

قصص النبأ العظما
وتاريخهم احوالهم والاسلام

تأليف

عبد الرحمن بن اسماعيل بن عمر الاشرخاني

هر حقوقى صاحبته عائددر .

طبع اولندى فزانده مطبعة كريميهده ۱۳۱۹ - ۱۹۰۱ سنه ميلاديه

بووكتاب باصلاقيه پيتربورغ سينزورى طرفندن رخصت ويرلشدر
۹ نجى اوكتابر ۱۹۰۰ نجى يلد.

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ 9 Октября 1900 г.

КАЗАНЬ.

Типографія Торговаго Дома Брат. Каримовыхъ
1901.

هر دینده و هر بر مینتلی ملکرده تربیه اطفال مسئله سی لزومده برنجی بر
 موقی احراز ایلدکندن صاحب المعارف و خادم الملة اولنلرک نظر دقلرینی
 جلب ایتمش و بونک ایچونده اطفاله مخصوص نیجه تورلی کتابلر یازلوب اهالیه
 نشر ایلمشدر . اطفال ایچون یازلمش رساله لرک برنجی شرطی ساده لسانله
 یازلمق و صیانیله الزم اولان معلوماتی مشتمل اولمقدر . تاریخ ایسه صیانیلرک
 فکرینه برنجی غداء و قلبینه برنجی ضیاءدر . خصوصاً دیننی و ملتینی بیلدیرن
 تاریخلردر .

تاریخ دینلان فن جلیل عالمده واقع اولان احوالی وقت و زمانیه بیان ایتکدن
 عبارت و سلفدن خلفه حصه آله حق بر یادکار قالدردمقدن کنایتدر . زمان سابقده
 اسلام دولتلرنده بو علم شریفه بک اهتمام اولنوب مفسرین و محدثیندن ذوات
 کرام تاریخلر تألیف ایتمشدر .

زده (روسیه مسلمانلرنده) بو علمه رغبت و تحصیلنه همت و غیرت اولمده
 شایان تأسف اولنور حاللردندر .

بناء علیه مذکور ذوات کرام و مورخین ذوی الاحترام لرک تألیفاتندن روسیه
 مسلمانلریده استفاده قلسون ایچون بقدر الطاقه ابناء وطنه بر خدمت نیه خیریه سیله
 آنلرک تألیفاتندن ترجمه طریقله کچوک بر تاریخ اسلام یازوب عالم انتشاره چقارمیه
 جراً ایتدم . مشتملاتی تاریخ نقطه نظرندن بر قطره حکمنده در ، مع ذلك انبیاء عظامک
 قصه لرینی و عالم اسلامده تشکل ایدن دولتلرک احوال مختصره سنی جامع در . بناء علی
 ذلك بورصاله کاده « قصص الانبیاء العظام و ترجمه احوال دول الاسلام » اسمی
 ویرلمشدر . و من الله التوفیق انه خیر موفق و معین * عبدالرحمن بن اسماعیل الاشرخانلی

قصص الانبياء العظام وترجمة احوال دول الاسلام

تأليف

عبد الرحمن بن اسماعيل بن عمر الاشرخاني

مرحقوقى صاحبه عاندر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿﴾

﴿ حضرت آدم علیه السلام ﴾

انسانلر نك برنجی آتاسی آدم علیه السلامدر . حق تعالی یرلری و کولاری
و بارچه موجوداتی خلق ایتمکدن سوکره آدم علیه السلامی بالحقدن یراندی .
سوکره آنکارو و یردی و مالکله « آدمه سجده ایدکر » دیوامر ایتمدی . ملائکه
گرام بارچه سی سجده ایتمدیله . شیطان حسدنن اوتری سجده ایتمدی . بوسبیلله
حق تعالی دن سورلمش اولدی . بعده آدم نك صول قابرغاسندن حضرت
حواتی یراندی و دریدن یرا تلدی چی چون حوا^۱ دیاندی . حق تعالی حضرت نلری
ایکسنی ده جنته قویدی . « شو بئدای آغاجینه یاقلاشمک » دیوامر ایتمدی .
شیطان بر آره اتی جنته کروب ایکسنی ده آلداتوب اول آغاج نك یمشندن یدردی .
و بونک ایچون جناب حق تعالی آدم و حوایی جنت دن چقاردی . حضرت
آدم هند و حضرت حوا جده طرفینه ایندی . آدم علیه السلام چوق آغلادی
واشلادکی خطایه چوق یلر توبه ایتمدی . آخرنده حق تعالی توبه سنی قبول
ایدوب « مکه طرفنه کیت » دیوامر ایتمدی . حضرت آدم مکه یه کیدوب حوا
ایله تابشدی . بر لکده یاشاد قلری وقت حضرت حوا ایکشر ایکشر بسالا
توضردی تیک حضرت شیت علیه السلام بالفز اوله رق دنیا یه کلدی .

﴿ هابل و قابل ﴾

حضرت آدم نك هابل و قابل اسمنده ایکی اوغلی وار ایدی . حق تعالی
اول وقتلر بر بطنده توغان ایرکک بالایله ایکنچی بطنده توغان قزی آلمقه امر
ایتمش ایدی . قابل اوزیله برابر توغان قز قرداشی اقلیمایی آلق استدی . حضرت
آدم هابل ایله قابله (وارنکر ایکنکرده جناب حقغه برر قربان عرض ایدنکر ،

حوا - ترك

فایسنکز تک قربانی مقبول اولسه اقلیمایی او آسون « دیدی . ایکسیده قربان
عرض ایتدیلر . هابلنک قربانی مقبول اولدی قابل حسد ایتدی هابلی
اولدردی توپراغه کومدی . شوصورتله اللهغه و آتاسینه عاصی اولدی یربوزنده
ابتدقان دوکان وانسان اولدرن قابل - وایک الک میت هابل اولدی *

حضرت آدم اوز اولادینه پیغمبر یورلدی حق تعالی طرفدن اون صحف شریفه
ورلدی منک یل یا شادی ذریتدن قرق منک کشی کوردکن صونکره برجهه کونی
وقات ایتدی . سرندیب آطه سنده دفن اولندی . باشقه برروایتده آدم علیه
السلامک قبری مکه جوارنده ابوقبیس طاغنده کی غارده دینلور . حضرت
حوادخی آدم علیه السلام دن بریل صونکره وفات ایدره ک جده ده دفن اولندی .

﴿ حضرت شیث علیه السلام ﴾

شیث علیه السلام قرداشلری ایچنده اشک کوزالی ایدی . حضرت آدم
شیثی بارچه اوغلارندن آرتق سورایدی . حضرت آدم علیه السلام وفاتنده
شیث علیه السلامی اولادینه وصی تمین ایتشیدی . جناب حق آدم دن صوکره
حضرت شیثه پیغمبرک احسان ایلدی وایلی صحف کتاب ایندردی . شیث
علیه السلام کعبه مکره بی طاش و بالچق دن بنا ایتدی . حق تعالی به عاصی اولان
قابل ایله اولادینه قلیچ اوردی . آدم اوغلارندن اول قلیچ قوللانان شیث علیه
السلامدر . شیث علیه السلام جبل ابی قیس ده مدفوندر .

﴿ حضرت ادريس عليه السلام ﴾

حضرت آدمک اوغللری آراسنده توغری یولدن چقمق و بتلره طابنق
کی یاهان حالر جو غالمشیدی . جناب حق آنلری حق بولنه دعواتیمک ایچون ادريس
علیه السلامی کوندردی و پیغمبرک احسان ایلدی . او توز صحف کتاب
ایندردی . ابتداکیم دیککان یازی یازان حضرت ادريس علیه السلامدر . جناب
حق ادريس علیه السلامی دری حالنده یوقاری مکانه کوتاردی .

« امتحان »

حضرت آدم حضرت حوا کیملر ؟ بونلرک جنندن چقماغینه سبب نه در ؟ آدم ایله حوا قابده طابقتانلر ؟ وقایو برده دفن اولنغانلر ؟ یر یوزنده اول قان توککان کیمدر ؟ قابل هابلی نیچون اولدردی ؟ شیت علیه السلام کیمدر ؟ اوزینه نه قدر صحف ایندرلش ؟ اک اول قلیج قوللانغان کیمدر ؟ شیت علیه السلام قایو برده دفن اولنمشدر ؟ ادریس علیه السلامه نه قدر صحف ایندرلش ؟ ونه اش اشلش ؟ صوکره اوزی نه اورننه کتمش ؟

❖ حضرت نوح علیه السلام ❖

حضرت نوح علیه السلام کیلمزدن اول انسانلر آراسنده فنالوق وعاصیلوق چوغالمشیدی . حق تعالی حضرت لری آنلری اصلاح ایچون نوح علیه السلامه یقمبرلك احسان بیوردی . حضرت نوح قومنی کوب یل لر حق دینه دعوة ایتدی . آمحق اوج اوغلی ایله سکسان قدر کیمسه ایمان ایتدی . باشقه لری قولاق آصمادی حتی اوزینک یام اسمنده بر اوغلی دخی ایمانه کلمدی . نوح علیه السلام قومنه نصیحت ایتدکده آنلر آکاجور جفا ایدرلردی آخرنده قومندن امیدن کسیدی و آنلره بددعا ایتدی دعاسی مقبول اولدی « کیمه یاصا » دیب الله تعالی طرفندن وحی کلمدی . حضرت نوح قرده و صودن اوزاق بریرده کیمه یاصامیه باشلادی . قومی اورادن کیچدکده آکامسخره ایدرلردی یقمبر ایدک کیمه ییچ اولدک دیرلر ایدی . حضرت نوحده صبر ایدک بزده سزله مسخره ایدرز دیر ایدی . کیمه یی بتدی طوفان علامتلری ظهور ایتدی . حضرت نوح مؤمنلر ایله کیمه یی به بندی و هر توری حیوانلردن بر رجفت آلدی . هر طرفدن صو یوردی ، صو بیوک طاغلر نی ده باصدی . یر یوزنده قالان انسانلر و حیوانلر هلاک اولدی . طوفان بش آلتی آی قدر سوردی کیمه جودی طاغنگ اوزرینه اوتردی . کیمه ده یالغز حضرت نوح ایله حام ، سام ، یافت اسمنده اولادی حیاة قاله رق باشقه لری وفاة ایلدی . بتون انسانلر حضرت نوحک اوج اوغلندن اوسدی . بو سببندن حضرت نوحه ایککنه ییچ آدم دیلنددی عرب فرس رومک باباسی سام ، سودان خلقینک باباسی حام ، قبائل ترکنسک

بابسی یافت دو . حضرت نوح علیه السلام منک یلقه یاقن عمر سورد کدن
صوکره طوفانک او چیوز ایلنجی سنه سی وفات ایتدی .

﴿ حضرت هود علیه السلام ﴾

طوفان دن صوکره یمن دیارنده حَضْرَمُوت اطرافنده احقاف دینلن یرده
عاد اسمنده پر قوم وار ایدی . آنلر اول طرفلری معمور ایتدیلر و کوزل بنالر
یابدیلر . لکن توغری بولدن چقدیلر وبتلره طابندیلر . جناب حق آنلره
هود علیه السلامی کوندردی پک آز کسهلر ایمان ایلدی باشقه لری شرک
وضالنده قالدی . یدی سنه خاتونلری بالاتوغرمدی و مملکتلرنده قحط اولدی .
حق تعالی حضرتلری بر قاتیغ جیل ایله او قومی هلاک ایتدی .

﴿ حضرت صالح علیه السلام ﴾

عاد قومندن صوکره شام ایله حجاز آراسنده حَجْر دینلن یرده ثمود قومی
ظهور ایلدی . آنلر دنخی طاغیری دلایلر طاشلری اویدیلر غایت محکم او یلر
یابدیلر وحق بولدن چقدیلر . جناب حق صالح علیه السلامی کوندردی .
حضرت صالح بونلری نیجه یل لر ایمانه دعوة ایتدی پک آزی دین حق قبول
ایتدی . بروقت قومی کندسندن معجزه طلب ایدوب « شو طاشنک ایچندن
بو طالی دوه چقار » دیدیلر جناب حقنک امریله طاشدن بو طاسیله برابر بر دوه
چقدی . و بو کاده کوبی ایمان ایتدیلر و دوه یی بوغاز لادیلر . بو طاسی ینه شو طاشنک
اچینه کردی . بعده کوندن بر آواز چقوب ایمان ایتیانلری هلاک ایتدی .
قومنک هلاکندن صوکره صالح علیه السلام ایمان ایدنلرله برابر مکّه مکرمه یه
کیدوب قالغان عمرنی اوراده کیچردی .

« امتحان »

نوح علیه السلامه نه قدر کشتی ایمان ایتدیلر ؟ ایمان ایتمکانلرنه بلا ایله هلاک اولدیلر ؟
طوفان نه قدر کون سوردی ؟ حضرت نوحنک کیمه سی نه برده اوتردی ؟ نیچون حضرت
نوحه ایکنیچی آدم دینلندی ؟ عربلر کیمدن ؟ ترکار کیمدن نسل اولدی ؟ حضرت هود
قابو قومه یبارلدی ؟ حضرت صالح قابو قومه یبارلدی ؟ ونه معجزه کوستردی ؟

﴿ حضرت ابراهيم عليه السلام ﴾

ابراهيم عليه السلام طوفان دن منك سگسان بر سه سو كره بابلده وجوده كلدى . او وقتلر بابلده كى خلق كلدانيلر يولدزلره طابخمده ايديلر . جناب حق آنلرى حق دينه دعوة ايچون ابراهيم عليه السلامه ييغمبرلك ويردى و كند سينه اون صحف كوندردى . حضرت ابراهيم قومنى و بابل پادشاهى نمرودى دينه دعوة ايتديسهده سوزينى دكلامديلر . نمرود بر بيوك آتش ياقدروب حضرت ابراهيمى آتسه آندى . حق تعالى ييغمبرنى ياقمقن صاقلادى . آتش بر كلستان اولدى . بومعجزه يي كورنلردن بعضى ايمان ايتدى لر . حضرت ابراهيم اهل بيتيله حران طرفنه ، اورادن مصره ، اورادن شامه كيتدى . بومه امرالهيلاه مكيه كيدوب ، اوغلى حضرت اسماعيل ايله بر لكده كعبه معظمه يي بنا ايلدى . سنت اولمق ، ميق قرقمق ، مسواك قوللانمق ، طرناق كيسمك ، مسافرلره حرمت ايتمك حضرت ابراهيمك سنلر ننددر .

﴿ حضرت لوط عليه السلام ﴾

حضرت لوط ابراهيم عليه السلامك قرداشينك اوغليدر . آنكله برابر شامه و مصره كيتدى . سدوم ناحيه سنه ييغمبر اولدى . بو ناحيه نك اها ليسى انسان اوغللر ندن بوزمانه قدر هيچ كسه نك قلمقان يامان اشلر نى قلديلر . حضرت لوط آنلرى ايمانه دعوة ، بو يامان اشلردن واز كيچورمكه چوق چالشدى . آنلر دكلامديلر . جناب حق آنلر نك باشنه طاش ياغدردى وهمده زلزله ايله اوللرينك آستنى اوستنه كيتردى . جمله سى هلاك اولدى يالغز لوط عليه السلام اهل بيتيله بر كيچده اچلر ندن چقوب قوتلدى . و ابراهيم عليه السلامك يانه كتدى .

﴿ حضرت اسماعيل عليه السلام ﴾

اسماعيل عليه السلام حضرت ابراهيم عليه السلامك اوغليدر . حضرت ابراهيمك خاتونى ساره ، بالاتوغرمازدى هاجر اسمنده بر كنيز كى وار ايدى و آنى

و آئی ابراهیم علیہ السلامه باغشلامش ایدی، آندن اسماعیل علیہ السلام دنیاغه
 کلدی صوکره ساره، هاجر ایله اسماعیلی کونلادی بودیاردن یراق اولسونلر
 دیوطلب ایلدی. ابراهیم علیہ السلام هاجر ایله اسماعیلی آلدی مکیه کیتوب
 اوراده قالدردی. حضرت اسماعیل مکده اوسدی. اول وقت جرهم قبیلهلری
 مکه اطرافنده ایدیله حضرت اسماعیل آنلرله قاتناشدی و آنلردن قز آلدی
 و اون ایکی اولادی اولدی. حضرت اسماعیل عبرانی اولدغی حلاله عربجه
 سویلاشدکندن اوزندن صوکره کلش «عرب مستعربه» قومنک اولسکی بابلسی
 اولشدر. اسماعیل علیہ السلامه پیغمبرلک کیلدی. یمن قبیلهلرینه و عمالقه
 قومینه پیغمبر اولدی. حضرت اسماعیل قومنی ابراهیم علیہ السلامنک شریعتی
 اوزره ایلی یل قدر ایمانه دعوة ایتدی. اسماعیل علیہ السلامنک اولادی
 چوغالدی نرینه واردیلرسه غالب اولدیلر. و عمالقه بی اولدقلری دیاردن
 سوروب چقاردیلر.

﴿ حضرت اسحاق علیہ السلام ﴾

هاجردن حضرت اسماعیل توغدغی زمان ساره اوکنمشدی. حق تعالی
 حضرتقلری ساره دن قارت وقتنده اسحاق علیہ السلامی دنیايه کیتردی.
 حضرت اسحاق آناسینه چوق اوخشار ایدی. کورنلر حضرت ابراهیمدن
 آیراماز ایدیله. اسحاق علیہ السلامه ده پیغمبرلک احسان اولندی. آناسینک
 حیاتنده شام اهالینه و کنعانه پیغمبر اولدی. حضرت اسحاقسک عیص و یعقوب
 اسمنده ایکی اوغلی دنیايه کیلدی. عیص اسماعیل علیہ السلامنک قزنی آلدی
 چوق اولادی اولدی آنلر دخی چوغالدیلر دمشق، شام طرفنه مالک اولدیله.
 حضرت یعقوب آناسی اسحاق علیہ السلامک و فائنده آنک یرینه پیغمبر اولدی.
 آناسینک یورتی کنعان ایلنده قالدی آنک دخی اولادی چوغالدی. یعقوب
 علیہ السلامک لقبی اسرائیل ایدی آنک ایچون اوغللرینه بنی اسرائیل دیلندی.

اسحاق عليه السلام يوزيكرمي ياشينه قدر ياشايوب وفاتنده خليل الرحمن قصبه سنده
آماسي ايله آناسينك بولندغي يرده دفن اولندي .

« امتحان »

ابراهيم عليه السلام كمي ايمانه دعوة ايتدى ؟ واوزينه نيچه صحيفه كتاب ايتدى ؟ حضرت
ابراهيمه نيچون جفا ايتديلر ؟ حضرت ابراهيمك سنقلى نلر ؟ لوط عليه السلام قايو قومه
پيارلدى ؟ وقومى نه ايله هلاك اولدى ؟ حضرت ابراهيمك اوغللى كيملر ؟ كهبه نى كم بنا
ايتدى اسماعيل عليه السلام نه يرده اوسدى ؟ وقايو قومك باباسى اولمشدر ؟ اسحاق
عليه السلام قايو طرف اها ليسنه ييغمبر اولدى نيچه اوغلى اولدى ويچه يل ياشادى وقايله
دفن اولندي ؟ يعقوب عليه السلام لقبى نيجوك وآنك اوغللرينه نه ديلنور ؟

﴿ حضرت يعقوب ويوسف عليهما السلام ﴾

حضرت يعقوبك اون ايكي اوغلى وار ايدي اچلرنده يوسفى بارچه سندن
آرتق سورايدي . يوسف بررؤيا كورب آناسينه سويلادى « كوردمكه اون بر
يولدى وكونش و آي بنكا سجده ايتديلر » ديدى . يعقوب عليه السلام آنكلادى
اون بر يولدى يوسفك اون بر قرنداشنه اشارتدر وحق تعالى آتى قرنداشلرينه
اوستون ايده چكدر . « اى سوكلو اوغلم بورؤياكى قرنداشلرآنسكه سويلامه
جناب حق سنكا ييغمبرلك وزور دولت ويره چك » ديدى . قرنداشلى رؤيايى
اشتديلر ويوسفه حسد ايتديلر . حياه ايله آنى قرغه كيتروب برقويوغه آتديلر
كيروقايتدقلىرنده يوسفى بورى ييدى ديب آنالرينه يالان سويلاديلر . يوسف بر آز
وقت قيوده قالدى . صوكره اچلرندن برسى يوسفه يمك كيترمشيدى كورديكه
قيوباشينه بر كر وان كيلمش يوسف قيودن چقارلمش قايتوب باشقه قرنداشلرينه
خير وىردى همسى كر وانه كيتديلر بويزم قولمز ايدي قاچدى ديب صاوايتديلر
بيك اوچوز بهايه يوسفى صاوتديلر . يوسف قرنداشلرندن قورقوب سويلامدى
اللهغه توكل ايديوب كر وانه قوشلوب كيتدى . كر وان مصره وار بورايرمش
يوسف دنخى برابر مصره ايرشدى . مصر پادشاهينك خزينه باشانى عزيز
آنى صاوب آلدى . عزيزك اولادى يوق ايدي خانونى زليخه يه يوسفى اكرام

ابتدیانو تا بشردی . سو کره یوسف افترا به او عرادی هیچ عیبی بوق حالده زندانه
 قویلدی . زندانده ایکی قول هم وارایدی برسی مصر پادشاهینک شر بتجسی و بریده
 ایکنم کجسی ایدی بونلر بر رؤیا کور مشلر و تعبیرنی یوسفدن صور مشلر حضرت
 یوسف علیه السلام تعبیر یچه اولدی بری زنداندن قوتلوب ایکنم کجسی اصلدی .
 یوسف علیه السلام یدی سنه زندانده قالدی . او وقت مصرک پادشاهی بر رؤیا
 کور مشلر هیچ بر کسه تعبیر قیلاماش صونکره شر بتجینک خاطرینه یوسف
 گلش بور رؤیای یوسفدن صور مشلر حضرت یوسف دیمشکه : یدی سنه بر کتلیک
 اولور صونکره یدی سنه قحط اولور آدن سو کره ینه بر کتلیک اولور . و بو تعبیری
 پادشایه سویلادی لر اول دخی یوسفی بکا کیترک بن آنی اوز خدمتمه قویاجق
 من دیدی . بو سببله یوسف علیه السلام زنداندن چقدی پادشایه کور شوب
 سویلاشدی . و بو وقت لرده عزیز وفات اولمش ایدی پادشاه یوسفی خزینه یه
 باش ایدوب کندوسینه وزیر ایتدی . و زلیخه یی نسکاح ایله حضرت یوسفه
 و یردی حضرت یوسفک تعبیری تمامیله کیلدی : مصرده یدی یل برکت سو کره
 یدی یل قحط اولدی یوسف علیه السلام برکت یل لرنده ذخیره نک آرتقی
 انبار لره تولدردی . یدی یلده بیک چوق ذخیره توپلادی . سو کره قحط یل لری
 اطرافدن هر کس ذخیره آلق ایچون مصره کیله باشلادی *

یوسف علیه السلام غائب اولدقدن سو کره حضرت یعقوب اغلاو ایدی کچک اوغلی
 بنیامین بارچه قرداشلرندن یوسفه بکر ایدی حضرت یعقوب آنکله کونکلنی آولار
 ایدی . قحط شام طرفنده هم اوله باشلادغدن یعقوب علیه السلام بنیامیندن باشقه
 اون اولادنی ذخیره ایچون مصره یوللادی . اون قرداش مصره واردیلر
 یوسفک حضورینه کر دیلر یوسف آنلری نایدی آنلر یوسفی تانیمدیلر . حضرت
 یوسف آنلره سز کمسزاشنکسز نه در؟ دیدی . آنلر بزبر آنانک اولادی آتامز
 بر قارت نبی محترم و آنی یعقوب در دیدیلر . نیچه قرداش سز دیو صورتی .
 اون ایکی قرداش ایدک بر رمز قرده هلاک اولدی اون بر قالدق دیو جواب و یردیلر .

بوراده نیچه آن واردر دیدی آنلر اونمز باردیدیلر . برکز قایدہ قالدی دیدی .
 آنامزک یاننده در هلاک اولمش قرداشمزک یرینه انسهکه کونکائی اولایور
 دیدیلر . یوسف علیہ السلام هر یرینه اولوشینه کوره ذخیره ویردکن صوکره
 بنیامین ایچون دخی بر اولوش ذخیره ویردی جمله سینه ضیافت وحرمت ایتدی .
 دخی بر کیلدکنکزده اویده کی قرداشکنکزی هم کیتورنککز توغری سویلادنکزی
 بلایم اگر آئی کیتورمن ایسه نکز ذخیره یوقدر بنم یانمه کیلمانکز دیدی . ایکنچی
 سفر بنیامینی برابر کیتردیلر . حضرت یوسف بوسفر بنیامینی برحیلہ ایله مصرده
 آلوب قالدی قرداشلری بیک چوق یالواردیلر ایسه ده ویرمدی . اشنک
 بولغان آنالرینه خبر ویردیلر . یعقوب علیہ السلام صبر ایتدی اوغللرینی تکرار
 مصره کوندردی . حضرت یوسف اوزنی بلرددی آتاسیله قرداشلرینک
 مصره کلککلرینی آرزو ایدوب کولمکنی کوزلرینه آق کلش اولان آتاسینه
 کوندردی . یعقوب علیہ السلام اوغلندن کلن کولمک قوقوسنی ییغمه برک قوتیله
 دها اوزاقدن تویدی وکلدیکی زمان یوزینه کوزینه سوردی بعد جماعتیله مصره
 کیتدی . اوراده اون یدی یل حضرت یوسفله برکه عمر سوردیلر . یعقوب
 علیہ السلام وفات اولدی . وصیتی بونینچه ارض کنعانه کوندریلوب آتاسی یانمه
 دفن اولدی . یوسف علیہ السلام دخی آتاسندن الی دورت یلدن صوکره
 آخرته انتقال ایتدی

﴿﴾ حضرت ایوب علیہ السلام ﴿﴾

اسحاق علیہ السلام نک عیص اسمنده اولان اوغلنک اولادندن ایوب علیہ
 السلام دنیایه کیلدی . حضرت ایوب بیک بای وچوق اولاد صاحبی
 اولدی . جناب حق آئی امتحان ایدوب اولادینک بارچه سنی اولرددی .
 ومالترینی هلاک ایتدی . واوزنی ده بیک قاطدی خسته ایتدی ایتلری بتدی .
 تننده قورتلار اوسدی . ایوب علیہ السلام بونلرک بارچه سینه صبر ایتدی .
 نہایه حق تعالی حضرتلری شفا ویردی مال واولاد احسان ایتدی . حضرت

ایوب چیکدی مشقلمک اجرنی کوردی طوقسان یل یشادقدن صوکره
وفات ایتدی . بشر اسمنده براوغلی اولوب اوزندن صوکره برینه کچدی
ویغمبر اولدی .

﴿ حضرت شعیب علیه السلام ﴾

مَدینَ وَايْکَ اها لیسنه مبعوث اولدی تلی طاتلی سوزی اثرلی ایدی لکن
قومنه سوزی اوتمدی کوب زمان کوزل کوزل نصیحتلر ایلدی بک چوق
تائیرلی سوزلر سویلدی . اثر ایتدره مدی . نهایته جناب حق اصحاب ایکه اوزرینه قاطی
براسلک کوندردی بواسلک ایدی کون سوردی بتون یلغهلر قاینادی صوکره
بربولوط کیلدی اسلکدن قاچوب هپسی آنک آستینه جیولدی . بولوطن
آتش یاغدی بارچه سی هلاک اولدی . واهل مدین ایسه بر آواز ایله هلاک
اولدی . حضرت شعیب اوزینه ایمان ایدنلری آلوب مکیه کیتدی ایکی
بوز یلدن آرتق یشادقدن صوکره وفات ایلدی .

« امتحان »

یوسف علیه السلام نیچون قیوغه آتلدی و نیچوک مصره کیتدی و آنده نیچون زندهانه
کردی ، و نیچه یل زاندانده قالدی صوکره نه سبیلی چقدی نه درجه به ایرشدی .
قرداشلی مصره نیچون کلدیلر . حضرت یوسفنی طانیدیلر چی ؟ حضرت یوسف کچوک
قرداشنی نیچوک آلدردی . نیچوک باننده آلوب قالدی ؟ حضرت یعقوب حضرت یوسفله
مصرده نیچه یل عمر سوردی قایده دفن اولندی حضرت یوسف آتاسندن نیچه یل صونک
وفات اولدی ؟ ایوب علیه السلام کیملک اولادندن ؟ و نیندی بلالره دوچار اولدی نیچه
یل یاشاب وفات اولدی شعیب علیه السلام قابوخلقه پیغمبر اولدی قومی نه ایله هلاک اولدی ایمانه
کیاکانلر ایله قایه واردی نیچه یل عمر سوردی ؟

﴿ حضرت موسی و هارون علیهما السلام ﴾

حضرت موسی بنی اسرائیلدن لاوی سبطندن عمران اسمنده کی برآشینک
اوغلیدر . بنی اسرائیل اون قبیله اولوب یعقوبنک اوغلرندن برینه منسوبدر
بوسببله بارچه سینه بردن « اسباط بنی اسرائیل » دیلنور . بنی اسرائیل حضرت

يوسف زماننده مصرده يرلشمش ایدی صوکره مصر لیلردن حقارت کورمه
 باشلادیلر مصرنک ایسکی خلقی اولان قبطیلر یلدزلره وبتلره طابنار ایدیلر شونک
 ایچون دین جهنتدن بی اسرائیله دشمان ایدیلر قبطیلر دایما بی اسرائیلی آغراشلرده
 قوللانورلر ایدی بی اسرائیل ایسه حقارتدن قور تلمق ایچون مصردن قاچماغی
 بابالرنک یورطی اولان کنعانه کیمکی ارزوایدردی . اول وقتده برکاهن مصر
 پادشاهی اولان فرعونه خبر ویرمش بی اسرائیلدن بر بالاتوغا جوق و سننک دولتنک
 کیمیمکینه سبب اوله جوق دیمش . فرعون بوندن قور قوب بی اسرائیلدن نه
 قدر ایرکاک بالا توغار ایسه کسلمسنی امر ایتمش و هر طرفه جالدرلر تعیین
 قلمش . جالدرلر بی اسرائیلنک خانه لر بی کیزوب یانکئی توغان بالالری بی اولترمه
 باشلادیلر . شول وقت حضرت موسی دنیا یه کیددی . آناسی موسی بی بر
 صندوقه قویوب نیل بلغه سینه آندی نیل ایله آقوب بارغانده فرعونک خانونی
 آسیه کوردی و توتوب آلدی آچوب قاراسه اچنده بر کورکام بالانی کوردی
 آکا جان و کونکلندن محبت ایتدی و اوزینه بالا ایدوب آصرادی آنی ایزمک
 ایچون بک چوق سوت آنالار کیتردی موسی هیچ بر سننک ایمچا کئی آلمادی
 آخرنده بر خاتون راست کیددی در حال موسی آنک ایمچا کئی آلدی موسی بی ضرور
 بولغا بجه فرعونک سر اینده ایمزوب اوستردی و بو خاتون موسی نک آناسی
 ایدی هیچ کمنک خبری یوق ایدی . حضرت موسی اوسد کدن صونکره
 بر کون مصرده کیزرکن کوردیکه بی اسرائیلدن بریله بر قبطی غوغه ایدیور
 قبطی نک کوکرا کینه بر یومرق اوردی قضارا قبطی نک جانی چقدی .
 حضرت موسی قولندن بر قضا چقدغینه او کیدی فرعوندن قور قوب مصردن قاچدی
 و مدینه کیتدی و اوراده شعیب علیه السلام نک قزی صفوره بی نکا کلندی و اون
 یل مدینه ده قالدی . صوکره اهل و عیالنی آلوب مصره کیمک اوزره یولغه
 چقدی . یولده «طور» طاغینه اوغرادی الله تعالی حضر لر یله سویلاشدی عصا وید
 یضا کئی معجزه لر له یقمبر لک احسان اولندی . برادری هارون علیه

السلامه ده . پيغمبرلك و يرلوب ايکسي برابر فرعونى وقومنى حق دينه دعوة که
يورلدیلر . حضرت موسى مصره واروب قرداشى هارون عليه السلامه برابر
فرعونى دينه دعوة ايتديلر . عصاصى بريوك اژدها اولدى فرعونك سحرچى لرى
اشلا كان يلان واژدها کي شيلرنك بارچه سنى عصا يوتدى . ساحر لر جمله ايمانه کلدیلر
ايسه ده فرعون ايمانه کيلمدى . حضرت موسى بنى اسرائيلى برکيچده ده مصردن
چقاردى فرعونده عسکريه آنلرک آردينه دوشدى . موسى عليه السلام
سويش دنکرينک ساحنه کيلدى وعصا سيله دکزه اوردى صويا ولوب اون يول
آچلدى . بويولاردن اون سبط کيچديلر . فرعون دخى آرتلردن کياميه
باشلادى بنى اسرائيل قارشى طرفه کيلکاچده صوقا ياندى ، فرعون عسکريه
برابر غرق اولدى . بو صورتله موسى عليه السلام دشمانلرينه غالب اولدى
ونى اسرائيل ايله برابر ديارکنعانه سفر قلدى . عمالقه دن بر قومک يورتينه
اوچرادى لر کورديلرکه او کز صورتينه تابنرلر بنى اسرائيل ايسه هر نه قدر
حضرت موسى به تابع اولمش ايسه ده مصرده وقت کوزلرى بونک کي
صورتلره اوکرانکالديکن اول قومنک صورتى کوردکلى کي آنلره ميل
ايتديلر يا موسى آنلرک آلهى کي بزه ده براله حاصل ايت ديديلر . حضرت
موسى « سز بر جاهل قومسز آنلرک عبادتلى باطل در الله دن غيرى آله
اولورمى ؟ رب العالمين حضرتلرينک ويردکى نعمتک قدر وشکرنى بلميورسز
سزى باشقه قومدن آرتق قلدى . فرعون سزه اذا وجفا ايدرايدى اوغللرنکى
کيسر ايدى . الله سزى قوتقاردى . » ديو نصيحت ايتدى . واول وقت
ديارکنعانده اک بيوک شهر لر اريحا ، نابلس ، و قدس ، اولدغندن آلديلرينه
اوچرامش اريحا شهرينه کيتدى . اول وقت بويولر عمالقه طاقه سندن جباره
النده ايدى آنلرى محاربه ايله چقارمق لازم اولدى . بنى اسرائيل ايسه بز
جباره ايله محاربه ايتيمزديوکروچکلديلر . حضرت موسى آچيغلا نوب آنلره
بددا ايتدى بوسپيدن تيه صحرا سينه توشديلر قرق سنه اوراده قالديلر بر طرفه

کیده مدیلر . مصرده وقت چپکدکاری بونجه اذا وجفالری اونتدیلر کاشکی
مصردن چقماغان اولساق ایدی دیمکه باشلادیلر . تیه صحراسنده وقت آنلره جناب
حق قدرت حلواسی وسلوی قوشی ایندیرر ایدی آنلرده کیچنورلر ایدی .
قدرت حواسیله وسلوی قوشندن یالقیدیلر ، بزقله صوغان حبوبات استرز
دیدیلر . حضرت موسیٰ نك جانی صقلدی «های مصره کیدنکز اسنه کز شیلر
اوراده واردر» دیورد ایلان جواب ویردی . موسیٰ علیه السلام هارونی
یرینه وکیل ایدوب اوزی «طور» طاغینه کیتدی . قرق کون طورده خلوة
وعبادت ایدوب واسطه سز جناب حقنك کلامنی ایشقدی شول وقت تورات
شریف نازل اولدی حضرت موسیٰ طورده وقت بنی اسرائیلک اچلرندن سامری
نامنده برمنافق چقوب اوازلی برزاو صورتی یاصادی سزک الهکتر وموسى
نکده الهی بودربونی ازلاب طوره کیتدی کیلنکز بونکا تابنکز دیدی . آنلرده
بزاوه تابعیه باشلادیلر . هارون علیه السلام هر نه قدر نصیحت ایتسه ده قولاق
اصمادیلر موسیٰ کیلنکجه بو بزاودن وازکیچماز دیو هارونه مخالفه
ایتدیلر . موسیٰ علیه السلام تورات شریفی ایله طوردن کیلدی کوردیکه بنی
اسرائیل بزاوه تابنرلرک غضبلا ندی سامریه لعنت ایتدی بزاو صورتی دکره آندی .
نیچون خلقی صاقلامدنک سامریه آلدندیلر دیوهارون علیه السلام نك
صقالندن توتدی . هارون بن نبشلایم بو قدر نصیحت ایتدم دنکلامدیلر دیو
اعتذار ایتدی . بزاوه تابنمش اولان لر دخی اشلدکرینه یشیمان اولدیلر کنه لرندن
توبه واستغفار ایتدیلر . حضرت موسیٰ نك آچوی تارقادی آنلره تورات
اوکرائدی وعقائدلرنی تصحیح ایتدی . هارون علیه السلام وفات اولدی
آدن اون بر آی سوکره موسیٰ علیه السلام یوشع علیه السلامی یرینه خلیفه
ایدوب کندوسیده آخرته انتقال ایتدی . حضرت موسیٰ نك شریعتی
حضرت عیسیٰ به قدر باقی قالدی . ایکسینک آراسنده کیلوب کیچن
یغمبرلر بارچه سی حضرت موسیٰ نك شریعتیله عمل ایتکه مأمور اولدیلر .

حضرت موسی علیه السلام یوز یکریمی یل عمر سورمشدر . بوندن صوکره
 بش یوزیله قدر بنی اسرائیلک اشلرنی حکام بنی اسرائیل دینلان کشی لر اداره
 ایتمشدر . بونلرنک اولکسی یوشع وانک صونکغوسی اشموئیل علیهما
 السلام در . وایکسیده بنی اسرائیل پیغمبرلرننددر .

﴿ لاحقہ ﴾

دنیا یرادلغالی نیچه یلدر بونی الله دن غیرى کسه بلماز . حضرت آدمنک
 بر یوزینه ایندکی وقتدن نوح علیه السلام طوفانینه قدره و طوفاندن حضرت
 موسی نک وفاتینه قدر نیچه یل کیچمشدر بودخی مورخلر آراسنده اختلافلی
 بر مسئله در . دوضه سنی اشبحق الله تعالی حضرتلری بلور . زیر اول زمانلارده
 یازلمش هیچ بر تاریخ یوقدر . اول وقتلرنک احوالی یالغز تورات شریفده
 مذکوردر . حال بوکه حاضرکی زمانده بولنان تورات نسخهلری بر برینه
 مخالف قایوسی دوضه یدر معلوم دکل . مورخلر آراسنده مشهور ومعتبر
 اولان روایت کوره حضرت آدمدن طوفانه قدر ایکی منک ایکی یوز قرق ایکی
 یل ، وطوفاندن حضرت موسی نک وفاتنه قدر بر منک آلی یل کیچمشدر .
 یوحسابه کوره آدم علیه السلام زمانندن موسی علیه السلام وفاتنه قدر
 اوچ منک سکر یوز آلتش سکز یل کیچمش اولور .

﴿ یوشع علیه السلام ﴾

موسی علیه السلامدن صوکره برینه یوشع علیه السلام کیچدی
 حضرت موسی نک وفاتندن اوچ کون صوکره بنی اسرائیلی آلوب چولدن
 چقاردی . شریعه یلغه سینک کنارینه کیتوردی کوپر قایق اولدغی حالده
 معجزه سیله یلغه دن کیچوردی . ایلر ویوروب اریحا بلده سنی فتح ایلدی
 بووقت بنی اسرائیل چولردن قورتولدیلر ، بابالرنک اسکی یورتلری اولان

تورخ-تاریخ یازغان کشی

صونکره بونلر حضرت الیاسه کیتدیلر ، باروب یالوار دیلر . جناب حق توبه لر نی قبول ایتدی . اوز لر ندن بلایی دفع ایتدی . صونکره ینه کافر اولدیلر الیاس علیه السلام آجیغلانوب اچلر ندن چقوب تکرار عزت ایتدی .

﴿ حضرت الیسع علیه السلام ﴾

حضرت الیاس علیه السلامک یرینه حضرت الیسع کیچوب خلقه وعظ ونصیحت ایله مشغول اولدی . صونکره اوزرینه یینمبرلک کیلوب بنی اسرائیلی موسی علیه السلامک شریعی اوزره دینه دعوت ایتک ایچون یبارلدی . قومنی چوق زمان اصلاحه چالشدی . لکن سوز کیچره مدی . بونلر دن بعض لری ایمان ایتسه لر ده صونکره دن ینه دوندیلر عاصی اولدیلر . نهایت جناب حق بنی اسرائیله آوریه دولتی مسلط ایتدی .

﴿ حضرت یونس علیه السلام ﴾

حضرت یونس نینوا اها لیسنه مبعوث اولوب آنلری دین حقه دعوة ایتدی . ایکی کئی دن غیر ی ایمان ایتدی . حضرت یونس قومنه عذاب اوله جفتی سویلابوب اوزی دجله نه ری نک کنسارینه باردی کیمیه . حاضر اولغان بر کیمیه بندی کیمه یورمدی . اچزده قباحلی بار آنک ایچون یورماز دیدیلر و قرغه صالدیلر . قرغه حضرت یونسکه چقدی . جناب حقنک امر ندن باشقه ینوادن چقدغی قباح اولدغینی سویلاب کندسینی دنکزه آندی . در حال آئی بر بیوک بالق یوتدی . حضرت یونس ایتدکینه پشیمان اولدی توبه واستغفار ایلدی جناب حق توبه سنی قبول ایتدی . بالق آئی چقاروب بر کنساره آندی . بالق قارنده حضرت یونسک تی بالاوزکی اولمش ایدی . جناب حق آنکا تازه قوه و یردی . و آئی ینه نینوا اها لیسنه کوندردی . حضرت یونسک کیمیه بنار کون کون یوزی قارالانش نینوا شهرنی برقاره دومان قیلامش اهالی قورقوب یونسی ازلامش ایدی . تابا المغانلر شهر دن چقوب «توبه» توبه سی دینلان بریره واروب اللهغه

یاوار مشلر، الله تعالی حضرت لری آنلرک توبه سنی قبول ایتمش عذابی آنلردن
قالدرمش ایدی. حضرت یونس دونوب نینوایه واردی و اها لیدنی حق دینه دعوة
ایتدی. آنلر حضرت یونسک کوستردکی توعضی یولدن هیچ بر زمان آیرلمدیلر.

﴿ اشعیا علیه السلام ﴾

یونس علیه السلامن سوکره بنی اسرائیل اچنده فناق حاللر جوغامشیدی .
اشعیا علیه السلام بونلری دنیا و آخرت عذابنک قاطلغیله قورقتدی و بوقفا
حاله دوام ایدرلرسه اوزلری ایچون خلاص اولمدغنی بیان ایتدی . بنی
اسرائیل اشعیا علیه السلامک توعضی سوزینه قولاقی آصمادیلر نهایت اول
ذات شریفی شهیدایلادیلر .

﴿ حضرت عزیر ودانیال علیهما السلام ﴾

بنی اسرائیل درلو درلو فنا اشلرده فسق و فجورده اولوب اوزلرینی حق
بولغه دعوت ایدن پیغمبرلره جور و جفا ایتدکلری ، الله تعالی نک امرنی
دکلامیوب شریعتدن طش اشلره باشلادقلری وقتده، جناب حق بابل شهرینک
حکمداری مشهور بخت نصرنی آنلره مسلط ایتدی . بخت نصر بنی اسرائیل
دولتی بوزوب قدس شریفی ضبط و بیت المقدسی خراب ایتدکن سوکره بنی
اسرائیلک ضرورلرنی اسیر ایدوب بابله کتوردی . بو آراده حضرت عزیر و دانیال
علیهما السلامده آنلرله برلکده بابله کیمشلردر . بنی اسرائیل بر آز وقت بابلده
قالدی . کلدانیه دولتینک اقراضندن سوکره اسیر لکدن قوتلوب تکرار مملکتلرینه
کیلمش و بیت المقدسی یانغی دن یامشلردر . بنی اسرائیل مملکتلرینه قایتدقده
تورات شریفی بتونلای خاطر لرندن چقمش ، و اولده بخت نصر طرفندن
تورات نسخه لری اوتغه یاقلدغندن قوللرنده برنسخده قالمش ایدی . حضرت
عزیر علیه السلام توراتی یاددن اوقوب یازدردی . بوسبیله تورات نسخه لری
بنی اسرائیل النده کیرودن چوغلادی .

﴿ حضرت زکریا علیه السلام ﴾

زکریا علیه السلام حضرت سلیمانک نسلندن بیت المقدسه قربان کپسمک و تورات یازمق کبی خدمت لرده ایدی . حق تعالی حضرتی آنکا پیغمبرک بوردی ، زوجته سی ایساغ بالا توغرمازی . زکریا علیه السلام اوزندن سو کره یرنی توته حق اولادی اولمادیغنه خفاده ایدی . زوجته سوبیک قارت اولدغندن بالاتا بق احتمالی قالماشدی . حق نک لطفی چوق ، احسان و عنایتینه نهایت یوق ، برکون جبرائیل علیه السلام حق تعالی طرفندن حضرت زکریا به کیلیدی . ایساع دن یحیی اسمنده براوغلی اوله جغنی خبر و یردی . حضرت جبرائیلک دیدکی کبی ایساع دن یحیی دنیا به کیلیدی . سو نکره یهودیلر زکریا علیه السلامه بر بهتان ایدوب آنی شهید ایلدیلر . اول وقت زکریا علیه السلام یوز یاشنده ایدی .

﴿ حضرت یحیی علیه السلام ﴾

یحیی علیه السلام حضرت زکریا نک قار تلغنده دنیا به کیلمش و آنکا حق تعالی حضرت اتری پیغمبرک و یرمش ایدی . حضرت یحیی آتاسی کبی موسی علیه السلام شریعتی اوزره دینه دعوت ایتمکده ایدی . سو کره حضرت عیسی یانکفی بر شریعت ایله مبعوث اولدقده حضرت یحیی آنک شریعتی اوزره دعوته باشلادی . اول وقتده بنی اسرائیلک رئیس اولان کسه قرنداشینک قزنی آلق استهدی . موسی علیه السلام شریعتی اوزره عقد نکاح قلمغه حضرت یحیی بی کوچلادی . بو وقت عیسی علیه السلام شریعتده قرنداش قزنی آلق حرام قلمش ایدی آنک ایچون حضرت یحیی عقد نکاح دن صاقلانندی و ایس ایسه حضرت یحیی بی کیتورتوب بوغازلاتدی .

﴿ حضرت عیسی علیه السلام ﴾

زکریا علیه السلامک زوجته سی ایساع نک قز قرنداشی حنه بنی اسرائیلک صورلرندن

۳۱
زور لرندن «عمران» اسمنده برکشینک خاونی ایدی آنک دخی اولادی اولمازدی .
خه جناب حق بنکا بر بالا احسان ایدرسه بیت المقدس خدمتینه وقف ایدم
دیو نذر ایتمش ایدی . اول وقت بیت المقدس خدمتینه ایرکک بالالری بیرمک عادت
یدی حنهک دخی استه دکئی ایرکک بالا اولدغندن نذر ایتمشیدی . مرادینک
خلا فی اوله رق قزطو ضرمدی و آنکا مریم دیواسم قویدی . و آئی آلوب بیت المقدسه
کیتوردی . آنکر بونی مسجده نذر در دیو و یروب کیتدی . زکریا علیه السلام
آئی آلوب زوجه سی یانسه کیتوردی . بو صورتله حضرت مریم آناسینک قرنداشی
ایساع یاننده اوسدی . صونکره آنکا حضرت زکریا بیت المقدسه بر حجره
تعین ایلدی . حضرت مریم حجره سنه کردی عبادت ایله مشغول اولدی یانسه
حضرت زکریا دن باشقه هیچ برکسه کر مزدی . حق تعالی نک امریله حضرت
جبرائیل مریم نک یانسه واردی . و یقاسدن اوفوردی حضرت مریم شول
ساعت قورصاقلی اولدی . ایساع حضرت یحیی بی تابدقیدن آئی آئی
صونکره مریم دن حضرت عیسی توغدی . یهودیلر حضرت عیسی نک
آناسز توغدغینه اینانم دیلر و حضرت مریمه افترا به باشلا دیلر .
حضرت عیسی بیشکده حالنده سوزه باشلا یوب « بن الله نک قلی و پیغمبری یم »
بکا کتاب و یردی ، و بنی پیغمبر ایتدی . زرده اولسام بنی مبارک قلدی «
دیدی . بونی ایشدکلری کئی یهودیلر شاشدیلر و حضرت مریم دن ال چیکدیلر .
لکن آناسز بالا اولورمی دیو یهودیلر اراسنده سوز چوغالدی و حضرت زکریا به
هتان ایتدیلر . نهایت آئی شهید ایلدیلر . نه عجب! اش درکه یهودیلر حضرت
ادمک آناسز و آناسز طوغدغینه اینانورلر حضرت عیسی نک یالغز آناسز طوغد
غنه اینانم دیلر . یهودیلر نک شرندن قاچوب حضرت مریم عیسی بی آلوب
و عموجه سینک اوغلی یوسف نجار ایله برابر مصره کتدیلر . اون ایکی سنه
آنده قالدیلر . صونکره بصره قریه سینه کتدیلر . حضرت عیسی به اوتوز
باشنده بیغه برلک کیلدی . و « انجیل » شریف نازل اولدی . و یانکئی بر شهر یعتله

خلق دینه دعوت ایتمه مأمور اولدی . حضرت عیسیٰ نك شریعتیه حضرت
 موسیٰ نك شریعتی نسخ اولندی . عیسیٰ علیه السلام اوچ یل قدر بنی اسرائیلی
 شریعتنه دعوة ایتدی ، انله اولوکلری درلتمک ، آنادن کوزسز طوغمش لری
 کوزلی ایتک کبی معجزه لر کوستردی . آنجق اون ایسکی کشی ایمان ایتدی .
 بو اون ایسکی به حواریون دیرلر . آنلرک برنجی شمعون الصفادرکه نصاری
 آراسنده آنسکاطرس و برسی دخی رباشقه شمعون اسمنده درکه آنکا نصارا
 آراسنده یودا دینلور . و باشقه یهودیلر ایمانه کیلمک شویله تورسون حضرت
 یحییٰ کبی حضرت عیسیٰ بی ده اولدرمکه قرار ویردیلر . حضرت عیسیٰ
 حواریون ایله کیزلی کیزلی مصاحبه ایدر ایدی . یهودیلر ایسه آنی اولدرمک
 ایچون از لایور ایدی لر . براقشام حضرت عیسیٰ حواریونی طویسلدی .
 آنله « سز دن بر کز بو کیچه طانکغه قدر بنی انسکار ایده جک و آز بر آچقه به
 صاناجق » دیدی فی الحقیقه یوداشمعون دینلان شخص یهودیلردن بر آز
 یاره آلوب عیسیٰ علیه السلام اورنی خبر ووردی یهودیلر حضرت عیسیٰ بی
 توتوب اولدرمکه کیتدیلر . جناب حق حضرت عیسیٰ بی ادریس علیه السلام
 کبی کوککه کوتارمش ، خبر ویرن خائن شمعونی حضرت عیسیٰ صورتنه قویمش
 ایدی . یهودیلر حضرت عیسیٰ دیوب اول خائن یودایی توتدیلر و آتی دارغه آسیدیلر .
 بوسیدن یودانک اسمی نصارا آراسنده حقارتله یاد اولنور یامان و خائن
 کشی دیه جک یرده یودا دیرلر . صوکره حضرت عیسیٰ نك وصیتی بیونجه
 حواریون اطرافه طاغلوب عیسیٰ علیه السلام دیننی نشره چالشدیلر . دین
 نصارا چوق زمان کیزلیجه اجرا اولندی ، و انجیل اسمیله کتابلر میدانه چقدی .
 حاضرده خرستیانلر آراسنده انجیل دینلان کتاب بودر . تاریخ میلاددن اوچ یوزاون
 سنه اولدقده رومه ایمپراطوری قسطنطین دین عیسیٰ نك اشکاری اجرا سنه رخصت
 ووردی صوکره قسطنطینییه شهرنی صالدی رومه دولتک اسکی . پای نخی اولان

* پای نخت - پادشاه طورغان شهر .

رومہ شہرنی ترک ایدوب قسطنطنیہ بی پای تخت ایتدی و کندوسی دخی عیسی
 بنہ کردی . اندن سوکرہ حضرت عیسی علیہ السلامہ ایمان ایدلر چو غالدی
 دین عیسوی چوق یرلرہ یایدی . سوکرہ رومہ دولتی ایکی بہ بولندی
 ری شرق ایمپراطور لقیدرکہ پای تختی استانبول ایدی و ایکنچسی غرب
 ایمپراطور لانی درکہ پای تختی رومہ شہری ایدی . بو ایکی پای تختلر بر برینی
 کولندی بوجہ تله رومہ دولتی ایکی بہ بولندکی کبی مذہب دہ ہم ایکی بہ بولندی .
 بطریقہ سی ریم پایاہ یعنی رومہ پسکپوسنہ تابع اولدیلر بولرہ قاتولک دیندی .
 برخیاسی استانبول بطریقہ تابع اولدیلر بولرہ دخی اورتودقس دیندی .
 حضرت عیسی علیہ السلامک کوککہ آشدقندن دین اسلام ظہورینہ قدر آلتی
 بوزمنہ قدر اوزون برمدتدہ وحی الہی نک ارقامی کیسلیدی دنیا بر بک قارافلوق
 و قارشق بر حالہ کیلدی اصلاحی بر پینمہرک ظہورینہ موقوف اولدی . بارچہ
 انبانک اولی حضرت آدم علیہ السلام و آخری خاتم الانبیاء محمد المصطفی صلی اللہ
 تعالی علیہ وسلم در . آراده چوق انبیاء کیلوب کیچمش در آنلرک صانلری بوندہ
 مذکور اولشلرہ منحصر دکلدر نہ قدر ایکانی الحق جناب حق تعالی بہ معلومدر .
 بارچہ سی جناب حقت قولی و سوکلای سی در . جملہ سینک افضلی و شریعتجہ
 مکملی حضرت خاتم الانبیاء افندمن حضرت تلریدر .

« امتحان »

داود علیہ السلام کیمدر ؟ حضرت داودکنک شریعتیلہ عمل ایتشدر ؟ وانکانہ کتاب
 اتمش ؟ حضرت داودنک اوغلی کیم ؟ و نیچوک آدم اولمش ونہ لراشلمش ؟ نینواہ کیم پیغمبر
 یارلمش ؟ بخت نصر نہ آدم کیم لری اسیر ایتمش ؟ حضرت یحی و زکریا علیہما السلام لری کم قتل
 ایتدی و نیچون ؟ حضرت عیسی علیہ السلام کیمدن توغدی و نیچوک معجزہ لر کوستردی
 بیجہ کشی ایمان ایتدی لر ؟ یہودی لر حضرت عیسی غہ نہ اشلا دی لر ؟

○ دین اسلام ظہوری ○

مسلمانلق اول جزیرة العرب دہ ظہور ایتدی . جزیرة العرب آسیاقطعہ سینک
 غرب جنوب بندہ ضور بر یاریم طاودرو بو طاودہ اسکیدن بیرو عربلر باشامشدرہ

عربلر نوحك سام اسملى اوغلى نك نساندن در . عرب قومى بائده ، عربيه ،
 مستعربه ، ناميله اوچ قسمه بولنمشدر . بائده عربلىرى بيك اسكى اولدقلرندن
 آنلر حقتده معلومات تاريخيه يوق كى در . هود عليه السلام يغمبر اولدغى
 عاد قوميله حضرت لوط عليه السلامك يغمبر اولدغى نمود قومى بائده
 عربلر ننددر *

عربيه عربلىرى بنى قحط قبائلى اولوب بيك اسكى زمانيره يئمده بريوك
 حكومت وجوده كيتور مشدر . عربلر نك تاسيس ايتدكلرى بنى حمير حكومتى
 ايكي منك يلدن آراق دوام ايتمش ومشهور سبا شهرى پاى تختلىرى اولنمشدر .
 مستعربه عربلىرى حجاز قطعه سنده اقامه ايدنلر در . بونلر حضرت اسماعيل
 عليه السلامك جرهم قبيله سندن آلمش قز دن تناسل و تكاثر ايتمشدر . مستعربه لر
 حاضرده كى كى قبيله وعشيره حالنده ياشايوب تجارة و چوبانلق ايدرلردى .
 عربلر بقه تابنورلر ايدى ، هر قبيله نك اوزينه مخصوص صنملىرى وار ايدى .
 قريش قبيله سى مستعربه دن حجاز ننددر . ومكه مكرمه نك قديم اها ليسى در .
 قريشلىر حسب ونسب و بايلقده باشقه عرب قبيله لرندن يوقارى اولوب كهبه
 معظمه نك هر خدمتى آنلر نك قولنده اولدغندن بارجه سينك اشرفى ايدى .
 كهبه معظمه جناب حقتك اصريله ابراهيم واسماعيل عليهم السلام حضرت تلى نك
 نذا ايتدكى قبله گاه اولوب عربلر كفر وضالانده كى حاللر نده هم بيك عزيز
 ومقدس توتارلردى . عربلر نك بتلىرى كهبه ده تور دغندن هر يل حج وقتنده
 زيارت ايجون بيك كوب خاق تويلانوب بونلر ايجون قربانلق لر كيسرلردى .
 مكيه قريش «عكاظ» اسملى برده ضور بر ميدان قورولوب عربستانك سودا كار
 وشاعرلىرى جبولوب هر درلو نرسه لر آنوب صالده غنى آراده هم شعر ياشلىرى
 اولور ايدى .

﴿ واقعهٔ اصحابِ فیل ﴾

بمنده یادشاهلق ایدن بی حمیر بروقت حبشیلر طرفندن محو ایدلوب یمن
 لهسی حبشیلرنک اللرینه کرمش ایدی . حبشیلرنک خاکمی اولان ابرهه
 نهاده بر کلیسه یاصاتدی و بوندن صرادی صربلری کعبه زیارتندن واز کیچورمک
 روزلرینی صنعایه چورمک ایدی . صربلر ایسه اسکیدن بروهریل بر کره
 کعبه کیلوب کعبه بی زیارت ایده کیلدکلرندن بویله صنعاده یانغی باصالمش بر کلیسه یه
 بل اتمک شویله تورسون آنکا حقسارت کوزیله باقوب حتی اچلرندن برسی
 کلیسه یه کروب نجاستلدی . و بونکا ابرهه نک بیک آچنی کیلوب کعبه بی یقعق
 بون بیک کوب عسکر ایله مکیه توغری یوردی . جناب حق بیت معظمنی
 باقلادی ، و اول عسکره ابایل قوشلرنی یباردی . هرینک آغزنده و آیاقلرنده
 رواق طاش و ارایدی . او طاشلری ابرهه عسکرینه یغمور کبی یاغردی لر ،
 ارجه سنی هلاک ایتدیلر . ابرهه عسکرنده بیوک برفیل وار ایدی ، آنکله
 بو برحاربه یه کیتسه مظفر اولق اعتقادنده ایدی و بویله هم تجر به ایلمش
 دی . مکیه یاقن کلدکلرنده فیل ایلرو کیتمیوب یره چوکدی نه قدر یورتمک
 بالشدیلر یورمدی . باشنی باشقه طرفه بوردقده شوصاعت سیکروب کیدر ،
 کعبه باقدردقده کیتمیوب یره یاتار ایدی . و بوسیدن بو واقعه یه واقعه
 بل دیرلر . و بو واقعه ده قریش قبیله سینک رئیس پیغمبر من فخر کائنات علیه
 کل التحیات افندیمز حضرت لرینک باباسی عبدالمطلب بن عبد مناف ایدی .
 هر بلر بوسنه یسه « سنه الفیل » دیو اسم قویدیلر حضرت عیسی نک میلادندن
 ش یوز آلتش طوقزنجی سنه ایدی .

﴿ ولادة سنیهٔ جناب محمدی صلی الله تعالی علیه وسلم ﴾
 فیل یلنده نیشان اچنده ربیع الاول آینک اون ایکنجی دوشنبه کونی
 لکنه قارشو عالم باشقه عالم اولدی . یعنی خاتم الانبیاء محمد المصطفی صلی

الله تعالى عاينه وسلم حضرت تلمی توغدی وعالم نور ایله تولدی . توغدی قلی
 زمان بیک چوق خارق عادات اشلی ظهور ایشدر . کعبه ده کی بیوک بتلر
 یقلوب یرکه توشدی و کسرانک ایوانی سارسلوب اون دورت چارلاخی یقلدی .
 وفارس ولایتده آتش پرستلرک بئک یلدن بیرو یا تمقده اولان اولتلی سوندی .
 ساوه کولی یره باتوب غائب اولدی . سماو ده صولار طاشدی . ووبدان
 اول کیچه توش کوردیکه برخیلی تو ملر برکیساک عرب آنلرینی یدوب دجله نهرینی
 کیچوب بلاد فارس اچنده طاغدیلر . اول وقت کسرانک شاهی اولان
 نوشروان ایوان سارسلوبده چارلاقلرک یقلماسندن سو بلاشوب تورقدده
 فارسنک اوتی سوندکی خبر کیلدی . ینه ده بو آرا ده ساوه کولینک باتدغی
 و سماو ده صولر آرتدغی ایشلدی . حساب ایتدیلر بارچه سی بر زمانده
 اولشلی . و بونکا نوشروان خوف ایدوب موبدانی کیتردی . واقعه یی بیان
 ایلدی اول دخی کورمش دوشنی سویلادی . نوشروان زیاده خوف
 و اندیشه به دوشوب عجیب ! بو علامتلر نه اوله دیوب موبدانن صوردی .
 اودخی عربستانده برضور اش ظهوره کیلمک کر کدر دیو جواب ویردی .
 در حال نوشروان ملوک عربدن اوزینه تابع اولان نعمان بن منذره بر بلکچ
 آدم کوندر دیو فرمان ییاردی . اودخی عبدالمسیح نام فاضلی کوندردی .
 عبدالمسیح کسرانک پای تختی اولان مداینه شهرینه واردی و نوشروانک
 حضورینه کردی . نوشروان بولغان اشلی سویلاب بونلر نه به دلالت
 ایلاردی و صوردی . عبدالمسیح نیم نام یورطنده برسطیح اسملی آنامک قرداشی
 واردر بونلرک معناسنی آنجی اول بلور دیو جواب ویردی . آندن صونک
 نوشروان های تیز سطیحک یانته وار آندن صوراب جوابنی کیتر دیو امر
 ایتدی و عبدالمسیحده شامه کیتدی . عبدالمسیح سطیحک اولدینی یره
 واردی یانته کردی سلام ویردی . سطیح ایسه اولم دوشکنه دوشانمش
 و کوزی قاپانمش اولدغندن عبدالمسیحک سلامنی ایشتمیور و دنیا سووزی

قولاغنه گرمیور ایدی . سطیحك بو حالی عبدالمسیحه بیک آغر کیلدی
 وشولای اولسه ده سطیحك جاننه اوتارلك سوزلر قولاغینه ققروب سویله دی
 شویله: عجب! یمتک الوغی صاغر میدر یوخسه ایشدورمی یا که اولوب آیتدیده
 زلری بتون محروم ایتدیمو؟ ای شیخ فاضل برضور جماعتک شیخی اولان
 فرداشک عجم شاهی طرفندن کوندرلیدی ایچون طاغ و دوز، کیچه
 و کوندوز دیمبوب بیک تیزلک ایله سنکا کلدی . بلكچلرک عاجز قالدغی
 اشلری سندن صوراب او کرانمک استر دیدی . بوندن صونک سطیح
 کوزلرینی آچدی و دیدیکه : عبدالمسیح تیزلک ایله سطیحه کیلدی .
 سطیح ایسه قبره کر مکده دره منی ساسان پادشاهی کوندردی سر اینک سار سلمسی،
 و منک یللق اوت سونمسی، و موبدان کوردکی توشی، بونلر نه به دلالت ایلدکنی
 صورایور . ای عبدالمسیح اول وقت که تلاوة چوغاله، و صاحب هراوه ظاهر
 اوله، فارسنک اوتی سونه، ساوه کولی باته سماوده صوتاشاه شام ایندی سطیح
 ایچون شام دکلدره یقلغان شارلا قلرک صاننچه ساساندن اون دورت پادشاه
 اولوب کیچر، و اول صاحب هراوه اولان یغمبر بو کونده توغدی یا که توغاجق
 و هراوه جق اولور دیدی . وشو ساعت وفات ایتدی . عبدالمسیح سطیحدن
 ایشدکی سوزلری نوشروانه کلوب سویلدی . نوشر و انده اوزینک زمانده
 برفالق اولماقندن خوف و اندیشه ده ایدی . بو خبردن شاد اولدی و بزم نسلمزدن
 ارن دورت پادشاه کیلوب کتمک قاچار اولور دیدی . واقعا اون دورت
 پادشاهک عادة اوزره کیلوب کچمکینه نیچه یوز یلر کیرک اولسه ده نوشر و اتدن
 صونکره ساسانیه دولتی بوزلوب یالغز دورت یل اچنده اون پادشاه کیلوب
 کنه شدر . آز وقت اچنده مملکتلری اهل اسلام قولنه کر مشدر . نوشر و اتدن
 صونکره اون دورتنچی پادشاه یزدجرد حضرت عثمانک خلافتنده تلف
 اولمشدر و آنکله ساسانیه دولتی منقرض اولوب بتمشدر .

خاتم الانبیا حضرت تلمرینک ولادتندن صورت و وقوعه کیلان حالات

مکه اهالیسی یانکنی طوغان بالانی مکده تومیوب هواسی یخشی اولان
 یرلده برسوت آنایه و پروب تریبه ایندر لرل ایدی . و بوسیدله اطرافندن
 مکیه سود آنالر کیلور، و ایمزوب اوسدرمک ایچون بر بالا آلور، و اوسدکنده
 آناو آناسینه تاپشروب ضور حرمت واکرامه نائل اولر لر ایدی . خاتم الانبیا
 حضرت تلمرینک دوغدغی وقت «بنی سعد» قبله سندن مکیه چوق سود آنالر کیلدی
 و هربری بر بالا آلدی بونلرک اچندن حارث نام برکسه نک خاتونی حلیمه
 حضرت محمد علیه السلامی آلدی و کندی یورتینه کیتوردی اول یل بنی سعد
 یورنده قحط و آچلق ایدی . حلیمه اول فخر عالمی آلوب کیتوردکی کبی
 حیوانلرینک سودی چوغالدی و خانه سنده بیک چوق برکت حاصل اولدی .
 حارث بونی کوروب یا حلیمه بو کیتوردکنک بالانک آباغی نه برکتلی در
 او کیلکالی معیشتمز یخشی اولدی . آنیکا یخشی بقالم دیدی .
 حلیمه آنی جانی کبی سویب و جیلدن صاقلایوب اصلایانندن ایرمزاییدی . برکون
 هر نیچک اولسه ده غفلت ایتمش اودخی سود قز قرنداشی شیما ایله قوزیلرک
 یاینه کیمش . کیلدکلرنده حلیمه قزی شیماه نیچون بویله قویاشنک اسسی
 وقتنده طشفه چقدنکر دیمش . شیما بزاسسلیک کورمدک قرنداشمنک باشی اوستنده
 برکیسک بلوط یورر اول نهره یه وارسه بلوط دخی برابر کیده یور و بریرده
 تورسه توریو بزلر دائما کولکالکده کیلدک دیو جواب ویردی . و دورت
 یاشنه ایرشدکده کیزوب یورر اولدی . و خارق عادات حاللری چوغالدی حارث
 بو حاللردن قورقدی و حلیمه به سلامت لکده بوبالانی آناسنه تاپشرمق کیرکدر
 دیدی . حلیمه ده ناچار آنی آلوب مکیه کیتوردی و آناسی آمنه یه
 تاپشردی *

آنی یاشنه آردکده فخر عالم حضرتی آنادن دخی یتیم قالدی و باباسی عید

المطلب آنی كندی یاننه آدی . اول وقت مکه دیارنده بیک خط و آچلق و ارایدی . قریش طائفه سی عبدالمطلبه کیلوب یغمور دعاسنه چقمقلفنی نیاز ایلدیلر . اول فخر عالمک اننه یابشوبابی قیسی طاغنه چقدی . جناب حقه یالواردی . وحق تعالی فخرعالمک حرمتنه یغمور یاغرددی . بیک ضور برکت یردی . فخرعالم اول وقت یدی یاشنده ایدی . بریل صونکره عبدالمطلب یوزده برنیچه یاشنده وفات اولدی فخرعالم حضرتتی آتاسینک قرداشی ابوطالبک خانه سنده قالدی *

فخرعالم اون ایگی یاشنده وقت ابوطالب سودا ایچون شام قافله سیده چقوب فخرعالمی هم برابر یاننده آلوب کیتدی بصره شهرینه ایرشدکارنده برصومه قارشوسنده آغاچ آستینه توشدیلر . اول صومه داکی راهب بحیرا دیو مشهور اولان جرچیس اسمنده برزاهدایمش . بحیرا فخرعالمی کوروب آخر زمان ییغمبری اوله حق ذات بودر دیو خیر ویرمش و ابو طالبه « بو بالا انبیاء و مرسلینک خاتمیدر شام یهودیلری اچنده آنک اوصافی بلور و علامتیرینی تانور کاهنلر واردر صاقلان سن آنی شامه کیتورمه بو بردن کیرو قایتار » دیو نصیحت ایتدی . ابوطالب هم بحیرانک سوزن توتدی . و مالنی بصره شهرنده ساتدی و مکه یه کیرو قایتدی *

فخرعالم یکریمی یاشنه ایرشدکده کوزینه بعض و قتلر فرشته لر کورنمکه باشلادی فخرعالم بو حالنی ابوطالبه سویلدی اودخی برتورلی خسته لک اثری اولسون دیو آنی عرب کاهنلرندن برینه کوستردی و دواسنی صورادی . کاهن بیک یحشی قارادی « بو بیکت سرمدن پاکدر ، و کوزینه کورینان شیلر ملائکه اولتی کیرکدر ، و بلکه آخر زمان ییغمبری بو اولور » دیدی . یکریمی بش یاشنده قریش خاتونلرندن طول قالمش غایت بای خدیجه اسمنده برخانونی نسکا حاندی . ییغمبر مننک ابراهیم اسمنده کی اوغلندن باشقه بارچه بالاری اوشبو خدیجه الکبری رضی الله تعالی عنها حضرتندن وجوده کیلمش لدر . و آنک وفاتنه قدر فخرعالم

حضرتلری آندن خوشنود و راضی قالدی و آنک صاغلغسندده باشقه خاتون
نکاحلمندی .

فخر عالم اوتوزباش یاشنه ایرشدکده قریش قومی کیمبه نی یانکقیدن بنا
قلورغه باشلادیلر بنا «حجر اسود» نک اورنینه ایرشدکده قریش طائفه سینک
آراسنده نزاع و اختلاف چقدیکه بعضلری «حجر اسود» نی اورنینه کوتاروب
یزقویامز و بعضلری بیزقویامز دیدیلر . آخرنده باب شیده دینلن قابودن مسجده
کم اول کرسه شول کشی نک حکمینہ راضی مز دیدیلر و کم کیلور ایکنان دیو
کتوب تور دیلر . وشوساعته فخر عالم حضرتلری کره کیلدی بارچهسی بونی
کور دیلر و بو «محمد الامین» دربونک حکمینہ راضی مز دیدیلر . و فخر عالم
حضرتندن صور دیلر . فخر عالم اوستنده کی کیومنی چقاردی ویره
دوشادی و «حجر اسود» ی اور تاصینه قویوب کیومک اطرافدن بارچه
قریش طائفه سینه توترددی و بارچهسی برکه کوناروب فخر عالم حضرتنی
اوزقولیله حجر اسودی اورنینه قویدی . فخر عالمک بو حکمینہ بارچهسی
حیران قالبو تحسین ایتدیلر و آرالرنده نزاع قالمیوب بارچهسی راحت اولدیلر *
خاتم الانبیاء نک کیله جکینی خیر ویرمشلردن برسی ایاد قبیله سینک الوغسی
اولان مشهور قس بن ساعده در بیک چوق عمر ایتمش و فصاحت ایله شهرت
اولمش برذاتدر . حتی شبخ قانی وقت سوق عکاظده قزل توه اوستنده عربلر نک
الوغلری حاضر اولدغی حالده برخطبه اوقومش ایدی . اوقت فخر عالم حضرتلری
دخی سوق عکاظده اولتوب آنک خطبه سنی دنکلامشدی لکن دعوته مأمور
اولمامشدی . قس بن ساعده نک او خطبهسی عرب آراسنده بیک زیاده شهرت
بولمش و دلرده داستان اولمشدر . بزده بویرده ترجمه سنی درج ایدلم :

« ای ناس کیماکر دنکلانکر بلنکر عبرت آلنکر یاشایان الورء اولکمان فنا اولورء
اولاجق اولورء یغمور یاغار اولتار بتارء بالالر توغار آنالرینک آنالرینک برنی
توتارء صوکره همهسی یوق اولوب کیدر . ا شلرنک آرتی کیسلماز بریرینه
توتاشور .

نوتاشور . قولاق صائکز دقت ایدنکز کوآده خبر وار ، یرده عبرت آلاجق
 شیلر وار . یر یوزی فرش ایوان ، کوک یوزی یوکساک طاوان ، یولدزلر یورور ، دینکز لر
 نورر ، کیلکان قالماز ، کیتکان کیلماز ، عجباً ! واردقلری یردن شاد اولوبده می
 قالیورلر ، یوقسه او یرده طشاشلانوبده اوبقهویه می طالیورلر . بین ایدهرم
 اللهنک قاشنده بر دین واردرکه بودینکز دن سوکلودر . واللهنک بر کیله جک
 بیغمبری واردرکه کیلماکی یاقن اولدی ، کولکه سی باشنکز نک اوستینه کیلدی .
 نسیونچکه آنکا ایمان ایدوبده اودخی آنکا هدایه ایلیه ، ونه او کونچکه اوبد بخت که
 آنکا عصیان و مخالفة ایلیه ، یازقلر اولسون عمر لری غفلت ایله کیچن امتلره .
 ای جماعت ایاد قتی ؟ آنا و بابالرقتی ؟ زیتلی کاسهلر و طاشدن خانهلر یاپان عاد
 و ثمود قتی ؟ دنیاغه مغرور اولوبده بن سز نک ضرور رینکز کم دین فرعون ایله
 نمرو د قتی ؟ آنلر سزه قاراغانده بای ، قوه و قدر تده سزدن آرتق دکیلیدیلر .
 بویر آنلری دیکر ماننده اودی ، توزان ایتدی طارالتدی ، سویاکلاری هم چروب
 نارالدی ، او یلری یقلوب ایلسز قالدی ، یسرلرنی یورتلارنی اتلر بیلا یورلر .
 صاقنکز آنلر کبی غفلت ایتمه نکز آنلرنک یولینه کیتمه نکز ، هرشی فانیدر
 باقی آنجق جناب حقدرکه بردر ، شریکی و نظیری یوقدر ، عبادت قانه جق اودر
 طوغ غماش و طوغر مامش در . اول کیلوب کیچنلر ده بزه عبرت آلاجق شی
 چوقدره اولم ایر ماغنک کره جک یرلری و اراما چقا جق یری یوقدره . ضرور و کیچک
 بارچه سی کیچوب کیدیور ، کیدن کیرو کیلمیور . جزم ایتدمه که
 بارچه یه اولان بنکاده اوله جقدره . آراسی چوق کیچمیوب خاتم الانبیاء
 حضر تلرینه نبوت و رسالت کیلدی لیکن قس بن ساعده وفات ایتد کندن کیلوب
 کورشمک اوزینه نصیب اولمادی . خاتم الانبیاء حضر تلری (امید ایدهرمکه
 جناب حق قیامتده قس بن ساعده فی آبروچه برامت ایدوب بعث ایلیه)
 دیو بیوردی .

« امتحان »

اسلام اول قایدہ ظهور ابتدی؟ عرب قومی نیچہ قسم؟ واول قسم لرنہ حکومتلر وجودہ کیترمش؟ قریش قبیلہ سی نیندای قبیلہ؟ فیل واقمہ مشهورہ سی نیچوک اولغان رسول اکرم حضرتلری تجان توغان؟ وتوغان وقتسنده نیندای خوارقلر بولدی؟ عبیدہ المسیح سطح یاینہ نیچون واردی سطح نہ سویلکان؟ رسول اکرم قابوقبیلہ ده اوسدی؟ سوت آناسی کیم ونیچہ یل آندہ توردی ونیندای عجب اشلری کورندی؟ رسول اکرم آناسندن قاج باشنده یتیم قالدی؟ وکنک تربیہ سنده اوسدی؟ ابوطالب کم؟ رسول اگر مه نہ لراشلمش؟ راهب بچیزار رسول اکرمی قایدہ کوردی نهلر ابتدی؟ حجرا سودی اورنینه کم قویدی؟ رسول اکرم خدیجہ الکبری بی قاج باشنده نکاحلندی؟ ونیچہ بالاسی اولدی؟ سوق عکاظ نہ بر؟ آندہ قس بن ساعده نہ خطبه اوقومشدر؟

﴿ حضرت محمد علیه الصلوة والسلامک نبوتی ﴾

فخر عالم محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه قرق باشنده پیغمبرلک کیلدی . ویانکنگی بر شریعت ایله انس و جن که بعث اولندی . بودینه دین اسلام واول دینده اولانلره مسلمان دیرلر . حضرت پیغمبرک نبوتی الکل اول تصدیق ایدن خدیجہ الکبری رضی الله عنہا ، ایرک کلرن اول تصدیق ایدن ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ ، صبی لردن حضرت علی رضی الله عنہ آزاد قلردن زید بن حارثه رضی الله عنہ ، در . بونلردن صوکره حضرت عثمان بن عفان ، زبیر بن العوام ، عبد الرحمن بن عوف . سعد بن وقاص ، طلحه بن عبیدالله رضی الله عنہم اجمعین حضرتلری اسلام ایله مشرف اولوب اسلامده سابقین اولدیلر . حضرت پیغمبر اوج یلقه قدر خلقتی باشرتن دینه دعوت ایدردی . صونکره « فاصدع بما تؤمر » ایه کریمه سی نازل اولدی . معناسی « بیورلدغک نرسه نی اشکاره ایت » دیمکدر بونک اوزرینه رسول اکرم دخی آدملری آشکاره دعوت ایتمهک باشلادی . مشرکلرک بونکا آرتق جانلری صقلدی . ورسول اکرم حقیقده درلو درلو حقارت ایتمهک باشلادی . وبرطرفدنده اسلام اولانلر کوندن کون چوزالمقده ایدی . بوسیبله قریشک اولوغلری توپلانوب بارچه سی نک اولوغی اولان ابوطالب یاینه واردیلر . قرنداشک اوغلی بزم دینمه دخل ایدیور آتالر کزوبابالر کزده ضالانده ایدی دیور ، یا آتی نهی ایت یاخود آتی

صاقلامقدن واز كچه دیدیلر . ابوطالب بونلری تاتلی یوز وینجشی سوز
ایله قایتاردی . رسول اکرم اولکی کبی آدملری دعوتنده دوام
ایلدی . بواش قریشه بیک آغز کیلدی تکرار توپلانوب ابوطالبنک یاینه
واردیلر بزبو حاله صبر ایده بلمیمز نه اولورسه اولسون ، ایکی طرفدن بری هلاک
اولوبده ایکنجه سی راحت قالسون ، اکرسن محمدن واز کیچمز ایسک
بزنسندن آیرلامز دیدیلر . ابوطالب اشنک کوچیکانی آنکلادی . ورسول
اکرمه قومک شویله بویله دیوردیو حکایت ایلدی . ایندی سنی صاقلامایه
جقمن دیمسهده سوزی نك کیلشندن آنکلاشلدی . رسول اکرم موندن
زیاده محزون اولدی حتی مبارک کوزلردن یاش یکلدی . ای آتام اورننده
اولان عمم « بن الله تعالی حضرتلری طرفدن بیوراشم ، آنک امرنی اورنینه
کیترمک ایچون بورچلیم ، آنلر نه قیلور ایسه قیلسونلر بن بوندن واز کیچم ،
دیو بیوردی ، واورسندن قالقوب بر طرفه یورروب کیندی . ابوطالب هر نه
قدرایمانہ کیلماش ایسهده رسول اکرمی اوز بالاسندن آراتق سوردی
وانی هرجهتدن صاقلامیه اجتهاد ایدردی ، رسول اکرمک بویله محزون
اوله رق قالقوب کییمکی ابوطالبه بیک زیاده اثر ایسدی . وشو ساعت
آرتندن باروب چاغردی « ای برادرزاده من اشنکه باق بن صاغ اولدقده
آنلر سنکا براشده قیلاملزلر ، دیو تآمین ایلدی . وبوخصوصده هم برنیچه
بیت سهویلدی .

صربلر آراسنده قرداشلك غیرتی زیاده اولوب هربری اوز قرداشینک
غیرتی صاقلردی حاجت وقتده هر قبیلہ بر اولوب دشمانه قارشو کیدردی .
دین اسلام ظهورنده مؤمنلر آراسنده دیانت اوزرینه بریانکی اتفاق پیدا
اولدی آنکا قاراغانده قرداشلك اتفاق کیرو قالدی . حضرت پیغمبرنک
اول قاسم سوکره عبدالله نام اوغللری وفات اولوب باشقه ایرکک اولادی
قالماغندن ، قریش کافرلرینک بعضلری محمدک رنی تواجق اوغلی قالدی اوزندن

صونك آدى اونودلور ديديلر . بلميورلر كه جناب حق رسول اكرمه نهر
 ويرمش و آتى نه بيوك درجه لره ايرتدر مشدر ، خاطر لرينه كيلميورديكه
 آنك شريعتي قيامته قدر قاله جق و امتي كندوسينك اولاد و احفادي مقامنده
 اولاجق در . اول خاتم الانبياء حضرت تلي اولاددن اولاده قاله جق بردولت
 و پادشاه لق تشكيل ايتك ايجون كيلم. اديكه ايركك اولادي قالمدي ديور
 انديشه و خفا اولنوردى . اول آجق عالمي شرك و ضالالتدن خلاص ايتك
 ايجون ، قيامته قدر توره جق بر شريعت قالد يروب كيتمك ايجون كيدى .
 مشركلر اول حضرتي فرصت اولدقده بوييله لسانلريله انجبتورلر ايدى .
 لكن عتي ابوطالبك حمياه سنده اولدغندن باشقه براشده قيلالمازلر ايدى . ابو
 بكر رضى الله عنه حضرتلرينك عشيرتي چوق اولدغندن آنكاده برشي
 ديه منزلردى . اما باشقه مؤمنلره درلو اذا و جفا ايدرلردى . و دين اسلامدن
 دوندرمكه پك چوق چالشرلردى . و بونك ايجون اسلامدن بعضلري اسلامنى
 اشكاره ايدم يوب كيزلور توتارلردى . ابو بكر رضى الله عنه ايسه اول
 و آخر اسلامنى اشكاره ايتدكندن باشقه اسلامه ميل ايتدكي كسه لري ايمانه
 ترغيب ايدردي و ايمانه كيلن قوللري ايلارندن صائب آلوب آزاد ايلر ايدى *
 مشركلر كه اهل اسلامه اذا و جفالري كوندن كون چوغالدى . بوسبيله
 فخر عالم حضرتلري نبوة تك بشنچي يلننده اهل اسلامك حبش بورتينه
 هجرت ايلمك لري ايجون رخصت ويردي . اول عثمان بن عفان رضى الله عنه
 ايله زوجه سى حضرت رقيه ، و زبير بن عوام ، و عثمان بن مظعون ، و عبدالله
 بن مسعود ، و عبدالرحمن بن عوف ، مكدن چقوب ديوانك چيتمه وارديلر
 و دنكزدن افرى قاطر فينه چقديلر . حبش پادشاهى اولان نجاشى يانينه كيتديلر .
 صونكره حضرت على بك آغامي جعفر بن ابى طالب دشى هجرت ايتدى و آنلرلك
 يانينه كيتدى . نجاشى نصارا ديننده اولدغى حالده اسلام مهاجرلرينه ير
 ويردى و بيك چوق حرمت و رعايت ايتدى . صونكره اسلامدن برخيلى

کثیر بری آرندن بری هجرت ایتدیلو و نجاشی یافته اهل اسلام بر خیلی چوغالدیلر .
 اهل اسلامك حبش یورتنده چوغالمقندن و دین اسلامك اطرافه یایلمکندن
 قریش طائفه سی فکر و اندیشه یه توشدیلو . اسلام مهاجر لرینی کیر و قایتارمق
 ایچون طلب ایدوب نجاشی یه ایلیچیلر یباردیلو . نجاشی ایسه آلله ردایله
 جواب ویردی و ایلیچیلر مایوس اولوب مکه یه قایتدیلو .

نبوتنك آلتینچی سنه رسوله اکرمك عمی اولن حمزه بن عبدالمطلب
 اسلام ایله مشرف اولدی . و بوندن صونکره رسول اکرمی حمایت
 ایده چکنی قریشه اعلان ایتدی ، و آنک ایمان ایتدیله دین اسلام قوه اولدی .
 و اهل اسلام بیک شادا اولدی ، چونکه حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه قریش
 اچنده عزیز و محترم و غایت بهادر آدم ایدی . و بواش قریشه بیک آفر
 کیدلی . بونک اوزرینه قریشنك الوغلی توپلانوب مشورت ایتدیلو :
 محمدی لر کون کوندن چوغالدیلور و بونک صونکی فنا کورینیور ، وقت بارده
 بر چاره سی کورمک کیرک دیدیلر . هر بری بر فکر ویردی ابو جاهل
 ایسه محمدی اولدرمکدن باشقه چاره یوقدر و بونی کم اشترسه آنکا شو قدر توه
 و بوقدر یاره ویزمن دیدی . عمر بن الخطاب یرندن قالقدی بواشی خطاب
 اوغلندن باشقه اشتر کشی یوقدر دیدی . و شو ساعت قلیچنی قوشانوب
 کیتدی و کیدرکن یولده نعیم بن عبد الله غه راست کیدلی . نعیم = نرهبه
 عمر ؟ عمر = عرب آراسنده تفرقه دوشرن محمدی دنیادن قالدماغه کید یورم .
 نعیم = یاعمر مشکل اشکه کر شمشسن محمدنك اصحابی آنک باشی او حتمونده دولاشیور
 آنکا ظفر اولمق کو چدر . عمر بوسوزدن غضبلندی « بویله ایسه سنده محمدی لردن سن
 اول سنك اشکننی بترملیم دیوقلیچنی قولنه آلدی . نعیم = یاعمر سن نبی براق ،
 فرنداشك فاطمه ایله زوجی سعید بن زیده باق ، ایکسی محمدی لردن در دیدی . عمر
 آنلرنك اسلامینه ایئانمدی . نعیم = اکر اینانماز ایسك تحقیق ایت آکلر سن دبدی .
 و شو ساعت عمر قزق رنداشی فاطمه نك خانه سینه کیتدی و اول آراده (طه)

سوره شریفه سی نازل اولوب سعید ایله فاطمه آنی بر صحیفه یازدروب اصحاب
 کرامدن حباب بن ارثی خانه لرینه کیتورتوب (طه) سوره سنی او کرا نورلر
 ایدی . عمر خاننک یاننه کلدکده آنلرک تلاوتنی ایشندی ، وشدتله قیوی
 قاقدی . عمرنک قلیچ بیلنده و غیرتلی بر حلاله کیلدکتی کوروب سعیده
 فاطمه اول صحیفه بی صاقلادیلر ، وحبابی بریره کیزلدیلر . بو صورتله قیو
 آچلوب عمر اچر و کردی « او قدغنکز نه ایدی » دیو صور دی . سعید « خیر برشی
 یوق » دیه جواب ویردی . عمر - ایشد کمز راست ایش سزده محمدک سحرینه آلامشسز
 دیهرک سعیدک یقاسندن توتدی ویره آندی . فاطمه آنی قوتقار ایم دیکانده عمر
 آنکده یوزینه بر آوردی . و شوسات فاطمه نک یوزندن قان اقدی . عمر قز قرداشینک
 یوزندن قان آقدغنی کوردی کندوسینه پشیمانلق کیلدی و بوسبیلله غیرتی باصلدی .
 فاطمه کرچه قزل قانقه بویاندی و جانی یاندی لکن غیرته کیلوب حمیت دینه سی
 او یاندی و جناب حقه تاییاندی « یا عمر نیچون الله دن او یالز سن آیات و معجزات
 ایله کوندردکی یتیمبره اینانمز سن ایشت بن و زوجه شرف اسلام ایله مشرف
 اولدق باشمزی کیسنکده بوندن دوغمز » دیو سویلدی . عمر نه اشله چکنی
 شاشدی ویره اوتوردی . « قانه شو او قودغنکز کتابی چقارنکز » دیهرک
 یومشاقلق ایله صور دی . فاطمه اول صحیفه بی عمره ویردی . عمر یازو اوقق
 بلوردی (طه) سوره سنی اوقوماغه باشلادی . قرآن کریمنک فصاحت
 و بلاغت و معنی لرینک حلاوت و لطافتی عمرنک قلبینه بیک اثر ایتدی (له ما
 فی السموات و ما فی الارض و ما بینهما و ما تحت الثری) آیه کریمه سینه کیلدکده
 عمر اوزاق بر فکرده قالدی . بو آیتک معنی سی « کوکلرده ویر پوزنده و بونلرنک
 آراستنده و توپراغنک آستنده او ان نرسه لر بارچه سی اول الله تعالی نک در »
 دیمک اولور . صونکره عمر قز قرداشنه « یا فاطمه بو قدر مخلوقات بارچه سی
 سزنک تابندغنکز تنکرینک می دره » دیو صور دی . فاطمه « راست او یله در
 بونده شبهه اولمز » دیو جواب ویردی . عمر « یا فاطمه بزم بنک بش یوز قدر زینتلی

بتلرض وارهیچ برسونک یر یوزنده برملکی ده یوق « دیوسویلابوب حیرانده
 قالدی . واول آیتک آخر طرفنه باقدی (لا اله الا هو له الاسماء الحسنی)
 ایه کریمه سنی کوردی . معنی سی « باشقه تابنه جق یوقدر آجق اول الله تعالی در
 انک کوزل اسملر آنکدر « دیمک اولور . عمر بو آیتک معنی سنی فهم ایتدی ،
 اختیاری اوزندن کیتدی . وکوکراکی کورلداب کله شهادت کیتوردی .
 حباب آتی ایشدکده کزلاتمش یرندن چقدی . « ای عمر! حضرت پیغمبر یارب
 بودینی عمر ایله ، یاکه ابو جهل ایله عزیز ایت دیو دعا ایتمش ایدی . ایشته بودولت
 وسعادت سنکا میسر اولدی « دیو عمره سیونچ یردی . عمرنک دین اسلام
 ضررنده اولن افکاری تمام عکسنه دوندی ورسول اکرم قایدده در دیو صوردی .
 اول کون رسول اکرم صفا جوارنده برخانه ده اصحاب کرامله کیز لومصاحبه
 ایدردی . حباب رضی الله عنه عمرنی آوب اول خانه به کیتردی . عمر خانه به
 کروب حضرت رسولنک آلدنده دیز چسوکدی . رسول اکرم عمرنک
 قواندن اوتوب ایمانه ککیل یاعمر دیویوردی . عمرده اخلاص قلب ایله
 شهادت کیتوردی . اول حضرت حمزه واوچ کون صونکره حضرت عمرنک
 ایمانه کیلسیله دین اسلام خیلی قوتلی اولدی . حضرت عمر رضی الله عنه یارانمز نه قدر
 دیو صوردی ، سنکله برابر تمام قرق اولدق دیدیلر . بویله ایسه نه توره بوروز
 یورنکر حرم شریفه کیده لم واعلاء کلمه الله ایدلم دیمکله بارچه سی یرلرندن
 تور دیلر و حرم شریفه کیتدیلر . قریشنگ الوغلی حرم شریفه توپلانوب
 عمر طرفندن برخبر کوتمکده ایدی . کوز دیلرکه عمر جماعت اسلامنک
 آلدینه توشمش کیلیور . بررینه « باقنکز عمر بتون محمدی لری آرقاسنه آلمش
 کیتور ، دیدیلر . لکن ابو جهل جن فکری بر شیطان اولدغندن بو کیلشی
 بیکنمدی . سیکروب آغنه چقدی خیر اوله یاعمر بونه دیو صوردی .
 حضرت عمر (اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمد رسول الله) دیو جواب
 یردی . بونکا ابو جهل نه دیه چکنی شاشدی . حضرت عمر رضی الله تعالی

عنه حاضر اولان قريشترنك بارچه سنه خطابا « بنی بلن بلور بلمیان بلسونكه
عمر بن الخطابم » دیدی . بوسبيله قريش طائفه سينه بيك زياده شاشقنلق كیلدی
وهربری بر طرفه تاغدی . وشول کون اهل اسلام حرم شريفده صف اولدیله
وجهر ايله تکبير ايتوب ميدانده نماز قيلدیله *

قريش طائفه سی كوردیلركه اهل اسلام کوندن کون چوغالیور ، ودين
اسلام قوه بولور . ابوطالب ایمان ایتماش ایسه ده حضرت پیغمبری همایه
ایدیور ، بنی هاشم دن باشقه ایمان ایتمایانلر دخی آنکله برابر قرداشلك غیرتی
کودایور . بونلری اوز آراسویلاشوب مشاوره ایتدیله . نوتدن یدنجی سنه نك
اول لرنده كرك مسلم كرك غیر مسلم اولسون بنی هاشم له قاتشمقن واز کیه چدیله ،
وبوندن صونکره هاشمیلرله آتش ویرش ایتمك و آنلردن قز آلامق و آنلره
قز ویرمك كه اتفاق ایدوب عهد نامه یازدیله ، و آتی کعبه نك اچینه آصدیلر .
بوسبيله هاشمیلر كرك مسلم و كرك مشرك بارچه سی شعب ابی طالبده محصور
قالدی . آنلردن یالغز ابوله ب آیرلدی و باشقه مشرکله ايله برابر اولدی .
شعب ابی طالب مکه نك بر محله سیدرکه پیغمبر مزنك تودینی محله در بنی هاشم نك
یور طرلینک کلسی اویرده در *

باشقه محله لرده خانلری اولن اهل اسلام دخی یورت و محله لرینی ترك ایدوب
آنده جیولدیله . شعب ابی طالبده اهل اسلامك محصوراکی ایکی سنه دن
آرتقعه سوردی . قريش طائفه سينك اهل اسلام حقنده بوقدر قانتیلق
کوسترمکی آنلری دین اسلامدن دوندرمکه هیچ اولماز ایسه دین اسلامك
ارتماقندن منع ایتمك ایچون ایدی . آنلرله یاپسه لرده اهل اسلام بلدکندن
قایتیوب غیرت اسلامیلری قوه بولمده ، و معجزه نبویه ايله دین اسلام طرف
بطرف یایلمکده ایدی . مؤمنلر آخرت سعادتنه ایرشمك ایچون بودار قنایی
یوقفه صایوب ، و دینلری حقنده جانلرینی فدا ایدوب کمی وطنلرینی ترك ایدوب
حبشه کیتمشلر ، و کمی هزدلرلو خطرلری كوزینه آلوب شعب ابی طالبده

نورمقی اختیار ایشدر ایدی . و باشقه عقل و انصافی اولانلر رسول اگرمنک
 معجزاتی کوره رک و حق پیغمبر اولدغنی بله رک بربر ایمانه کلمکده ایدی .
 زیرا اول خانم الانبیاء حضرت تلی او تکان امتلرنک احوالندن بی خبر اولن
 بر قوم اچنده، و معلومتلی آدم لردن بوش بر شهرده اوسدی، و باشقه دیاره
 کیدوبده درس آلمادغنی بارچهنک معلومی ایدی . الحاصل بی اتی ایدی .
 حال بوکه الله تعالی حضرت تلی نک وحی و الهامی ایله نیچه علوم غیبیه بی بلدیرر،
 تورات و انجیل ده و باشقه کتب سماویه ده کی اشاری صحتی اوزره خبر ویرر
 ایدی . و بو کیفیت آنک نبوتنه دلیل کافی اولوب باشقه دلیل که حاجت یوق
 ایکن ینه نیچه نیچه معجزه لر کوستردی . اول فخر عالم حضرت تلیرنک
 معجزاتی پک چوقدر آنلری صانه مه بورصالده وقت یوقدر . لکن اورنی
 کلدکبه بمضری ذکر اولتمشدر . اک بیوک معجزه لرندن بری و بسکه
 برنجسی «قرآن کریم» درکه قیامته قدر باقیدره چونکه بر زمانده نه نرسه اعتبار
 و اشتهارده اولسه اول زمانده کلمش پیغمبرک معجزاتی آنکا کوره اولوردی .
 مثلاً حضرت موسی علیه السلام زمانده سحر بازلق زیاده شهرت اولقله
 جناب حق آنکا تصاسنی ازدها اولوق کبی ساحر لره غلبه ایده جک معجزه لر
 ویردی . حضرت عیسی علیه السلام زمانده حکمت بیک زیاده اعتبارده
 اولقله جناب حق آتی اگسه لر نک کوزلرنی آچق والوک لری درلتمک کبی
 طیب لر نک قادر اولدغنی معجزه لر له کوندردی . خانم الانبیاء حضرت تلیرنک
 زمانده شعر و انشاء بیک زیاده اعتبار و شهرت بولمش ایدی . شونک ایچون فخر عالم
 حضرت تلیرنه فصاحت و بلاغتک اک نهایتده اولن بر «کتاب» کریم نازل اولدی
 آنک مثلنی کیلتر مکدن هیچ اولماز ایسه بر سورسینه نظیره سویلا مکدن جمله فصحاء
 و بلغاء حاجز قالدی . (لوا اجتماعت الانس والجن علی ان یأتوا بمثل هذا القرآن
 لایاتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیرا» آیه کریمه سی نازل اولدی . یعنی
 بوقر آنک مثالی کیتورمک ایچون انس و جن بریره جمع اولسه و بربرینه یاردامچی

اوله دخى آنك مثنى كيتور مزلرديو بيورلدى . منكر اولن بونجه فصحاء
 وبلغادن بر شخص يار جماعت چغوبده آنك رقصه سوره سينه ده نظيره ايدهمدى .
 يوقاروده يازدغمز وجهله اهل اسلامى تضيق ايچون عموماهاشميزدن علاقه نى
 اوزه مشر ، وبوخصوصده بر عهدنامه يازوب كعبه اچينه اصمشر ايسه ده دين
 اسلامك انتشارينه مانع اوله مديلر . عرب طائفه سينك اشرفى اولن قریش
 قومينك ايكي به بولنوب اوج يلغه ياقن ارالزنده معاملات كيسلدكلرندن
 مشر كلر نكده . چوغينه ندامت كلشيدى . واول عهدنامه يى يازمش منصور
 بن عكرمه نك قولى قوروب چولاق اولمش ايدى . ودخى جناب حق طرفندن
 اول عهدنامه يى كويهلر يياروب «اسم الله» دن باشقه بارچه يازونى ييب يوق ايتمش
 ايدى . جبرائيل عليه السلام كيلوب آنى رسول اكرمه بلدردى اول دخى عمى
 ابوطالبه خبر ويردى . ابوطالب قریشه كيتدى ورسول اكرمدن ايشتكنى
 حكايه ايتدى . « محمد نك ديدكى راست ايسه سزده انصاف ايدنكنزارا مزده كى
 تفرقه نى قويالم اكر آنك ديدكى يالانه چقسه بنده آنى صاقلمق دن واز كيه چهرم»
 ديدى . قریشك بيوكلىرى بوسوزى معقول كورديلر واول نامه يى كيتورديلر
 باقوب كورديلر اچنده « باسمك اللهم » عباره سندن باشقه نه قدر يازولر
 وار ايسه بارچه سى يوق اولمش . بوندن جمله سى اوبالديلر واول عهدنامه يى
 يرتديلر ، وهاشمىلر ضررنده اولن عهد واقعا قلوبنى بوزديلر . وبوسيله
 هاشمىلر آتش ويرشده وبارچه معاملاتده اختييارلى اولدى . واهل اسلام شعب
 ابى طالبده محصور يتدن قورتلدى . وملكده زورشادلق حاصل اولدى .
 لكن بوشادلق چوق سورمدى . آراسى كوب اوزمايوب باشقه قاينغولر بولدى
 شويله كه نبوتك اونچي سنه سى ابوطالب وفات ايتدى . آندن اوج كون صونكره
 حضرت حديجه رضى الله عنها دن يادن انتقال ايتدى . بونلر ايچون بويلغه
 « سنة الحزن » ديواسم و برلدى . ابوطالبك رسول اكرم ايله افتخار ايلدى
 و آنك نبوتى قليبيله تصديق ايتدى كى بعض شعرلرندن انكلاشور . لكن كندوسى

قومینک رئیس اولوب رسول اکرم آنک قولنده اوسدکدن لسانبله اقرار
 ایدوبده انکاتابع اولمقدن عازایدردی . حتی «بن بلورمکه محمدیالغان سوز سویلامن
 وباطل سوز آندن صادر اولماز اکر قریش طائفه سی نک عورتلری بی عیب ایتسه لر
 آنکا تابع اولردم» دیرایدی . ابوطالب وفات ایده جـکی وقتده قریشنک
 اولغلرنی طویسلامش ورسول اکرمی آنلره وصیت ایلمش ایدی . شویله که :
 «محمد امین در طوضریدر ، یالغاندن بریدر ، بنم سزه ویره جک نصیحتلرمی
 اول جامع در ، کیتوردکی دین اسلام ایسه قلبک قبول ایده جکی شیدر ،
 آنجق انکار ایدن لساندر . والله بن کوزمله کورر کبی بلورم قریشنک فقراً
 وضعفاسی ، واطراف عالم بارچه سی آنک دعوتی قبول وسوزنی تصدیق ایتسه لر
 کیرکدر ، وقریشنک باشلری آباق اولسه لر کیرکدر . ای جماعت ! والله
 بن صاغ اولسام آنی دشمنان شردن صاقلار ایدم سزده آنکایاردام ایده سز»
 دیووصیت ایلمش ایدی . لکن قومی وفاتندن صونکره آنک وصیتی توتدی
 بلکه ابوطالب ایله حضرت خدیجه نک وفاتلرینی فرصت بلدیله ، ورسول اکرمه
 اولکیدن آرتق اذا وجفا ایدر اولدیله . رسول اکرم آنلرنک اذاوجفالرندن
 یزار اوله رق مکدن چقوب زیدبن حارثه ایله طائفه کیتدی . وطائف اهلینسی
 ایمانه دعوت ایتدی آنلرایمانه گلادی ، رسول اکرمی تحقیر ایتدیله ،
 وبعضلری آنکاتاش آتدیله . خاتم الانبیاء حضرتلری کیرودوندی
 ومکده برمنزل مسافه سی اولان «بطن محله» دینلان ره ایندی . اورده
 خاتم الانبیاء حضرتلری «الرحمن» سورهنی اوقور ایسکان جن طائفه سندن
 برجماعت کیلوب دنکلاشدر وانکایمان ایتشلردر . رسول اکرم براز وقت
 بطن محله ده تورددن صونکره . مکده کلدی مطعم بن عدی نام کسه به مهمان
 اولدی وحرم شریفه کیتدی ، حجر اسودی استیلام ایتدی وایکی رکت
 نماز قیلدی ، صونکره بیت سعادتنه کیرو قایتدی . عادت عرب اوزره
 مطعم اولادواتباعی ایله اول حضرتلرنک اطرافنده دولاشوب حفظ وحمایه سنه

غیرت کوستردی . و اول زمانلرده زمعه نك قزی سوده رضی الله عنہا رسول اکرمه تزویج ایدلدی . ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ نك قزی عائشه رضی الله عنہا دخی اول اتاده رسول اکرمه نکاح قلندی . رسول اکرم هر سنه صبح وقتنده وسوق عکاظك بازار کونلرنده مکه شهر نك خارجه چقوب اطرافدن کیلن قبائل ایله کور شوب انلرنی دین اسلامه دعوت ایدر ایدی . نبوت نك اون برنجی سنه سی طانك وقتنده دخی مکه نك خارجه چقدی . عقبه قربنده مدینه اها لیسندن بر جاعت راست کیلدی . رسول اکرم اول جماعته سز کلمر سز ؟ دیو صوردی حزر ج قبیل سندن دیو جواب ویردی لر . اولتور سانکر سز کله بر آز سویلاشساك اولمازمی دیو بیوردی . بلک اعلادیوب اوتردی لر . رسول اکرم حضرت لری آنلره بر مقدار قرآن کریم تلاوة و آنلری دین اسلامه دعوت ایدی . آنلرایسه غالب بن فهر اولادنن بر پیغمبر کیلاچك دیو قارلرنندن ایشتمه شلر ایدی . مدینه ده کی یهودیلر کیلاچك پیغمبرك وقتی یاقلاشدی دیرلر ایدی . رسول اکرم آنلری دینه دعوت ایتدی کی زمان بر برینه باقشدیلر و یهودیلر نك دید کی پیغمبر بو اولاجق دیو سویلاشدیلر . واسکی دن بیرو یهودیلر له آرالرنده عداوت اولدغندن شوساعت ایمان ایدوب کلمه شهادة کیتوردیلر . آنلر ابو امامه اسمع بن زراره ، رافع بن مالک ، عوف بن حارث ، قطبه بن عامر ، وعقبه بن عامر ، حارث بن عبدالله ایدی . انصار دن اول شرف اسلام ایله مشرف اولان بو آتی ذاتدر رضی الله عنهم . صوتکره بونلر مدینه یه قایتدی لر و دین اسلامک انتشارینه غیرت ایتدی لر . حزر ج لر آراسنده دین اسلام منتشر اولدغی کی اوس قبیله سینه هم سرایت ایلدی . نبوت نك اون ایکنجی سنه سی حج وقتنده اسمع بن زراره ایله ایکسی اوس قبیله سندن و قالغانی حزر ج قبیله سندن مجموعی اون ایکی کشی اولوب مکه یه کیتدی لر . وعقبه ده رسول اکرم ایله کور شوب بیعت ایتدی لر . شرک و زنا و سرقت و افترادن صاقلانغی و بالالرنی اولدرمک که عهد

ایتدیلر . جاهلیه وقتنده عربلر ایرکک اولاد ایله افتخار و قز اولاد ایله عار
 ایدرلردی و شونک ایچون بیک کوبی یانکنی طوفان قز بالالرنی هـ لاک
 ایدرلردی . بوسیدن آنلر ایله عقد اولان بیعتده اولادنی اولدورمک مخصوص
 شرط ایدلدی . و بوشرط انسانیت حقتنده ضرور مرحمت اولدی . و آنلر
 جمله سی بیعت ایتدکن صونکره قایتوب مدینه یه کلدیلر . دین اسلامی نشر
 ایله مشغول اولدیلر . و اول زمانده مهراج یغمبری واقع اولدی . جبرائیل
 علیه السلام برکیچه کلدی رسول اکرمی الدی کعبه دن مسجد اقصایه
 کیتوردی . و اندن یوقارو چقاردی بارچه کولگری سیر ایتدردی .
 صونکره اول حبیب خدا بو عالمک خارجنه چقاردی . نیچه عجائب فرائب
 تماشا ایتدردی . جناب حقتک کلامی ایشندی و جمالی کوردی .
 وینه اول کیچه خانه سینه کیر و کلدی . و بش وقت نماز اوشبو معراج
 کیچه سی فرض قلندی . ایرته سی کون اول خاتم الانبیاء حضرت لری
 معراجی امتنه سویلادی . اول ابوبکر الصدیق صونکره بارچه اصحاب کرام
 تصدیق و تبریک ایلدی . مشرک لر انکار ایدوب مسجد اقصی نک نشانه لرنی
 صور دیلر . رسول اکرم عینله خبر ویردی . آنلرینه ایمان ایتدیلر .
 بو وقتلرده دین اسلام عربستانک هر طرفه یایلماکده خصوصاً مدینه ده بیک
 سرعتله انتشارده ایدی . اوس ، خزرج قبیله لری رسول اکرم دن اصحاب
 کر امنک بریسی مدینه یه کوندرلکنی نیاز ایلماشلر ایدی ، رسول اکرم آنلره قرآن
 کریمی و اداب اسلامی بی او کرتمک ایچون مصعب بن عمیری کوندردی مصعب
 مدینه یه وارد قده آندغی اهل اسلامک عددی قرققه وارمش ایدی . رئیس لری
 اولان اسعد معلم لری اولن مصعب برلکده بارچه سی جمعه کونلری مدینه
 خارجنه چقوب بر محله جماعت ایله نماز قلماغه باشلادیلر . و آزوقت اچنده
 دین اسلام مدینه ده اول قدر شایع اولدیکه اوس و خزرج قبیله لری اچنده
 بنی امیه و بنی زیدک خانه سندن باشقه نور اسلام ایله روشن اولغان خانه قالدی .

نبوتك اون اوچنچي سنه سی حج وقتنده مصعب مکه به کبر وقتندی آنکه
 برابر اهل اسلام دن یتیم اوج ایرکک وایسکی خاتون دخی مکه به کیتدی .
 بنی نجاردن ابویوب الانصاری دیو معروف اولن حضرت خالد آنسارک
 برسی ایدی . مکه به وارد قلزنده بارچه سی ینه عقبه ده رسول اکرم ایله کورشدیلر
 ورسول اکرمک مدینه به هجرة قلماقی حقتنده سویلاشدیلر . رسول اکرم
 آنلره نفسلرنی اولادو عیاللرنی نیچوک صاقلایورایسه اوزینی شولای صاقلامقغه
 عهد و بیعت اسندی . آنلر بیعت و یردیلر وهمان دونوب مسکه به کیتدیلر .
 آنک اوزره رسول اکرم مدینه به هجرة ایتمک ایچون اصحاب کرامه اذن و یردی
 و آنلرده هجرتیه قیام ایلدیلر . محرم ، صفر ایلرنده یورتلرنی ترک ایدوب
 بربری آرتدن مدینه به کیتدیلر . شویله که اول حبشه هجرة ایدوب صونکره
 مکه به کلش و کفارک جفا سندن بیزار قالمش ، ابوسلمه ابن عبد الاسد رضی الله تعالی
 عنه یورخصتی ایشتمک کی کبی بارچه دن اول مدینه به هجرة ایتدی و آنک آرتندن
 بک چوق اهل اسلام دخی آیتدی . صونکره حضرت عمر بن الخطاب و برادری
 زید ، وعباس بن ربیعه رضی الله تعالی عنهم یکریمی کشی اولدقتری حاله
 مدینه به کیتدیلر . و مدینه تک عوالی دینلن قریه لرنده اقامه ایلدیلر .
 آخرنده عثمان بن عفان حضرتلری دخی کیتدی . و مکه ده رسول اکرم
 ایله برلکده یالغز ابوبکر الصدیق ایله علی ابن ابی طالب رضی الله عنهما
 حضرتلری قالدی . رسول اکرمده هجرة ایتمک نیتنده اولسه ده اوزی ایچون
 الله تعالی طرفندن اذن کلکینه منظر ایدی . حتی ابوبکر الصدیق حضرتلری
 مدینه به کیتتمک استه دکده رسول اکرم « صبرایت امیدکه جناب حق سکا
 بریولدش احسان ایلیه » دیو یوردی . اصحاب کرام بری آرتندن بری
 هجرة ایتدکده اوس و خزرج قبیله لری یرکوستروب آنلره بک حرمت یاردام
 ایدرلرایدی . دین مبین ایچون وطنلرنی ترک ایدوب هجرة ایتمش اصحاب کرامه
 مهاجرین دینلور . مدینه ده اولوبده آنلره رعایت و دین اسلامه نصره ایتمش

صحاب كرامه انصار دینلوره کبرک مهاجرین و کبرک انصار جمله سندن الله تعالی حضرت تبری راضی اولسونکه دین اسلامه بیک صور خدمت ایتمشدردر . رضوان الله تعالی علیهم اجمعین .

« امتحان »

رسول اکرمه نیچه یاشنده یغمبرک کلدی ؟ اول ایمانه کیم کیلدی ؟ رسول اکرم نیچه بل دینه یاشرون دعوة ایتمدی ؟ قریشنک الوغلیری ابوطالبه باروب نه ایتمدیلر اهل اسلامه نیچون اذا وجفا ایدلور ایدی ؟ حبشه قایو بل کتلدی ؟ حضرت عمرک اسلامته سبب نه اولدی ؟ هاشمیلر شعب ابنی طالبدنه نیچون محصور قالدیلر ؟ نیچه یلدن صوک نینداین سببله محصور لعدن قورتلدیلر ؟ « سنة الحزن » قایو یلغه ونه سببله ایتمش ؟ مدینه اها لیسندن اول ایمانه کیلکالنر کیملر ؟ وقایدہ ایمانه کیلدیلر ؟ مدینه منوره به هجرة قاچان اولدی ؟ انصار کیملر ؟ مهاجرین کیملر ؟ .

﴿ هجرت نبویة علی صاحبها افضل الصلوة واکمل التحیة ﴾

قریش مشرکلی کوردیلرکه اوس وحزر ج قبیله لری ایمانه کلدی . ودین اسلام مدینه ده قوه بولدی واصحاب کرامک کوبی مدینه به باروب آنلرله برلشدی . مشرک لک عقلملری ایرشدیکه رسول اکرم دنخی آنلرک یانته کیدرسه مدینه ده بر بیوک قوه اسلامیه پیدا اوله جق ، وقریشک شام یولنده اولن مدینه دیاری اهل اسلام النده قاله جق . قریشک الوغلیری بونلری دشوندیکه تالاشه دوشدیلر ومشوره ایچون دارالندوه به جیلدیلر . وهربری برسوز سویلادیلر : بعضیلری محمدی حبس ایدلم ، بعضیلری نفی ایدلم دیدیلر . بوفکرلر هیج قبول کورنمدی . نهایت ابوجهل « آئی اولدرمکدن باشقه چاره یوقدر هر قبیله دن بررکسی باروب بارچه سئی بردن اوروب اولدرملی اولدروچی معین اولیه . اول حالده هاشمیلر چاره سز دیته راضی اولورلر ، بونک ایله اش بنار ، قان دعواسی قبائل اچنده یوق اولوب کیدر ، دیدی . وبارچه سئی بوفکرلی معقول کوردیلر . بونک ایچون برنیچه خبیثلر آیرلدیلر وبارچه سئی کیچ رسول اکرمک خانه سئی آلدنده بریدگوب رسول اکرمک جققاننی کتوب توردیلر . جبرائیل علیه السلام کیلوب بونی رسول اکرمه خبر

ویردی . ابو بکر الصدیق برله مدینه یه هجرة ایتیمه مأمور اولدغنی بلدردی . رسول اکرم حضرت علی نی چاقرتدی اوزنده کی کیشیلرک امانت لری صاحبلرینه تسلیم ایتدیو حضرت علی یه تابشردی و « حاضر توشاکمه یات مشرک لری بی یاتپور ظن ایتسونلر » دیویوردی . حضرت علی رسول اکرمک یاشل خرقه سنی یانبوب دوشاکمه یاتدی . رسول اکرم بر اووچ توپراق آلدی « یس » سوره سنک اولندن « فاغشیناهم فهم لایبصرون » آیتینه قدر اوقدی ، و اول توپراغنی قاپوسی آلدند . کتوب تورغان مشرک لره چاچدی ، و اچلرندن چقوب کیتدی . کورکی باقوب تور دیلر آتی کور مدیلر ، و خانه سعاد تنک اچر وسنه باقوب حضرت علی نک یاتدغنی کور ره رک محمد یاتپور دیوب تور دیلر ، صوگره حضرت علی قالدی آتی کور دک لری کی نه یه اوضا دقلری بی بلدیلر . و محمد قایدیه دیو صور دیلر . حضرت علی بلمم دیکاج حیرانه قلوب نه اشله جکلرینه شاشدیلر . رسول اکرمک بویله کوزلرندن یاشرون اولتی قریشک الوغ لری نه بیک آغز کلدی . مکه بی آستی اوست ایتدیلر . محمدی هر کم کیتورر ایسه یوز دوه بیر رزم دیو اعلان ایتدیلر . اچلرنده نه قدر خرسز خیر شرنی بلماز آدم لر و ارایسه بارچه سی مک نک خارجه چقوب کیتدیلر . جمله سی مایوس اولوب تابا بلمیچه کیرو قایتدیلر . اول کیچه رسول اکرم قایدیه ایتکلانسه ده ایتکلاندی . ارتیه سی کون حضرت ابو بکرک خانه سنه واروب ابو بکر ایله برابر هجرتیه مأمور اولدغنی بلدردی . حضرت ابو بکر رسول اکرم ایله برلکده هجرة ایدیه جکنه بیک شاد اولدی و کوزلرندن طامچی طامچی یاشلر آقدی . رسول اکرم ایچون برتوه و حضرت ابو بکر ایچون برتوه حاضر ایتدیلر . ویولغه ماها اولان عبدالله بن اریقظ نام کسه یی اجره ایله توتدیلر . و اوچ کون صوگره « جبل ثور » کیتورمک ایچون توله لری عبدالله غه تابشردیلر . و اول کون کیچ رسول اکرم ابو بکر ایله برابر چقدیلر ، و « جبل ثور » کیتدیلر . « جبل ثور » ده برغار و ارایدی انکا کردیلر . شوساعت اللهمک امریله بر اور مکوچ کیلوب اول غارک آغزینه آونی کیردی . و ایکی توز

ڪوڪارجني ڪيلوب يومر قهلي . قريشڪ از لوجپلري ڪيلوب « جبل ثور » ڪ
 هر طرفي دولاشديلر ، و بر طائفه سي اول غارنڪ اغزيته هم ايرشديلر ، بونديه
 باقالم ديوربرينه سويلشديلر . اچلرندن اميه بن خلف نام ڪمه الله عقلر
 و پرسون بونده نه اشڪوز وار محمد توغاندن اول بواورم ڪوچلر او
 ڪبر مشلر صونڪره ڪوڪارچنلر اويابا صامشلر ديمڪله بارچه سي دونوب ڪيتديلر .
 حضرت ابوبڪرنڪ آزاد قلغان قلي عامر « جبل ثور » ده قوي ڪوتار ايدى ،
 و ڪيجده صاووب غارغه سوت ڪيترو ايدى ، حضرت ابوبڪرنڪ اوغلي عبدالله
 ڪيچ قريشڪ حال احوالندن خبر ڪيترو ايدى . رسول اڪرم ايله ابوبڪر
 اوچ ڪيجه بو حال اوزره اول غارده قالديلر . صونڪره عبدالله بن اريقظ توهلري
 ڪيتوردى . بنديلر وعامري دنخي برابر آلوب دورتسي برڪه ساحل يولى ايله
 مدينه به ڪيتديلر . قديدنام برڪه ايرشديلر ڪرنده برخانهنڪ يانه ڪلوب صاآوب
 آلق ايچون خرما و ياباشقه برطعام وارمى ؟ ديوسورديلر . اول خانه ده ڪي
 خاتون عانكه ييه جڪ برشى يو قدر ديوجواب ويردى . رسول اڪرم بر طرفده
 قوي ڪوردى و بونده در ديوسوردى عانكه « نجار بر قوي در يورمكه بحالى
 اولمدغندن ڪوتو ايله ڪيد مهيوب قالمشدر » ديدى رسول اڪرم (اذن و يرشڪ
 صاوا لم) ديويوردى ، عانكه نه ديسون ڪوتو ايله اولتمهغه ڪيده مين
 برضعيف حيواندن نه چقاراما مسافرڪه اولماز ديمڪ دورست اولمدغندن
 « بيك اعلا آنده سوت تابارسك صاوك » ديدى رسول اڪرم اول قويني توتوب
 ايچا ڪنى سپادى و « بسم الله الرحمن الرحيم » ديدى وقوينك سوتى ڪيلميه باشلادى
 و برطباق تولدى . اول عانكه ييه صونڪره يولداشلرينه اچردى صوك
 اوزى اچدى . تڪرار صاودى يه اچديلر اوچنچي مرتبه صاووب عانكه يه
 قالدروب ڪيتديلر . آراسى چوق ڪيچميو ب اول خاتوننڪ ايرى ابو معبد
 ڪيلدى طباقده غي سوتنى ڪوروب بونه ديوسوردى . عانكه « والله بونده
 بر مبارڪ ذات ڪيلدى » . شويله ديدى قويني بويله صاودى ديوب بولغان

اشلری سویلدی . ابو مبدد و الله بوسنك دیدكك ذات قریش اچلده ظاهراً
 اولغان بیغه مجرد . اگر بن بونده بولغان اولسه ایدم آنکا تابع اولغان اولور ایدم
 دیدی . رسول اکرم ولداشلری ایله عاتکه نك خانه سندن کیتمه کده ایدی اولترلردن
 سراقه نام بر قوغنجی یتدی . حضرت ابوبکر امسان یار رسول الله تولدق دیه
 تالاشه توشدی . رسول اکرم (غم به الله بزمه برابر دور) دیوتسایه ببران وقتده
 سراقه کیلوب صوزلادی ، لکن آطینك آیاقلری تزلزینه قدر باطدی ، سراقه
 و یا محمد دعا ایت قورتلایم بویسمه بورچ اولسونکه کیرودن کلن قوغنجیلری
 دفع ایدیم ، دیو صوردی . خاتم الانبیاء حضرتلری دعا ایتدی جناب حق تعالی
 دعاسنی قبول ایتدی . و سراقه بی نجات ایتدی .

رسول اکرم مکده ن چقدغی مدینه ده ایشدلمش ایدی . اهل اسلام بر فیچه
 کون ایرته بلان اسسلك کوچایکا نکه قدر مدینه نك خارجه چقوب رسول
 اکرمی کوتارلر ایدی . ینه بردوشنبه کون ایرته برلن چقوب اسسلك زیاده
 اولغاج کیرودن تاملر ایدی . بر اش ایچون خانه سینك تامی اوستینه چقمش بر
 یهودی اوزاقدن رسول اکرم ایله یارغارینك کیلمکده اولدقلرینی کوردی
 و «ایشته استه دکنگز کیلور» دیو اهل اسلامه سیونچ ویردی . اهل اسلام
 قورالانوب اول طرفه کیتدیلر ، و رسول اکرمی بیک حرمت ایله قارشولادیلر .
 نبوت محمدیه نك اون دورنچی یلنده ربیع الاول آینك باشلارنده ایدی بیک
 اصسی برکون و رسول اکرم آرغان ایدی ، مدینه گه بر ساعتك اولان قُبا
 قریه سنه ایدی . و بر ایچه کون قُبا ده تورمغه قراو ویردی . و آنده بر مسجد
 انشا قلدردی . جماعت مسلمین ایچون الك اول بناقلنغان مسجد اوشبو مسجد
 قبادره . حضرت علی کرم الله وجهه رسول اکرم مدن اوج کون مکده ده اقامت ایتدکدن
 صوگره مدینه یه چقهش ایدی . رسول اکرم قُبا ده وقتده اون دخی کیلوب
 یتدی . بعد رسول اکرم بر جمعه کونی توه سنه بندی یوز قدر اهل اسلام ایله
 قبادن قالدی ، و مدینه یه توغری یوردی . و یولده بنی سالم بن عوف یورته

ایندی و آندم غایت بلیغ خطبه او قوب جمعه نمازی قلدی. خاتم الانبیاء
 حضر قلدینک اک اول او قودغی جمعه نمازی بودر. رسول اکرم جمعه نمازی
 قلدقندن صو کوره توه سنه بندی. و مدینه شهرینه یونالیدی. لکن کمنک
 خانه سینه توشه چکی هیچ بر کسه یه معلوم دکل ایدی. رسول اکرمک
 بدینه یه کیدکی مدینه لیلر حقنده ضور بیرام کونی اولدی. بالاری سبونوب
 «رسول الله کیدلی» دیر چاغرشورلر، و خانلری طام لرینک اوسته چقوب
 کوزل کوزل شعرلر او قورلر، و «خوش کیدکیز.» دیو باغرشورلر ایدی.
 و هر قایوسی نک خانه سی آلدندن اوزه «بیور کز بار رسول الله» دیو خانه سینه
 دعوة ایدرلر، و توه سینک یوکان توتوب کر کز مکه ترشرلر ایدی. رسول اکرم
 (توه بی اختیارنه قوی کز الله طرفندن مأمور اولدی یه کیدور
 باقالم زه یه کیده چک) دیو بیوردی. اول مبارک حیوان صاغ و صوله باقوب
 کیدوردی. مالک بن نجارک خانه سی آلدننه بوش بر میدان یه چو کدی.
 و بوینتی اوزادوب باغردی. رسول اکرم (انشاء الله قوناغمز بویر اوله حق)
 دیو توه دن ایندی، و ابو ایوب الانصاری خانه سینه تشریف بیوردی. ابو ایوب
 الانصاری حضر تلری زید بن حارث ایله توه ده کی شیلری آلب خانه سنه کتوردی.
 انصارک اک الوغسی اولان اسمع بن زراره (رضی الله عنه) حضر تلری دخی
 تبرکا توه بی آلب اوز خانه سنه کتوردی. خاتم الانبیاء حضر تلری کیدمکیله
 مدینه شهری مشرف اولدی و نور ایله نولدی. یور تلرندن آیرلوبده کونکلری
 محزون اولان مهاجرینه تازه جان کیدلی. انصارک دخی یوزی کولدی.
 اول کون مدینه اهالیسی رسول اکرمی زیارة ایتدیلر و هر قایوسی طعام
 کیتورب قدر و حرمت ایتدیلر. انصار کرامک هر بری رسول اکرمی اوز
 خانه سنه قوناق ایتک استردی، و قایوسی نه توشه باشقه لرینک خاطر لری قلاجق
 ایدی. حالبوکه قوناق یرینی توه تعیین ایتک کس کس بر دیه چکی قالدی.
 و اول توه چو کدی میدان یرینی نجاردن ایکی بتیمک ملکی ایدی. رسول

اکرم آنی صائب آلدی، واول یرده برمسجد شریف وبر طرفنده اوزینه
 خانه بنا قلدردی . صوکره وقت بوقت نیچه بنسار آرتدی . حاضر معمور
 و صغیر اولان مسجد نبوی اوشبو جامع شریفدر، و قپوسی تودنک چو کدکی
 یردر . اوشبو جامع شریف بنسا قلندقدده رسول اکرم اصحاب کرام ایله برابر
 اوزیده چالشوب قوللریله کیر پیچ طاشور ایدی . کعبه مکرمه مشرکالر انده
 اولدغندن رسول اکرم مدینه یه کیلدکن بیرو بیت المقدسکه یعنی «مسجد اقصی» یه
 یوغری نماز قیلوردی . بو مسجد شریفک قبله سیده قدس شریف جهتی
 اولمق اوزره بناسنه شروع ایدلدی . مسجد شریف ایله یسانده غی
 خانه لک ختنامه قدر رسول اکرم یدی آی مقصداری ابو ایوب
 الانصاری خانه سنده توردی . انصار کرام هرگون نوبت ایله رسول
 الله ایچون طعام کیتر لر ایدی . مسجد نبوی ایله یانده غی خانه لر ختام اولدقدن
 صوکره رسول اکرم اوز خانه لرینه کوچدی . ابوبکر الصدیق رضی الله عنه
 نک قزی عائشه رضی الله عنهما مکده وقت رسول اکرمه نکاح ایدلمش اولسه ده
 زفافلری بو وقتلرده اجر ایدلدی . و آنک حجره سندن مسجد شریفه بریول
 آچلدی . اول وقت هجرة نبویه دن سکنز آی کچه ش ایدی . و بویلمغه «سنة
 الاذن» یعنی رخصت بلی دینلور . ابتدا سنده مکده دن مدینه که هجرت ایتمک
 ایچون اصحاب کرامه اذن ویرلوب آنلرده محرم آینده هجرته قیام ایدوب
 بری آرتدن بری مکده دن مدینه که کیتمشلر ایدی . صوکره رسول اکرمده
 صفر آی نک آخر لرلنده مکده دن چقوب ربیع الاول آی نک اوللرلنده مدینه دیارنه
 ککش ایدی . و بوسنه نک محرم باشی تاریخ اسلامک مبدئی اعتبار ایدلمشدر .
 تاریخ هجرت دیدکمز بودرکه ولادت محمدیه نک ایلمی دور تانچی، میلاد عیسوینک
 آلتی یوز یکرمی ایکنچی یلیدر .

« امتحان »

قریشک الوغلی « داراندوه » یه جیولوب نه مشوره ایتدیلر ؟ رسول اکرم دوشاکنه
 کمی قالدروب چقوب کتندی و فایده واردی ؟ رسول اکرم ایله هجرة ایتدی ؟ نیچه گون

غارده قالدیلر ؟ رسول اکرمی از لاکان کسه لر تابدیلمی ؟ رسول اکرم دن یولده نیندای
معجزه لر کورندی ؟ رسول اکرم مدینه به قاچان یتشدی ؟ وقایده توشدی ؟ اسلامده اول
یاپلمش مسجد قایومسجیددر ؟ رسول اکرم ابویوب الانصاری خانه سنده نیچه
آی توردی ؟ « سنة الاذن » قایو یلغه دینلور ؟ تاریخ هجرة نه در وباشی قاچاندن حساب
یدلمش ؟ .

﴿ حضرت پیغمبر نك غزوه وسریه لری ﴾

هجر تدن صوکره دشمانلر نك شرنی دفع ایچون مشرک لره صوغشغه الله
تعالی طرفندن رخصت اولندی . وبوسببله برچوق غزوه وسریه لر واقع
اولدی . غزوه رسول اکرم نك اوزی بولندغی صوغشه دینلور ، سریه
اصحاب کرامدن برسی باش ایدلوب یبار لکان صوغشغه دینلور . غزوه لر بیکرمی
دن زیاده سریه لر نك مقداری ایللی به یاقن در . مشهور غزوه لر : بدر ، خندق ،
خیبر ، غزوه لر بدرکه هر برنده بهادر مشرک لر دن برخیلیسی مقول و کافر لر لیک
بریشان اولوب دین اسلام قوت اولمشدر .

﴿ غزوه بدر ﴾

اسلام ایله قریش آراسنده بولغان غزائک مشهوری بدر غزاسیدرکه
هجرت نك ایکنجی یلنده واقع اولمشدر . مکه دن شامه کیتمش قریش کروانی
شامدن کبرومکه به چوق مال ایله چقدغی مدینه ده ایشلدکی وقت اول
کروانی تومتق ایچون رسول اکرم اصحاب کرامی رغیب ایدوب اوچوز بش عسا کر
اسلامیه ایله یوله چقمش ایدی . اول کروان نك رئیس اولان ابوسفیان
اسلاملر نك بوحرکتی اشیدر ایشتمز تیزلک ایله مکه به آدم کوندروب
باردام استدی . درحال مشرک لر قوتلی عسکر ترتیب ایدوب کروانی قورنارمغه
ومسلمانلر ایله غوغا ایتمکه یوله چقدیلر . ابوسفیان ایسه ساحل یولدن تیزلک ایله
حرکه ایدوب اهل اسلام نك مدینه دن چقدغی کونلر نده کروانی ایله بدر طوغر سندن
قاچوب کیدیوردی مشرک لر مکه دن قالقوب ده بدره کیلور کن ابوسفیان ساحل
بولیله قاچوب کروانی سلامت یره ایشدر دکندن عسکر نك کبروقایتمسی ایچون

خیر کوندر، شیدی . لیکن ابو جهلنک تشویقاتی اوزره قریش اهل کبیرو
 دونیموب اهل اسلامدن اوج آلمق ایچون بدره قدر کیلمش لرایدی . رسول اکرم
 قریشک کروانی نه یرده اولدغنی ایزلاب « صفر » نام یره وارد قدده مکهدن کوب عسکر
 چقدغنی خبر آندی . و بوندن اسلام عسکری خفاده اولدی زیرا ایلی کیلیمک بر
 کروانه قارشو چقمش آز عسکر ایله اوله مکمل عسکره قارشو وارمق مشکل
 ایدی . حالبوکه کروانک آرتینه توشاسه خوفلی بر یرده قریش عسکرینه راست کلک
 احتمالی وار ، و کبیرو قایتمق ایسه بیوک عار ایدی . رسول اکرم اصحاب
 کرانی جمع ایدوب مشورته ایتدی (کروانک آرتینه توشمکنی استرمی سنکز ؟
 یوقسه قریش عسکرینه قارشی واردقی اختیار ایدر ، بسکز ؟ بو ایکیدن برینی
 جناب حق بنکا وعده ایتمشدر) دیو بیوردی . انصار طرفندن سعد بن
 معاذ رضی الله عنه « یارسول الله بزسدکا ایناندق حق تعالی طرفندن
 کیتوردکک شیلرنک کلسینه اعتقاد ایتدک وصکا اطاعت و اتباع اینمک
 ایچون عهد ایلدک سز نه دلر سکز اصر ایدکز . سنی کوندرن الله حتی ایچون اکر
 دنکره کورسک سنکله بر ابر مز هیچ بر مز کبر و قالماز ، بز دشمانه قارشو وارمقدن
 قور قزاز ، صوغش وقتنده کبر و دو نماز ، صابر لر مز صادق لر جناب حق تعالی دن
 امید ایدر مکله بز دن سز شاد اوله حق اشکر کوستره ، علی برکته الله بزمله مراد ایتدک کز
 طرفه بیور کز » دیدی . و بوسوزدن رسول اکرم بیک شاد لاندی (اوله ایسه
 علی برکته الله بیور نکز) دیو بیوردی . اسلام عسکری دخی بدر قریه سنه طوغری
 یوردی . و او صورته اهل اسلام بدره یاقین واردی . قریش عسکری اول
 کیلوب بدر صوبینی قور شاد قندن اهل اسلام قوملق بر یرده چادر لرینی
 قوردی و او یرده کیچنی او تکار دی . و ایرته سی کون رمضان شریفنک اون
 یدنجی جمعه کونیدر طانک ایله یغمور لر یاغدی سیملر آقدی اهل اسلام صوغه
 قاندی . و یرلرده بیگوب یورمکه راحت اولدی . جناب بن منذر حضر تدرینک
 فکر و تدبیری ایله اسلام عسکرینک اورنی آوشدرلدی . بدر قریه سنک بر اغنده

اولان قیونک آلدنده چادرلر قورلدی بیوک برکول یا صالوب صوابله تولدرلدی .
 و باشقه قیولرغه چوب چار آلدی و بوسبیلله قریش عسکری صوسز قالدی . بر آز
 صونکره قریش عسکری صوغش میدانله کیلوب صف اولدیلر ، و آنلره قارشو
 اهل اسلام دخی صف اولوب توردیلر . و اول زمانلرده ایکی طرف صوغشغه
 کرمشزدن اول برکه بره ایکی کمسه میدانله چقوب قارا قارشو صوغشقی عادات
 ایدی . مشرکلر طرفندن عتبه بن ربیعہ برادری شیبه یی و اوغلی ولیدی آلوب
 میدانله چقدی قایلر نکاز بزه قارشو کیلوردیو چقوردی . اهل اسلام طرفندن
 عبیده بن حارث عتبه یه ، حضرت حمزه شیبه یه ، و حضرت علی ولیدکه قارشو چقدی
 حضرت حمزه شیبه نی حضرت علی ولیدنی قلیچ ایله براروب هلاک ایتدیلر .
 حضرت عبیده ایله عتبه بری بری ایله تالاشمقده ایدی . حضرت علی ایله
 حضرت حمزه واروب عتبه نکرده اشئ بقردیلر و جانی جهنمه ییاردیلر . اهل
 اسلام شاد و مسرور اولدیلر . مشرکلرک بهادرلری اوچسی بردن هلاک اولمقیظه
 غیرتلی کیلوب بارچه سی بردن مسلمانلره یوردیلر مسلمانلرده قارشو
 واروب عموما صوغشغه کرشدیلر . رسول اکرم (باری بنگا وعده ایتش
 یارداکی ویر) دیو دعا قلدی . و بر آز توردقندن صونکره (سبونچ یا بونکر
 ملائکه کرام ایله جبرائیل علیه السلام یارداغه کیلیدی) دیو یوردی .
 اصحاب کرام بربرینی تشویق ایدوب غیرتله صوغش ایدرلر ایدی خصوصاً
 حضرت حمزه ایله حضرت علی صفلرنی بوزمقده ایدی بویله مسلمانلر غالب
 اولوب مشرکلر قاجیه باشلادیلر . بو صوغشده مشرکلرک کوب اولوغلری
 قتل اولمشدر ، و رسول اکرمه بیک ضور دشمن اولان ابو جهلده بونلرک
 اچنده در . و بر آراده رسول اکرم ابو جهل دن هیچ خبرمن اولمیدی
 هاشلیور ایگان دیدکده ابن مسعود رضی الله عنه حضرتلری کیتدی ازلاب
 ابو جهلی نابدی ، کورذیکه جانی چقیور باشئ کیسمک ایچون آباغیله موینینه
 باصدی و ابو جهل کوزلرینی آچدقده آی ابو جهل سن میسن دیدی . ابو جهل

ایسه جان چقار وقته کلدکی حایده ابن مسعوده ای قوی چو بانجی بیسک
 یوغاری یره چقمشمن زور برکشی نی تون برکشی اولدرمک حاضر اولغان اش
 دکل بو بوله تورغان اشدر، لیکن غلبه لک قایو طر فده دردیو صورتی . ابن مسعود
 نصرت وغلبه لک اهل اسلام طر فنده دردیو جواب ویردی . ابو جهل « محمد صویله که
 بو وقته قدر آنک دشمانی ایدم ایندی دشمانقمینه آرتدی » دیدی . ابن مسعود
 شو ساعت ابو جهلنک باشنی کسدی ورسول اگرمنک حضورینه کیتوردی
 ورسول اگرمللهنک یاردامینه تشکر ایتدی . بو صوغشده مسلمانلر بیسک
 چوق مال و مشرکلردن یتیش قدر اسیر آلدیلر .

رسول اگر موحی کیلمدکی اشده اصحاب کرامله مشوره ایدوب اشلردی
 وبواسیرلر حقنده اصحاب کرامله هم مشوره قیلدی (جناب حق آنلره سزی
 غالب ایتدی، ایندی سز لر آنلرنک حقنده نه اشلمک استرسکز) دیو صورتی .
 حضرت عمر جمله سنی اولترمک دیدی . حضرت ابوبکر اسیرلردن بدل
 آلتوب بو شاتمق کیرک دیدی . رسول اگر مده حضرت ابوبکرنک فکرنی قبول
 ایدوب اسیرلردن دورت بنک درهم بدل آلتوب یوللرینه ییارمک ایله امر
 ایتدی . بو صوغشده اولان اصحاب کرامه « اصحاب بدر » دیلنور . رسول
 اگر مده مدینه دن چقوب مدینه یه کیر وکیلا کایجه آرسنده اون توقز کون اوتمشدر .
 بو یلده قبله قدسندن کعبه یه تحویل ایدلش . ودخی عید فطر نمازی و فطر
 صدقه سی واجب ایدلشدر .

﴿ غزوهٔ احد ﴾

احد غزاسی هجرتنک اوچنجی یلنده واقع اولمشدر . شویله که بدر
 صوغشینه سبب اولمش کروان مکه یه یتشدکد . دارالندویه قویلوب
 قریش عسکرینک بدردن قایتدغینه قدر صاقلانمش ایدی . بدردن قریش
 عسکری پریشان اولوب قایتدوده مشرکلرنک بدرده آتالری یاقرداشلری
 هلاک اولمشلری اوسفیالک یانینسه جیوولدیلر . و « محمد بزم الوغلمزی

اولدودی بزلی کشی سزقالدردی، شوکروانک فائده سیله بزله باردام ایدنکرکه
آندن اوچیزی آلهلم « دیدیلر . ابوسفیان شو ساعت موافقت ایدوب بارچه
شربکلرنی بونکا راضی ایتدی . و کروانده کی ماللرنی صاندیلر ایلی منک
آلتون فائده حاصل اولدی . و بوندن یکریمی بش منک آلتون آیلوب باشقه
صربلردن عسکر جمع ایدلدی . اوچ منک کشیک عسکر ایله مکه دن چقدیلر .
وعسکرنک رئیس ابوسفیان ایدی و بونلرنک اچنده ابوسفیانک خاتونی هند ایله
اون دورت خاتون دخی و ارایدی . شوانک اوللرنده چهارشنه کون قریش
عسکری مدینه منوره طوغروسنه کیلدی . احد طاغینک یانده . عین دینلان
طماغه قوندی پنجشنبه و جمعه کونلری آده قالدی . رسول اکرم مدینه نک
اچنده توروب صوغشماقی مناسب کورسه ده اصحاب کرامدن بدرده اولمغانلر
« یارسول الله بز اللهدن بو کونی صوریدر ایدک بزلی طشقارو چقار دشمانلر من
ایله کو کرک کو کرکه کیلوب صوغش ایدلم » دیدیلر . بعضلری « اکر
طشقارو چقماز ایسه ک دشمان بزلی ضعیف و قورقاق دیو عیب ایدر » دیدیلر .
ومدینه دن چقوبده میدانده صوغشماقی آرتق کوردیلر . و بولک اوزرینه رسول
اکرم چاره سز طشقارو چقماغه قرار ویردی . رسول اکرم و بارچه اصحاب
حاضر لنوب منک کشی قدر مدینه دن چقدیلر . احد طاغینه یاقن واروب
شیخین دینلان یرده قوندیلر . سحر وقتی رسول اکرم عسکر ایله اول یردن
قالقوب احد طاغینه طوغری یوردی . لکن منافقنرک رئیس اولان عبدالله
بن ابی اوچبوز قدر منافق ایله کیر و دوندی . و اهل اسلام عسکری یدی یوز
کشیدن عبارت قالدی . اهل اسلام عسکری احد طاغینه آرقه ویردی و مدینه یه
قارشو صف اولوب توردی، مشرک دخی اسلامک قارشو سنده صف اولدیلر .
اهل اسلام عسکرینک صول طرفنده برچو قر و ارایدی و آندن دشمان عسکری
یاشر نوب کیلمک احتمالی و ارایدی . رسول اکرم عبدالله بن جبر رضی الله عنه
حضرتی ایلی کشی ایله صاقلاوجی ایدوب شو یرکه قوییدی . (دشمان

کیرک ینسون و کیرک ینلسون نندن خبر کیلمیچه نزلر بویردن آیرلما نکرز
 دیوامر ایتدی . بعد رسول اکرم قولینه برقلیچ آلوب (حقیقی یتکزتمک
 شرطیله بونی کم آلور) دیدی . اصحاب کر آمدن بن آلورم بن آلورم دیکانلر اولسه ده
 رسول اکرم التفات ایتیب او ایکی سوزینی بیه ایتدی . انصار دن ابودجانہ
 حضر نلری یار رسول الله بو قلیچ نک حقیقی نه در دیو صورتی . رسول اکرم (آنک
 حقیقی ایلوب یو آو اکانکا قدر دشمن بوزینه صوقمقدر) دیدی . ابو دجانہ ده
 او شرطله بن آلورم دیدی و رسول اکرم قلیچی آنکا ویردی . صونکره
 قریشک علمنی توتقان طلحه ابن ابی طلحه میدانہ چقوب مبارز تلادی .
 در حال علی بن ابی طالب حضر نلری آنکا قارشو چقدی و باشه برقلیچ
 اوروب طلحه بنی قبل ایتدی . آندن صونکره قریشک علمنی عثمان بن ابی
 طلحه توتمش ایدی اللهمک آرسلائی حضرت حمزه رضی الله عنه آنکا حمله ایدوب
 قلیچ ایله قولنی یار اادی . صونکره صوغش کوچا یوب مسلمانلر غالب اولوب مشرکلر
 قاچمیه باشلادیلر حتی کیر وده دف جالان هندایله یولداشلری اولان بارچه خاتونلر
 طاغنه وغری قاچدیله . اسلام عسکری صوغشده قالمش مشرکلر مال و قوراللرینی
 آلمیه باشلادیله . چوقورده کی صاقلاوچیلر بو حانی کورکاج یولداشلر من غالب
 اولدی دشمنان عسکری بتون بوزلدی ، نه تورامن یورنکرز غنیمتدن بزده
 آلام دیدیلر ، ویرلرندن کیتدیله . عبدالله بن جبیر حضر نلری « سز رسول
 الله نک امرنی اوتندن کز می ؟ » دیب نه قدر نمی ایتسه ده : کلانه مدی آنجیق
 سکز کشیله اوزی شورده قالدی . قریش عسکرینک آطلی رطافه سی بونلرک
 طاغندقلرینی کوروب آرتلرندن هجوم ایتدی . عبدالله نک یانه کیلوب
 بارچه یولداشلریله شهید ایتدی . رضی الله عنهم . و مشرکلرک بو هجومی
 اهل اسلامی شاشردی . و آرالرنده صور تفرقه دوشدی . اهل اسلام اول
 غالب ایدی مغلوب اولیه باشلادی . حضرت حمزه آلنه کیلن مشرکلرنی
 اوروب طاغتمقده ایدی یاشرنوب تورغان وحشی اسملی بر حبشی چقوب

حربہ سنی آندی و حضرت حمزہ بی شہید استدی . رضی اللہ عنہ . بوزلوب
 طاغلمش اولان مشرک کر کیر و دونوب اهل اسلامه هجوم ایندیلر . ملعون
 ابن قثمہ « بنکا محمدی کو ستر نکز یا اول یابن اولہیم » دیو چقدی . مضرب
 ابن عمیر رضی اللہ عنہ حضرت تلمری صوغش کیمنی کید کده رسول اکرمہ
 او خشاد غندن ابن قثمہ آنی رسول اکرم دیو کمان ایله اوروب شہید استدی .
 ابوسفیان نک یانہ واروب محمدی اولدر دم دیو سیونچ ویردی . و بوخبر عسکر
 اچنہ یابلدی . و بوندن مشرک بیک شاد و اهل اسلام ایسه خفاده اولدی .
 طوفان بلا اچنہ طولاشان اصحاب کرامدن کعب بن مالک رسول اکرمی بر نیچه
 صحابه ایله طور دقتی کوردی و اطرافنده کی اصحابه خبر ویردی . در حال بر رایکیشر
 جیابوب حضرت پیغمبرک یانہ کیلدیلر . و او توز کشی اولدیلر . صونکره بارچه
 اهل اسلام کیلوب چیلمته باشلادیلر . مشرک ایسه کاه رسول اکرمہ اوق
 و طاش آتارلر و کاه طوپار طوپار اونوب هجوم ایدرلر ایدی . الحاصل دشمانلر
 قایو طرفدن هجوم ایندیه اهل اسلامدن بر نیچه فدائی لر بیک ضرور بهادرلق
 ایله قارشو تور دیلر . مشرک رنه استه دکلری کبی اهل اسلامی بتونلای
 یوق ایدمه جکلرینی آنکلادیلر . بو صورتله محاربه بر آزیاتشدی . لکن اصحاب
 کرام اوله آچ و خطر لی یرده تور متی مناسب کور میوب رسول اکرم
 ایله برابر رسالمت چوقور غه کردیلر . واحد طاغینه آرقه و یروب تور دیلر .
 رسول اکرمک صاغ اولوب اولد غنده ابوسفیان نک شہہ سی و ار ایدی شو نک
 ایچون جماعت اسلامه خطاب ایدوب اوج کره « اچنکرده محمد و ارمی ؟ »
 دیو صورتی . رسول اکرم جواب ویرما کر دیو بیوردی . ابوسفیان ینہ
 اوج کره « یا اچنکرده ابو بکر و ارمی ؟ » دیو صورتی . صو کره ینہ اوج کره
 (اچنکرده یا عمر بن الخطاب و ارمی ؟) دیو چقدی . هیچ برسوس چقما غندن
 ابوسفیان دونوب کیتدی و باروب قومنه « اکرده صاغ اولسه لر البتہ جواب
 ویررلر ایدی بولر نک او چیده وفات اولمش و ارتق اش تمش » دیدی .

حضرت عمر چدامیوب (ای الله تک دشمنی یا لغمان سویلادک صورادقک
 کشیلر بارچهسی صاغدره، وسنک حقنکنن کیکله چکلر در) دیدی . ابوسفیان
 « محاربه نوبته در بوکون بدر کونیه بدلدر » دیدی . حضرت
 عمر (راست اما برابر دکلز . زیرا بزم شهیدلر من جنتده و سزک
 اولکانلر کز جهنمده در » دیدی . ابوسفیان « یا عمر الله ایچون
 طوغری سویله بز محمدی قتل ایتدکمی » دیوصوردی . حضرت عمر
 (یوق والله رسول اکرم صاغدره سنک سویله دک سوزلری ایشدبور) دیو
 جواب وردی . ابوسفیان « بن سنکا ابن قمنه دنده آرتق ایما تورم » دیدی .
 اندن سوکره ابوسفیان قایتوب کیده چک اولدقده « کیکله چک یل سزکله بدرده
 تابشالم » دیدی . حضرت عمر رسول اکرم ک امر بله « انشاء الله » دیدی « مشرکلر
 بو مرتبه غالب اولدقلری حالده جناب حق آنلرک قیلرینه قورقو ویردی و بارچهسی
 محاربه دن واز کیچدیلهر و مکه یولینی توتوب کیر و کیتدیلهر . بو محاربه ده
 مشرکلرک یوق ایتدکلری بکر میله اوتوز کشی آراسنده در . و شهیدلرک مقدری
 یتمش که قریبدر . بو نیلمک اهل اسلام حقنده بر بیوک بالا وقایغو اولسه ده
 حقیقتده اسلام عسکرینه الله تعالی طرفندن بر تریه اولدی . زیرا عسکره رئیسک
 اشنه قارشمق هیچ بردورست اولدیغی حالده اسلام عسکر ی رسول اکرم رأی
 و تدبیرنه کرشیدیلر . و رسول اکرم مدینه ده توروب صوغشمق نیتده ایدی
 آنی میدان محاربه که چقماغه کوچلا دیله . سوکره صالحیلر رسول اکرمک
 یوردقی برینی تاشلاب آغادیلر . و بویله بر بیوک بوز غنلقبه سبب اولدیله .
 رسول اکرم شهیدلری دفن ایتدکنن سوکره مبارک یوزی جراحی و قلبی
 قایغولی اولدغی حالده اصحاب کرامیله اجددن قایتوب مدینه یه کیدلی . و بویله
 حضرت علی ایله حضرت فاطمه رضی الله عنهما ایکی سندن حسن رضی الله
 عنه حضرت بلری توغدی . وینه شو یلده خمر اچمک و قمار اوینامق حرام اولدی .

بدر غزاسينك وقوعى نه سبيله اولمش ؟ حباب بن منذر نك تدبيريله نه اشلاندى ؟ ميدانه
 كملر چقوب صوغشديلر ؟ ابو جهل كمنك قوننده قتل اولندى ؟ بدر صوغشنده آلتقان
 اسيرلى نه اشلديلر ؟ و وسنده نه كى عملروا جب اولمش ؟ احد غزاسينه سبب نه اولدى ؟
 رسول اكرمى مدينه دن چقماغه كملر كو چلاديلر ؟ حضرت حمزه بنى كم شهيد ايتدى ؟ رسول
 اكرم وفات اولدى ديكان خبر نيمچوك چقدى ؟ ابوسفیان كيلوب نه صورتى ؟ كم جواب
 وپردى ؟ شهيدلر نك مقدرارى نه قدر ؟ و بو سنده حضرت فاطمه دن كم توغدى ؟
 نه اچك ونه اوينا مق حرام اولدى ؟ .

غزوة خندق

خندق غزاسى هجر نك بشنچي يلنده واقع اولمشو . مكه دن ابوسفیان
 دورت منك عسكرايله چقوب يولده اطرافنده غي عربلر دن آلتى منك عسكرم
 قوشاوب مجموعى اون منك تسكر مدينه شهرنى خراب و اهل اسلامى هلاك ايتك
 ايجون مدينه يه طوغرى يورديلر . رسول اكرم مشركلر ك بو حالنى ايشكاج
 احجابيله مشوره ايتدى . سلمان فارسى حضرت تلى « يا رسول الله بزم يورتمزده
 برشهرنى دشمان خراب ايده چكده اطرافنه خندق قازوب صافلنمق
 عادتدر » ديدى . خندق قازمق عربده هيچ اولماش ايسه ده
 مدينه منوره نك اطرافنه خندق قازلمقنه قرار و پرلدى . و در حال
 رسول اكرم ايله اهل اسلام بارچه سى شهر ك طشينه چقوب خندق قازميه
 باشلادى . ايكي جمعه اچنده خندق تمام اولدى و مشركلر ك تسكر يده كلوب
 يتدى ، و مدينه نك كون باطش طرفنده احد طاغينه كلوب قوندى . رسول
 اكرم ده اسلام عسكرايله مدينه دن چقوب دشمانه قارشو صف
 اولوب توردى . و مشركلر بر حمله ده اهل اسلامى بتورمك ايجون مدينه يه طوغرى
 يورديلر ، و مدينه يه ياقن كيلدكه خندقغه راست كيلديلر ، و خاطر لر ينه كيلمكان
 براشنى كوروب حيران قالديلر . و آروبيرو يورسه لرده اوتار كه يرتابا بلما ديلر
 و قايو طرفه سيكر نديلر ايسه اوق طاش ايله قارشولانديلر ، آخرنده چاره سز
 اوق طاش ايله صوغشمقغه قرار و پرديلر . بو آرا ده رسول اكرم ايله عهد

ایتمش بنی قریظه یهودیلرینک عهدلرینی بوزدق ایشدلدی، و تحقیقنه یتشمک
 ایچون بنی قریظه قریه سنه آدم کوندرلدی، و بنی قریظه نیک عهدلرینی بوزدق
 آنکلاشدی . رسول اکرم (ای جماعت بواشک صوکی خیردرالله تسالی بزکه
 یتکوچی و کفیلدر) دیدی . و بویله ایکی جمعه قدر کونلر اوندی، اسلام عسکرنه
 ضعفک قحط و تارلق اولدی و جانلری اینک صقلدی . عرب طاشقه سنک
 صوغشلمی بارلشوب اوروشمق ینسون ینسون تیز وقتده صوغشینی بتروب
 قایتمق ایدی . شونک ایچون خندق اطرافنده جمعه لرچه تورمقدن دشمانده
 یالقمش ایدی . آخرنده مشرکلردن عمرو بن عبدود ، عکر مه بن ابی جهل ،
 ضرار بن الخطاب ، ودخی براوج کشی اطلرینی ضورلاب خندق برطار
 یرندن اچروسکر تدیلر . عمرو بن عبدود بارچه عرب آراصنده مشهور برهادر
 ایدی، و اسلام عسکرینه قارشو کیلوب مبارز طلب ایتدی . حضرت علی
 آنکا قارشو چقماق استه دیسه ده رسول اکرم رخصت و یرمدی . عمر و ایسه اوچکا
 قدر مبارز طلب ایتدی و مسلمانلر نیک یورا کالرینه اوتارلک سوزلر سویلادی .
 حضرت علی « عمروده اولسه چقامن » دیو یرندن توردی . رسول اکرم
 اوزینک صوغش کیمنی کیدردی ذوالفقار نام قلچنی آنکا و یردی . رسول
 اکرم (یارب عمم عییده بدرده، و عمم حمزه احدده شهید اولدیلر . یاننده بربرادر
 زاده م علی قالدی سن انی صافله بنی یالغز قالدیرمه) دیو دعا قیلدی . حضرت
 علی جیاو اولدق حالمده میدانه چقوب عمروه طوضری یوردی و عمروک یاننه
 واروب دین حقه دعوة ایلدی . عمرو و قهقهه ایله کولدی « بو آغزله برکمه
 نکده قارشو چقاچه غی خاطر مه کیلممش ایدی سن کمن سوبله بقایم ؟ » دیو
 سوردی . حضرت علی ده « بن اللهک آرسالنی علی بن ابی طالب در من » دیو
 جواب و یردی . عمرو « سنک قرداشلرک اچنده میدانه چقاچق ابسلی باشلی
 کشی یوقی ؟ حالاسنک آغز نکلن سوت ایسی کیلیور، سنک آنا نکله کوب
 وقت قرداش کی کون کیچورمش ایدم ایندی قانکی تو کمک بنا آضر کیلیور »

دیدى . حضرت على « راست امان سنك قانكنى تو كمك ايله لذت آلورم ، لكن
 سنده بنم كى جياو اولمق كر كدر » دیدى . بوسوزه عمر و ك بيك آچنى
 كیلدى وشو ساعت آظندن ايندى وحضرت عليه قلعج اوردى . حضرت على
 قالقانى توتدى قالقان ايكي پاره اولدى وباشى بر آزيارالندى . نوبت حضرت
 على به كیلدى ذوالفقار ايله بر اوروده عمرونى قتل ايتدى . صونكره نر فل مبارزديه
 چقدى ، زبير العوام حضرتلى آكافارشى واردى و قلعج ايله اوروب نوفلى ايكيكه ياردى
 حضرت عمر رضى الله عنه قرداشى ضاراه يورد كده حضرت على وزبير رضى الله عنهما
 عكرمه ويولداش لرينه طوغرى يورد يلر . آنلر دورتى بردن كبرو قاجديلر
 وكيلدكلرى بردن چقوب كيتديلر . ابوسفیان « بوكون بزم ايچون بر خيرلو
 اش يوق » ديهرك كبرو عسكرينه كيتدى . ايرتهسى كون بنى قريظه يهوديلر ايله
 برلكده هر طرفدن اهل اسلامى قورشاديلر ، و آخشامه قدر اهل اسلامه كوز
 آچدريميوب اوق آتديلر . وبويله مشركلرك اهل اسلامى قورشامقلى ينه بر
 يچه كونكه وارسه اهل اسلامك حالى بيك يمان اوله جق ايدى . لكن حق
 سبحانه و تعالى اهل اسلامك خلاصى ايچون سببى حاضر ايتدى . عطفان
 قبيله سندن « نعيم ابن مسعود » ايمانه كيلسه ده بووقته قدر اسلامنى اظهار ايتمش
 ايدى . كيچ ايله خندقك ياتينه كيلوب قازاوللردن اذن ايله اچرو كردى ،
 ورسول اكرمك حضورينه واروب كله شهادت كيتوردى و « امر ايدرسه نكر
 دين اسلامه بر خدمت ايديم » دیدى . رسول اكرمده (محاربه بر حيله درسنده
 برك ايچون بر حيله ايت) ديو بيوردى . نعيم قالقوب بنى قريظه يهودلرينه
 كيتدى آنلرك ياتنه واروب (اى بنى قريظه بنم سزى نه قدر سودكى بيلور سنكر
 يالغز محبتيم ايچون ليچه كوندر سرك حالنكرى آنكلا بورم ، قریش وعطفان قبيله لرى
 بويره كیلديلر ، محمديلرى بتورمك ايچون غيرت ايلايديورلر ، لكن آنلرده قارشو
 تورمقدن كبرو قالميورلر . ايندى قبيله لر يالقمغه باشلادى سزى يالغز قالدروب
 كيارلر ، سزلر محمديلر لندن قورتره مز سنكر ، بنم فكرم چه سز قریش وعطفانك

الوغلرندن بر نیچه کشینی یانکره آلنکزر انراشنی بتمیچه قاجوب کیده سزله، دیدی. ویهودیلر بونک سوزنی بیک معقول کوردیلر. نعیم اویردن قالدقوب ابو صفیانک یاننه واردی « خبر نکز وارمی یهود طائفه سی محمدک شهمنی بوزدقلرینه پشیمان اولمشلر و آنکله کیزلوانق ایتمشلر و کناهلرینی عفو ایتدرمک ایچون قریش و عطفانک اولوغلرندن بر نیچه آدمی آلب آنکاویرمکی وعده ایتمشلر. اگرده سزله دن کیشیلر استرلر ایسه صاقلایهک ویرمه نکز « بز قریشی شبهه یه دوشوردی. ابوسفیان بنی قریظه نک افکارنی آنکلامق ایچون « بز بویرکه سزک تشویق نکرله کیلدک سزله ایسه آغز حرکه ایدیبورسز. بویرزه اوزون اوزاق تورله حق یر دکلدیر. ایرته که بارچه مز بر لکده قتی بر هجوم ایدلم واشی بتره لم) دیوبنی قریظه یه خبر کوندردی. بنی قریظه « ایرته که جمعه ایرته سیدر بزله هیچ بر اش جائز اولماز یکشنبه صوغش ایدلم لکن شوشر طله اولوغلر نکزدن یتیمش کشی بزله بیر لکر آنلری یانمزده صاقلایه لم و سزدن امین اوله لم « دیوجواب ویردیلر. قریش و عطفان بوجوابی ایشدکده « نعیم ک دیدکی صحیح ایتمش (دیدیلر. ودخی « بزسزه نه آدم ویره جکمز ونه سزدن یاردام استه جکمز استر ایسه نکز زملمه برابر صوغش ایدرسز ایتمز ایسه لکر جزاسنی اوز نکز کوررسز، بز یورتمزه قایتارمز سز محمدیلر. گرفتار اولورسز « دیوبنی قریظه یه خبر کوندردیلر. بنی قریظه ده (نعیم ک دیدکی صحیح ایتمش) دیدیلر. رسول اکرم ایله قیلغان عهدلرینی بوزدقلرینه پشیمان اولدیلر. وقلعه لرینه قاپانوب محاربه دن کیرو توردیلر. بوسبیدن عرب ایله یهود آراسنده اختلاف توشدی، و صوغشک حالی ضعیفلاشدی. صونکره عرب قبیله لری اوز یوزکلرینه قایتدیلر. و ذی الحجه آینه بر جمعه قالدقده رسول اکرم اهل اسلامه خندق غزاسندن قایتدی خانه سعادتیه کیلوب سلاحلرینی چقاردی. آرتنچه جبرائیل علیه السلام کیلوب بنی قریظه اوستینه بارمق ایچون الله تعالی طرفندن امر کیتوردی. رسول اکرم تکرار قوراللانندی. و اوچ منسک قدر اسلام عسکر بله بنی قریظه قریه سینه

و آنلر نك قلعه لرینی محاصره به آلدی . محاصره بكرمی كوندن آردی و بهودیلر
 آچلقدن طاقتلری كیسلدی . بنی قریظه اهل اسلامك بىك طار وقتنده
 عهدلرینی بو زد قلدن اهل اسلامك كوبی آنلری قتل و یوق ایتمك فكر نده
 ایدی . لكن بنی قریظه اوس قبیله لرینك اماننده اولدقنلرن اوس قبیله سی
 آنلره عفو اولماقی طلب ایلدی . و بونك ایچون رسول اكرم اوس دن سعد بن
 معاذ حضر تلرینی حاكم ایلدی . و اول « بن حكیم ایده رمكه بنی قریظه نك محاربه به
 فادر اولان ایرلرینی قتل ، اولاد و عیال لرینی اسیر ، و مال لرینی تقسیم ایده سز » دیدی .
 و آنك دیدكى ككبی هم قلدی . رسول اكرم اوزی ایچون اسیر لردن ریحانه
 نام قزی نر و جلاندی . سو كره سعد بن معاذ رضی الله عنه حضر تلرینك یاره سی
 كو چایوب شهید اوله رق فوت ایئدی ، و جانی جنته كیتدی رضی الله عنه . و بو
 كو نلرده بلال مزننی اوز قبیله سندن دور تیوز ككشیله مدینه به کیلوب
 اسلام ایله مشرف اولدی لر .

﴿ مصاحفه حدیثیه ﴾

رسول اكرم حضر تلری هجرتدن آلتیجی یل ذوالقعدده نك باشنده منك
 بشیوز قدر اصحاب ایله مدینه دن مکه به چقدی نئی صوغش اولیوب سعی و طواف
 ایدوب كهبه و عظامه بی زیارت ایتمك ایدی ، و بونك ایچون اصحاب كرامنه بر قلیچ دن
 باشقه صوغش قورالری آلیه رخصت ایتمدی . قریش طائفه سی رسول اكرم
 مدینه دن چقدغنی ایشدوب عر بلردن عسکر جمع ایدوب صوغشقه حاضر نیشلر
 و ایکی یوز آتلو عسکر قارشو كوندر مشلر . رسول اكرم بولده بو خبری
 ایشكاج یولنك او ك طرفدن كکیدوب بر توبه به یتشدی . آندن توشلده كده
 قریشك عسكری تور دقلری « حدیثیه » نام یركه ایلوردی . لکن طوغری یول
 ایله كیتمیوب حدیثیه نك چیتنده صوی قورمش بر قویو باشنه ایئدی .
 رسول اكرم معجزه سیله بو قویو نون صوناشدی . رسول اكرم صوغش نینی برله

کیامدگنی بلدرمک ایچون خراش نام صحابه بی قریشه کوندردی . قریش
 خراشی کوردکلریله اولدرمک ایچون هجوم ایتمشلر ، اول کوچ بلا ایله قوتلوب
 رسول اکرمه کیلوب حالنی بیان ایتمش . صونکره حضرت عمری کوندردمک
 استدی ، حضرت عمر « قریش لر بنم آنلره دشمانلقمنی بلیورلر و بنی صاقلارلق
 مکه ده قرداشلر منده یوق ، عثمان بن عفان کیتسه موافق اولورزیرا آنک مکه ده
 قرداشلری چوقدر » دیدی . و بونک ایچون رسول اکرم حضرت عثمانی
 کوندردی . قریشنک اوغلری حضرت عثمانی شادلق ایله قارشو آلمشلر
 و کعبه بی طواف ایت دیو رخصت ایتمشلر . حضرت عثمان رسول اکرم
 طواف ایتدیچکه بنده طواف ایدهم دیمش . و بوندن قریشنک کینی کیتمش
 و آنی یبارمیوب آرالرنده حبس ایتمش . حضرت عثمانی مشرکار قتل ایتمشلر
 دیکان خبر اهل اسلامه ایشدلرکده رسول اکرم ایندی صوغشمنق لازم اولدی
 اصحاب کرامه صوغش ایتمک ایچون بیعت قیلکنز دیدی . اصحاب کرام بارچه سی
 اخلاص قلوب ایله بیعت ایتدیله . صونکره کوب وقت کچمیوب حضرت عثمانک
 قتل اولدیغنی معلوم اولدی . رسول اکرم هم اصحاب بارچه سی شاد اولدیله .
 صونکره مشرکار رسول اکرم ایله صلح ایتیه راضی اولوب سهیل بن عمرو
 کوندر مشلر . سهیل رسول اکرمک مجلیسنه کیلوب کورشدی و مصالحه
 شرطلرینی ذکر ایتیه کورشدی . اون یلقه قدر ایکی طرفدن هیچ برسی آخره
 تعرض ایتمشکه و بوییل طواف ایتدیچه کیلاچک یل طواف ایتمکه ، مکه دن
 مدینه یه کیتکان آدمی مسلمان اولسه ده کبر و قایتارمغه ، امامدینه دن مکه یه کیلانلر
 مکه ده قالمغه شرط ایدلدی . اصحاب کرام بونکا عجب ایدوب یار رسول الله بو
 شرطیده یازدره جقه یسک دیدیلر . رسول اکرم (بلی بزدن آنلره کدنلری
 الله تعالی بزدن یراغ ایتسون آنلردن بزه کیلانلر ایچونده الله تعالی بر چاره سنی
 پیرور » دیو بیوردی . و بو شرطلره رضا اولنوب مصالحه یازلوب تمام
 اولدی . و بو وقت ناچار برواقه ظاهر اولدی شویله که : سهیلک اوغلی ابو

چندل مسلمان اولدغندن آناسی آنی باغلاب قویمش ایدی . هر ایچوک قوتلوب رسول اکرمک عسکرنه قاچوب کیلیدی . سهیل بونی کوروب تسلیمی رسول اکرمدن طلب ایتدی . رسول اکرم ابوحنبله (صبر ایت تیز زمانده حق تعالی سنی بوبلادن خلاص ایدر) دیو بیوردی . ابوحنبلده آناسی سهیله تابشردی . وشویرده رسول اکرم قربانلرینی بوغازلادی وچاچنی آلدردی و احباب کرامده قربانلرینی بوغازلادیلر وچاچلرینی آلدردیلر . احباب کرام مکهیه کروبده سهی و طواف ایده مدکلرندن قایغوده ایسه لرده بریل چغوب چاچلرینی اوچروب حرم شریفه کیتورد کندن شاد اولدیلر . صونکره اهل اسلام مدینهیه قایتدیلر ، بولده رسول اکرمه « انا فتحنا » سورهسی نازل اولدی ، ومکه نك فتح ایدله جکیله خبر ویرلدی . وبوندن احباب کرام بارچهسی شادلنوب سلامتک ایله مدینهیه یتشدیلر .

وبوندن کوب وقت اوزمدی ابوبصیر نام کسه اسلام ایله مشرف اولوب مکهدن مدینهیه قاچوب کیلیدی . مصالحه نك متقضاسنجه آنی استمک ایچون قریشدن ایکی مأمور کیلیدلر . و آنی رسول اکرمدن استدیلر ابو بصیرنه قدرزارو فریاد ایلسده قریشلره تسلیم ایدلمدکده عهدنی بوزماق لازم اوله جقندن رسول اکرم ابوبصیره (صبر ایت جناب حق سنکاوسنک کبی مشرکلر اچنده قالان اهل اسلامه خلاصک سببنی ویرور) دیو چاره سز آنی مأمورلره تسلیم ایلدی . بونلر مدینهدن ذوالحلیفه نام محل که وارد قیلنده اوتوروب خرما لرلر ایکان ابوبصیر آنلردن برسینه قلیچنی ویر بقایم نیچکدر دیوقنندن چقارمش وشو ساعت اوروب اولدرمش . صونکره یولدشی قاچوب مدینهیه کیلوب رسول اکرمه خبر ویردی . ابوبصیرده کیلوب « یارسول الله نبی آنلره تسلیمک ایله عهدنکه وفا ایتدک اما نبی حق تعالی خلاص ایلدی » دیومدینهده قالمق استدی . لکن رسول اکرم آنک مدینهده قالمقینه رخصت ویرمدی . ابوبصیر مدینهدن جقدی ومکه دن شامه کیدن بول اوستنده « عیص » نام یره واروب وطن توتدی .

ومكده مسلمان اولدقلرینی یاشروب یورکانلر ابوبصیرک یاننه جیلدیلر و آزو قنده
 یتمش کشی اولدیلر ، قریش قومینک شام یولینی کیسدیلر . سه ییلاک اوغلی
 ابوجندله آناسندن قوتلوب ابوبصیرک یاننه کیلدی . صرب قبیللرینک اچنده
 اسلام ایله مشرف اولان بر چوق کسهلر دخی کیلوب قوشلدیلر و اوچ یوز
 قدر کشی اولدیلر . قریش قومی شامله تجارت ایدوب کون کیچوردکلرندن
 یوللرنده بویله قورقنیچ دشمانلر کوبایدکندن عاجز قالدیلر . رسول اکرمه
 ایلمچی کوندروب اول جماعتی مدینه یه آلور ایسه مصالحه شرطلرینک مکدهن
 مدینه یه وارانلری کبرو قایئارمق اولان شرطنی بوزمایه راضی مز دیدیلر .
 و بونکا رسول اکرم هم شادا اولوب بارچه تابع لری ایله کیلمک ایچون ابوبصیره
 مکتوب کوندردی . اول وقتده ابو بصیر بیک خسته ایدی مکتوبی الینه
 آلوب یوزینه کوزینه سوردی . وارتنجه روحنی تسلیم ایلدی رضی الله
 عنه . ابوجندل آتی او برده دفن ایتدکنر صونکره بارچه جماعتی آلوب مدینه یه
 کیلدی . و بوندن صونکره هر طرفدن مسلمان اولوب کیلانلر کوبایدی .

❖ فتح خیبر ❖

خیبر مدینه دن شام طرفنده دورت قوناقلق یولده بیوک بر شهر ایدی .
 و اطرافنده تورلی قلعه لر ، چوق خر مالقلر و کوب ایکنلکلر وار ایدی . و مدینه
 اطرافندن کیتمش یهودیلر آنده جیولمشلر ایدی . رسول اکرم حدیده دن
 قایتدکنر صونکره هجرتنک یدنجی سنه سی محرمدن منک آلتی یوز عسکر ایله
 مدینه دن چقوب خیبره واردی . اون کوندن آرتق محاصره ایدی . آخرنده
 حضرت علی قلعه نک بر قاپوسنی قویاردی و اچرو کردی و بوندن صونکره
 قلعه لر برر برر آلتدی و خیبر شهری فتح ایدلدی . خیبرده وقت رسول
 اکرمه زینب بنت الحارث نام خانون قزاردوب پشمش ایت هدیه قلدی .
 رسول اکرم اصحابیله طعامه اوتوردی و برلقمه آغز نه صالحاچده کبرو چقاردی
 و بوایت آغولنشدردیو خبر ویردی . لکن بشر نام صحابه برلقمه یوتمش

ایدی . زینب بنت الحارث ثنی رسول اکرم حضورینه کتورلدی و بوخیانتی نیچون
ایشلادنک دیو صورالدى . زینب د اکر حق یغمبرایسک کار ایتماز و اکر
بالغائجی ایسک سندن قوتلورمز دیو بونی اشلام ، و ایندی حق یغمبر اولدغنیکی
آنکلامد و سنکا ایمان ایلمد ، دیو جواب ویردی . رسول اکرم زینبی اختیارینه
قویدی . لکن بشروفات اولغاج قصاص ایچون زینبی قتل ایلدی . رسول
اکرم خیرک یرلرنی بیت الماله تعیین ایدوب کوب مال و غنیمتلر آلوب
شاد اولوب مدینه یه قایتدی *

رسول اکرم خیبرده وقت دوس قبیله سینک رئیسی طفیل بن عمرو دورت
پوز آدم ایله کلوب رسول اکرمک عسکرینه قوشلمشدره خیبر فتح ایتمکدن
صونکره اطرافده اولان قبیله لر بعضی مسلمان اولوب و بعضی خراج
توله میه راضی اولوب اطاعت ایتمیلر . و بوسنده دوس قبیله سندن ابو موسی
الاشعری چوق کسه لر ایله مدینه یه کیلوب اسلام ایله مشرف اولدیلر .
و بوسنده رسول اکرم حبش حکمداری نجاشی یه ، مصر پادشاهی مقوقسه ،
روم قیصری هرقله ، شامده بلقا حاکمی اولان حارثه ، و دیار نجدده یمامه حاکمی
اولان هوده یه ، و عجم شاهی کسری پرویزه یه ، دینه دعوت ایدوب نامه لر ایله
ایلیجیلر کوندردی . و شونامه لره باصلمق ایچون « محمد رسول الله » یازولی
کوشدن برمه ر یا صاندی .

نجاشی ایلیجی یه بیک حرمت ایتمش و اسلام ایله مشرف اولمش و مکدن حبشه
هجرت ایدن جمعفر بن ابی طالبی و ام حبیبه یی و بارچه مهاجرلری ایکی کیمه یه
بندروب عربستانه کوندرمش *

مقوقسده ایلیجی یه بیک آکرام ایتمش و رسول اکرمه هدیه قلوب دورت
جاریه و دلدل دیومعروف اولان پر قاجر و یغفور تامنده برایشاک کوندرمشدر .
اول جاریه لره کبری ماریه رضی الله عنهدرکه رسول اکرمک آندن ابراهیم
اسمنده براوغلی دنیا یه کیلمشدر *

قیصر روم هر قل نامه مبارکی قولنه آلوب یوزینه سورمش وایلچی به بیک
 حرمت ایدوب کوب هدیه لر ویرمشدر . ورسول اکرمک حق پیغمبرکنی
 تصدیق ایتدیسه ده خلی خلاف اولدغندن خوف ایدوب اسلامی اظهار ایتمشدر *
 حارث نامه بی اوقوب یره آتمش و قیصره مکتوب کوندروب عسکر ایله
 مدینه به وارقی ایچون رخصت استه مش . ایلچی رسول اکرمه کیلوب
 بونی سویله دکده رسول اکرم « حارثک ملکی زائل اواسون » دیودعا ایتمش .
 وکوب وقت اوزمیوب حارث وفات اوامش وجانی جهنمه کیتمشدر *
 یمامه ملکی هوده نامه مبارکی آلدقده « اگر بی اوزینه ولی عهد ایدرسه مسلمان
 اولورم یوقسه آنکه صوغش ایدرم » دیمش . و بونکا رسول اکرم « یارب آنک
 حقندن کیل » دیو دعا ایتمش . وکوب وقت اوزمیوب هوده کافر اولدغی
 حالده وفات ایتمش *

خسر وپرویزه نامه مبارکه تسلیم اولندقده نامه بی رطوب پارمپاره ایتمش . رسول
 اکرم بونی اشدکده (الله تعالی آنک دولتی پاره لاسون) دیو دعا ایتمش در .
 پرویزه اوز طرفندن یمنده والی اولان باذانه خبر کوندروب حجاز طرفنده
 نیلک دعوا ایدن آدمی بنکا کوندر دیو امر ایلمش . باذانه رسول اکرمه
 کسرانک یانسه وار دیو مکتوب یازوب مأمور ایله مدینه به کوندرمش .
 مأمورلر کلوب رسول اکرمه مکتوبی تابش مشلر رسول اکرم ابرته که جواب
 ویررمن دیو حضورندن چقارمش . آرتیچه رسول اکرمه وحی کیلدی ،
 پرویزه بی اوغلی شیرویه شو کیچه اولدرکنی خبر ویردی . رسول اکرم
 مأمورلری چاضردی واولغان اشنی آنلره خبر ویردی . وبنم شریعتم یاقنده
 کسرانک یرلری ایرشدکی یرلره ایرشه جکدر ، و باذانه سویلک ایمانه کیلسون
 دیویوردی . اول مأمورلر قایتوب صنایه وارمشلر باذانه خبر ویرمشلر .
 و برنیچه کوندن صوک شیرویه طرفندن آتاسی یوق ایدلکی وحضرت پیغمبره
 تعرض ایدلمک ایچون باذانه فرمان کیلدی . حساب ایتدیلرکه پرویزه قتل

اولدغی کون رسول اکرمک خبر ویردکی کونه طوفسی کیلمش . بومعجزه یی
 کووکاچ باذانه واطرافنده اولغان آدملرده ایمانه کیلدیلر . وبونک ایچون
 رسول اکرم باذانی صنعایه والی نصب ایتدی .
 وبوسنه نك ذی القعدة سنده رسول اکرم ایکی بنک اصحاب گرام ایله «عمره»
 نیقیله مکیه واردیلر بیت اللهی طواف ، صفا و صروه آراسنده سی ایدوب
 مکه ده اوچ کون طوردقن صونکره مدینه به قایتدیلر .

﴿ محاربه موته ﴾

موته شام دیارنده بلقایه تابع بریردر . هجرتک سکرچی سنه سی جمادی
 الاولی ده اویرده برزور محاربه اولمشدر . سبی بودرکه رسول اکرم حارث
 بن عمیر نام صحابه یی نامه ایله بصری والیسنه کوندومش ایدی . حضرت
 حارث موته یه ایرشد کده رومک پادشاهی قیصرک امیرلندن شرأحبل
 بن عمرو حارثی رسول اکرمک ایلیچی سی اولدغی بلدکی حالده قتل ایتمش ایدی .
 واندن باشقه رسول اکرمک هیچ بر ایلیچی سی قتل اولنمش ایدی . رسول اکرم
 ایلیچی سنک قتل اولدغی ایشدکده بیک زیاده متأثر اولدی . وزید بن حارث
 رضی الله عنه حضرت تلرینی رئیس ایدوب اوچ بنک اسلام عسکر یله مدینه دن
 چقاروب «سنیه الوداع» نام یره قدر آنلری اوزاندی . زید بن حارث شهید
 اولورسه یرینه جمقر بن ابی طالب و اوده شهید اولورسه عبدالله بن رواحه اوده
 شهید اولورسه اهل اسلام اچلرندن برنی صایلاب رئیس ایتسولردیوبیوردی .
 شرأحبل اسلام عسکرینک حرکتی ایشدکچده برادری سدوسی برمقدار
 آطاو عسکر ایله قارشو چقارمش واوزی بیک زور عسکر چمنه کرمش
 وقیصر طرفندنده یاردام استهمش ایدی . سدوس «وادی القری» نام یرده اسلام
 عسکرینه قارشو کیلدی ، و صوغشغه کرمشده عسکر ی بوزلدی ، واوزی
 مقتول اولدی . اسلام عسکر ی آندن قالقوب معان دیکان قریه یه واردتلرنده
 بوزبنکدن زیاده قیصر عسکرینک حرکت ایشدکینی ایشدیلر ، و بوندن بعضری

خوف ایدوب بوخانی رسول اگر مه یازالم وکیلاچک جوابه کونالم دیدیلر .
لکن عبدالله بن رواحه حضرت تلمیذی باشقه لر نی تشویق و ترغیب ایستدکندن
بارچهرلی « متوکلا علی الله » آغه یوردیلر . موته نام یره واردقلرنده دشمانک
عسکری کورندی، یوزبنکدن اوتق عسکره اوچ بنک عسکرله قارشو وارمق
ممکن دکل ایدی . وکیرو قایتوب قوتلمقدمه مشکل ایدی . زیدبن حارثه رضی الله
تعالی عنه حضرت تلمیذی سنجاغی الیه آلوب میدان محاربه به کردی اهل اسلامده
آنک طرفنده صف اولوب توردی . زیدبن حارثه حضرت تلمیذی شهید اولغاچ
سنجاغی جعفر بن ابی طالب توندی اوده کوب یرندن یارالاندی لکن اصلا
ضعفک کیتورمیوب یرنده قرار ایدی . اونک قولی کيسلدی سنجاغی
صول قولنه آلدی صول قولیده کيسلدی سنجاغی قولطقینه آلدی آخرنده
شهید اولدی . وشول ساعت عبدالله بن رواحه حضرت تلمیذی سنجاغی آلدی
اودخی شهید اولغاچ اسلام عسکری باشمز قالدی وبوزلوب تارالیدی . لکن
سنجاغی یره توشمسون دیوابو یسراانصاری حضرت تلمیذی آلدی واهل اسلام
طرفندن رئیس لکککه کم صایلانسه آنکا تابشماق ایچون « ثابت اقرمه » ووردی .
اسلام عسکری تارالوب کیتدکده قطبه ابن عامر رضی الله عنه حضرت تلمیذی
عسکرک آلدنه چقوب « ای جماعت مسلمین قاجوب اولمکدن، جان چقفسانجه
دشمانه قارشو صوغشوب اولمک خیرلودر » دیوحیه اسلامیه پی اویماندردی .
وبوسوزنی ایشتکاج تارالغان بارچه عسکر جیسلدی . خالدبن ولیدی رئیس
صایلا دیلر ثابت بن اقرمه سنجاغی انسکا ویردی . حضرت خالد عسکری
کوزل ترتیب ایدوب صوغشه کورشدی صونکره آخشام ایرشدی وایکی
عسکر بربرندن آیرلیدی . واول کون خالدک محاربه ده مشهور اولان اسقالنی کبی
بهادر لغیده کورلیدی وقولنده طوقز قلیچ قیرلیدی . دشمان عسکری ایرته سی
کون اهل اسلامی هر طرفدن قورشاب بتورمک نیتنده ایدیلر . حضرت
خالد ایسه طانکغه قدر عسکرک صورتی آشدردی . الدهغی طائفه پی آرتغه

آرتداغینی آلدیقه واونکداغی عسکری صولغه وصولداغنی اونکغه قوبدی .
 دشمانک هر طائفه سی اوزاورنلرنده اولدغندن قارشولرنده اوزغان کونکی
 عسکر لره باشقه عسکر کوردیلر، واهل اسلامه یاردام ایچون یانقی عسکر آیلمش
 دیوظن ایتدیلر . بو حالدده خالد آنلره قاطی بر هجوم ایتدی دشمان بوزلدی
 ومیدان محاربه ده کوب قورالر قالدروب کبرو چیکلدی . لکن دشمانک
 آرتی کوب ایردی ، مصلحت اسلام عسکرینی بو هلاکتدن قوتقارمق ایدی .
 شونک ایچون حضرت خالد دشمانک بو مغلوبیتنی فرصت بلدی و بو فرصتی
 غنیمت بلوب شول ساعت کبرو قایتدی . وعسکر یله سلامت مدینه منوره یه
 کیلوب یتشدی .

واوشبو سنه قضاغه طائفه سندن براییکی قبیله نك مدینه منوره حیوانلرینی غاره
 ایتک ایچون «وادی القری» نك آرتنده جیلد قلمی ایشدلدی . رسول اکرم
 جمادی الاخری ده اوچ بوز عسکر که عمرو بن العاصی رئیس ایدوب اول طرفه
 کوندردی . عمرو بن العاص اویره یا قلاشدقده آنلرک بیک کوب اولدغنی
 ایشدوب رسول اکرم دن یاردام استدی . رسول اکرم آنکا یاردام ایچون ابو عبیده بن
 الجراح رضی الله عنه حضرت لرینی ایکی یوز کشی ایله کوندردی . اختلاف
 ایتنکر اتفاق ایله حرکه ایدکز دیویوردی . حضرت ابوبکر و حضرت عمر ده
 بونلرک اچنده ایدی . عمر و بن العاص حکیم وتدبیرلی بر آدم ایدی حتی کیچکه
 عسکره اوت یا ققدن منع ایتدی . هرکم اوت یا قار ایره آتی شول اوت اچینه
 آتارمن دیواعلان ایتدی . هوا بیک صوق اولدغندن عسکر کیلوب حضرت
 ابوبکره و حضرت عمره شکایت ایتدی . حضرت عمر بو آدم عسکری
 صوقدن قراجقمی دیو عمرو نك حکمنی قالدرمق استدی . لکن حضرت
 ابوبکر عمره « قاتشمه یا عمر رسول اکرم آتی رئیس ایتدی آنک رئیس اولدغنی
 وقتده اشنه قارشوق جائز دکلدر » دیو حضرت عمری نهی ایتدی . عمرو بن العاصک
 بومنی بر کوزل تدبیر ایدی . چونکه اوت یا غلورسه اسلام عسکرینک نه قدر

اولدغی دشمانه معلوم اولوردی و دشمانده خوف ایتیموب تیانبوب تورردی .
 عمر و بن العاص طاک آطغاجده دشمان اوستینه کینت قاطی بر هجوم ایتدی
 دشمانده اهیل اسلامک نه قدر اولدغی بلمیوب قورقوب بوزلدی و چسوق
 حیوانات قالدروب قاجوب کیندی . و عمرو بن العاصده شاد اولوب کبرو
 مدینه به سلامت قایمدی .

« امتحان »

خندق غزاسی هجرتدن قایوسنده واقع اولدی ؟ خندق قازمق کینک فکریله اولدی ؟
 خندقک اچروسنه کرهش اوج دشمانه کملر قارشو چقدیلر و نیچوک قتل ایتدیلر ؟
 و بوغز انک دفعه کم سبب اولدی ؟ بوغزاده بنی قریظه نه کبی عمل ایتدیلر . و صونکره نیندای
 جزا کوردیلر ؟ مصالحه حدیبیه نیندای مصالحه در ؟ نه وقت و نیچوک یاپلادی ؟ مکدن
 مدینه به کم قاجوب کیدلی صونکره آنکانه اشلاندی ؟ عیص نام بره کله جیولدی آنلر مدینه به
 قاچان کیدیلر ؟ خبیر شهری قاچان فتح قلندی ؟ رسول اکرمه آغوک و بردی رسول اکرم
 اطرافده غی حکمدار لرغه ایلیجی لر یباردی می کله یباردی ؟ و آنلر نه ایتدیلر ؟ موته صوغشی
 نیچون اولدی ؟ و قضاغه طائفه سینه رسول اکرم قایو صحابه نی یباردی صونکره یاردام
 ایچون دخی کملری کوندردی و نه کبی اشلر واقع اولدی ؟

﴿ فتح مکمه مکرمه ﴾

حدیبیه ده مصالحه اولدوقده خزاعه قبیله سی رسول اکرمک امانته و بنی
 بکر قبیله سی مکه قریشلرینک امانته کره شلر ایدی . هجرتدن سکرنجی سنه ده بنی
 بکر خزاعه به هجوم ایتمش ، و قریشک اولوغلوندن بر نیچه آدم بنی بکره یاردام
 ایدوب خزاعه دن یکر می اوج کشی قبل ایتمشلر . و بنی خزاعه قبیله سی
 مدینه منوره به کیلوب رسول اکرمه بیان ایتمشلر . قریش طائفه سی بنی بکر
 ایله برابر خزاعه به ظلم ایتدکلرندن مصالحه حدیبیه نی بوزمش اولدیلر . و رسول
 اکرم خزاعه به امیدلرندن آرتق یاردام ایده چکنی سویلادی . و قریش طائفه
 سینه خزاعه نک مقبول اولان آدم لرینک دیلر نی و بر کر یا که بنی بکر ی آمانکرده
 صاقلامقدن و از کیچکزدیو خبر کوندردی . قریش طائفه سی ایکی صورتیده قبول
 ایتدیلر . صونکره اولزلی عهد بوزد فلر نی دوشنوب دشمان اولدیلر . مصالحه نی

تجدید ایتامک ایچون ابوسفیان مدینه به کونردیلر . ابوسفیان مدینه به کیلدی
 وقزی ام حبیبه رضی الله عنها حاضر تلیینه توشدی . ورسول اکرم ایله کورشدی
 ومصالحه یی تجدید ایتامکی صورادی ورسول اکرم دن هیچ بر جواب آلامدی .
 صونکره اصحاب کرامدن اولوغارینک هر قابوسینه واردی هیچ برسندن
 شفاعت اولدی آخزنده مایوس اولوب مدینه دن حقوب کیتدی . و ابوسفیان
 قایتوب مکه به کیلده یانینه قریشک اولوغاری جیلدیلر نه خبر کیتور دک مصالحه یی
 تجدید ایتامکی دیو صور دیلر « ابوسفیان والله محمدن مصالحه استدم بشکا
 بر جوابده ویرمدی ، ابوبکرک یاننه واردم آندنده خبر کورمدم ، عمرک یاننه
 واردم بزه اک ضور دشمان آنی تابدم ، و باشقه لینه کیزدم هیچ برندن یاردام
 کورمدم . و آنلر قدر حکمدار لرینه اطاعت ایدن بر قوم عمر مده کورمدم
 و بسببله مصالحه یی تجدید ایتام بلمدم » دیو جواب ویردی . قریش نک اولوغاری
 ابوسفیان هین « هیچ بر اش بر تمش سن بزه مصالحه خبری کیتور مدنک که امین
 و راحت اولور ایدک ، و محاربه خبری کیتور مدنک که صاقر ایدک و جنککه حاضر لنور
 ایدک » دیو عیب و شلته ایتدیلر . ابوسفیان مدینه دن کیتد کدن صونکره
 رسول اکرم بیک تیزلک ایله صوغشغه حاضر لندی رمضان شریف نک اولارنده
 مدینه به کیلسونلر دیو اطرافده کی قبیله لره خبر کونردی . و قریش طائفه سنه
 حاضر لنور که وقت ویر میچه آنلری باصمق استردی . و بونک ایچون بو حر کتنی
 مکه به هیچ کم خبر ویر مسون دیو امر ایتمش ایدی . لکن اصحاب دن خاطر بن
 بلتمه خط یازوب ساره نسام خاتون ایله مکه به کوندرمش ایدی . و بو حال
 رسول اکرمه الله تعالی طرفندن بلدریلدی . شوعاعت رسول اکرم علی وزیر
 و مقداد رضی الله عنهم حاضر تلیری چاقروب (فلان بزه وارنک کز اویرده دوه
 ایله مکه مکر مه به کیدن بر خاتون کوروسکنز آنک یاننده بر مکتوب واردر
 آنی آلوب کیتور نکز) دیو بیوردی . آنلر اویره وار دیلر ساره یی کوردیلر
 مکتوبی استه دیلر . ساره بنده مکتوب یوقدر دیدی . آنلر « رسول اکرم

یا لغمان سویلمز مکتوبی چقاریوقسه باشکنی کیسارمز « دیدیلر . ساوه
 ساچلری اچندن مکتوبی چقاروب ووردی . آنلر آلوب رسول اکرمه
 کیتوردیلر مکتوب اچلدی . خاطب بن بلتمه طرفندن اولدغی آنکلاشلدی .
 رسول اکرم خاطبه بواشی نیچون اشلادنک دیوعتاب ایتدی . اودخی « یارسول
 الله ایمانه هیچ نقصان کیلممشدر لکن قریش اچنده اهل و عیالم وار آنلری
 صاقلارلق کسم یوق بوسبب دن آنلره خبر ایتک استهدم « دیوعذرتلادی .
 حضرت عمر یارسول الله رخصت ویر بومنفاقمک مویننی اوزایم دیندی .
 رسول اکرم (یاعمر خاطب بدرغزاسنده بولندی جناب حق بلکه آنلرک
 کناهی تفوایتمش در) دیورخصت ویرمدی *

رمضان شریفک اولارنده هر طرفدن اسلاملر مدینه یه کیلدیلر و احباب کرامده
 حاضر اولدیلر . اوشبوسککنیچی سنه هجریه ده رمضان دن اون کون اوزغاج
 رسول اکرم اون ایکی منک عسکریله مدینه منوره دن چقدی . ورسول اکرمک
 عمی حضرت عباس رضی الله عنه اولده ایمان ایتیش ایسه ده اسلامی یاشروب
 مکه ده تورورایدی، و بووقت اسلامی اشکاره ایدوب اهل و عیالی ایله مکه دن
 چقوب مدینه یه کیلور ایدی . یولده اسلام عسکرنه راست کیلدی
 یوک و عیالی مدینه یه کوندوروب اوزی رسول اکرم له برابر مکه یه یوردی .
 رسول اکرم بوندن شاد اولوب حضرت عباسه (سن مهاجرلرنک صونکی
 اولدکم) دیویوردی *

قریش طائفه سی رسول اکرمک حرکتندن بی خبر غفلت اویقوسنده
 اولدقلری حالده اهل اسلام عسکری « مر الظهران » نام یره ایرشدی، رسول
 اکرم کیچ اویرده اون بنک اوت یاقدردی . قریشک اولوغلری بونی کورب
 حیران اولدیلر . ورئیسلری اولان ابوسفیانک باشنه جیلدیلر . اوده بر
 ایکی یولداش ایله مر الظهرانک یانداغی توبه یه چقدیلر و بو قدر اوت یاقان عسکر
 محباکملر دیو باقوب توردیلر . شو آراده رسول اکرم طرفندن چقارلمش

آطی قاراغوللره اسپر دوشدیلر . حضرت عباس رضی الله عنه ایرتهکه
 قریش طائفه سی غافل وقتده بوکوب عسکرله مکه به کرلورسه بیک ایوک نجارلاق
 اولور بر کشی تاوبده قریشه خبر کوندرهیم، کیلوب امان تلاسونلر دیووشقارو
 چقمش ایدی . اوزاقدن ابوسفیانک تاوشنی ایشدوب ابوسفیانی سن دیو
 اوده بلی دیو جواب ویردی . بربريله بلشوب کورشدیلر . حضرت عباس
 ابوسفیانی آلوب رسول اکرمک حضورینه کیتورور ایردی . حضرت عمر
 بونی کوروب رسول اکرمک حضورینه کروب « یارسول الله ابوسفیان
 کیلیور رخصت ویر موینی اوزایم » دیدکه حضرت عباس یتشوب ابو
 سفیانک عفونی نیاز ورجا ایلدی . رسول اکرم حضرت عباسه سن آئی
 بوکیچه یانکده صاقلا دیو بیوردی . حضرت عباس اوکیچه ابوسفیانی یاننده
 صاقلاب ایرته سی کون رسول اکرمک حضورینه کیتوردی . رسول اکرم
 (یا ابوسفیان « لا اله الا الله » ديه جک وقتک هنوزده ایرشمیدی) دیو صوردی .
 ابوسفیان بر ازدوشه توب توردی صونکره « لا اله الا الله » دیدی . ینه رسول
 اکرم « محمد رسول الله » ديه جک وقتک ایرشمیدی « دیو بیوردی . ابوسفیان
 « یا محمد بونک ایچون مهلت ویرذهنمده بر آزشبهم وار دیو جواب ویردی .
 حضرت عباس « ای ابوسفیان نه اشلیور سن عقلنکی باشنکا کیتور، طشده عمر
 قلمچيله سنی صاقلا یور، چقدک ایسه باشکی کيسمک استیور » دیو نصیحت ایتدی .
 ابوسفیان شو ساعت « محمد رسول الله » دیدی . ینه اول مجلسده ابوسفیانک
 یولداشلی اولان حکیم بن حزام ، ایله بدیل بن ورقه ، اسلام ایله مشرف
 اولدیلر . رسول اکرم حضرت عباسه ابوسفیانی آلوب عسکرک اوزاجانی
 بوغازه کیتورکه اللهک عسکر لرینی تماشه ایشون دیو بیوردی . حضرت عباس
 « یارسول الله ابوسفیان مقتاوا، وکوتارونی سیوچی برذاتدر آنکا مقتانورلق
 برامتیاز ویرسه نکر » دیدی . رسول اکرمده « کسکه ابوسفیانک خانه سنه

کرو رسه امین دره . که که مسجد شریفه کردیسه امیندره . کم که او یونده قاپانورسه
 امین دره . کم که قورانی قویارسه امین دره دیو بیوردی . حضرت عباس ابوسفیان
 آوب عسکرک کیچه جکی بوغازه کیتردی عسکر طویار طویار کیچد کده ابوسفیان
 صورار حضرت عباس کملر ایگانی بیسان ایدر ایدی . صونکره اوزاقدن
 رسول اکرمک اولدغی عسکر کورندی که بش منک قدر صایانمش عسکر
 ایدی . رسول اکرم «قصوی» نام تواصنه بنمش آلدنده انصارک سنجاغیله ابن
 عباده ، وصاغنده ابوبکر الصدیق ، وصولنده اسید بن حضیر واطرافنده بارچه
 اصحاب کرام رضوان الله تلیمهم اجمعین حضر تتری تیمورلره چومغان حالده تکبیر
 آوب کیلیورلر ایدی . ابوسفیان بونی کورکاج یاعباس قرداشک اوغلینسک
 پادشاهلغی نهضور ایمشدر دیدی . حضرت عباس آنکا صوص اوپادشاهلغی
 دکل نبوتدر دیکله ابوسفیانده راست نبوتدر دیدی . بتون اسلام عسکری
 او بوغازی کیچد کدن صونکره حضرت عباس ابوسفیانی بوшатدی . ابوسفیان
 حکیم ابن حزام ۳۱ یله مکه یه قایتدی . وقریشه کیلوب بوکیلکان محمددره سز
 قارشو توزالماز سزلیق بر قو قایله کیلش دیو حالی آنلره الدردی . و محمدنه دیور
 دیو صور دقلرنده « ابوسفیان خانه سینه کرکان امیندر مسجده کرکان امیندر
 او یونده اوترو بده قاپوصنی قاپالایان امیندر دیدی » دیو جواب ویردی .
 صونکره « ای جماعت ! مسلمان اولنکر سلامت اولور سز » دیو سوزی اوزدی . و بونی
 اشتکاج ابوسفیانک خاتونی هند ایرینک صقالندن توتدی « ای آل غالب شو مجنون
 اولدر نکر » دیو ققردی . ابوسفیان « صقالمی بوشات مسلمان اولمز سک
 سنکده باشکنی کیسارلر ، بار او یونکا کیت سسکی کوب چقارمه » دیدی . هنددخی
 قاجوب خانه سنه کتدی . و بو خبردن مکه اچنه ضور غلغله نوشدی خلق نه
 اشله جکئی شاشدی . کمی ابوسفیانک خانه سنه و کمی حرم شریفه کیده پور و کمی اوز
 خانه سنده قاپانور و کمی بریده تورالمایوب اوراملرده دولاشور کمی قوراللانور
 و کمی قورانی تاشلابور ، کاه جیولورلر و کاه تارالورلر ایدی . رئیس لری

ابوسفیان ایمانه کید آمدن قریشک کو بی ایمانه میل ایتدی . لکن سهیل بن عمرو
 ایله عکر مه بن ابی جهل و صفوان بن امیه بنی بکر نی حارث و هذیل قبیلهلرندن
 عسکر جمع ایدوب مکه نك توبان طرفنده (خندمه) نام برده جنك ایتیه
 حاضر اولدیلر . رسول اکرم مکه نك اوستی طرفندن طاغ یوليله مکه به کر مک
 ایچون زبیر بن العوام حضر تلرینی و باشقه طرفدن کر مک ایچون سعد بن عباده
 حضر تلرینی و خندمه یوليله کر مک ایچون خالد بن ولید حضر تلرینی بر رفرقه به
 باش ایدوب پیساردی . و قریش طرفندن قار شولق قبیلها قدده اصلا صوغش
 ایتنکز دیو بارچه سیننه ننبیه ایلدی . اسلام عسکری هیچ بر کسه که جبر ایتمیچه
 تعظیم و آداب ایله مکه به کر مک ایچون یوردیلر . اهالی طرفندن قار شولق
 اولمندی . یالغز خندمه ده جیوانان عسکر خالد بن الولید نك یولنی طیمق
 استه دیلر . حضرت خالد آنلره نه قدر نصیحت ایتسه ده دن کلام دیلر و محاربه به
 باشلاب مسلمانلردن ایکی کئی نی شهید ایلدیلر . حضرت خالدده جنککه
 محیور اولدی و آنلره قاطی بر هجوم ایدوب اون اوچ مشر کئی قتل و باشقه لرینی
 تارالتدی ، و بویله مکه به کردی . و باشقه طرفلرده اصلا محاربه اولمیچه
 اسلام عسکر لر ی طائفه طائفه مکه مکر مه به کردیلر . صونکره « خاتم الانبیاء
 حضر تری یاننده غی عسکر ایله باشنده قاره چالمه اولغنی حاده مکه مکر مه به کردی
 و کعبه معظمه به یوردی . کعبه معظمه کورند کده . خاتم الانبیاء حضر تری
 تکبیر ایتدیلر و بو قدر نیچه مک آدمک تکبیر لر ایله طاغ لر شاولادی گویا که طاغ لر دن
 خوش کیدلنکز اوازی کیدلور ایدی . و اول کون جمعه کونی ایدی
 عید فطره اون کون قالمش ایدی ، اهل اسلام حقنده زور شادلق کونی ایدی .
 خاتم الانبیاء حضر تری حرم شریفه واردی بیت شریفنک قابوسنده توردی
 (ای جماعت قریش ! بدن نه کوته سز ، حق کزده نه ایشار من ظن ایده سز) دیو
 صورتی . حاضر اولان قریشک الوغلی « یخ شلق کوته من کرم صاحبی
 قرداش و کرم صاحبی قرداشک اوغلی سن » دیو جواب و بر دیلر . اول خاتم

الانبياء حضرت تلمی ده « کئید نکز بارچه نکز آزادسز » دیو یسوردی .
 رسول اکرم بووجهله عامه به امان ویردکن صونکره بیت اللهی طواف
 ایددی، و آنک ازندن باصوب جمله اصحاب کرامده طواف ایتدیار کعبه ده
 اوج یوز آلتش بت وار ایددی . جمله سی خچارلوب تاشلانندی و بیت الله پاک
 ایدلدی . رسول اکرم کعبه معظمه نك قابوسنده توروب (ای ناس کعبه
 خدمتی ایله سقایه زمزم مأموریتلرندن باشقه اسکیدن قالغان نه قدر دعوی
 و عادات وار ایسه بارچه سنی یوق و باطل ایتدم) دیو یسوردی . سقایه
 زمزم عبد المطلبک اولادینه مخصوص اولدغندن بومأموریه حضرت عباسده ایددی،
 کعبه خدمتی ابو طلحه ابن عبدالدار اولادینه مخصوص اولدغندن اول وقت کعبه
 معظمه نك مفتاحی عثمان بن طلحه ابن ابی طلحه ده ایددی . رسول اکرم آدن بومفتاحی
 آلدی و کندی کعبه بی آچوب اچرو کردی و برچوق صور آتکروردی بارچه سنی
 آلدردی . حضرت عباس و حضرت علی رضی الله عنهما کعبه نك مفتاحی ده
 عبدالمطلبک اولادینه تخصیص ایدلمکنی استه دیلر . و بونی عثمان بن طلحه ایشدوب
 آنک و بابالرینه مخصوص اولغان بر خدمت شریفه نك قولندن چقه ما قینه زیاده
 خفالندی، و بو حالده جبرائیل علیه السلام کیلدی بو خدمت شریفه ابو طلحه
 نسلنده قالمق اصرنی کیتوردی . و بونک اوزره رسول اکرم (ای ابو طلحه
 بالالری اللهک امانتی ایداسزده قالمق ایچون آلتکیز) دیو کعبه نك مفتاحی
 عثمان بن طلحه به ویردی . حاضرده هم بو خدمت شریفه ابو طلحه اولادندن
 بنی شیبه ده در . صونکره رسول اکرم حضرت عمر ایله صفاطاغینه چقدی
 و آدمیر کیلوب برم برم بیعت ایتکه باشلادی اول ایرککلز صونکره خاتونلر
 بیعت ویردیلر . رسول اکرم صفاده وقت انصاردن بعضیلری « رسول اکرم
 یورتینه کیلدی قوم قرداشلیله کورشدی بوندن قایتوبده شهر مزه کیدرمی »
 دیواندیشه ایدرلر ایددی . و شوساعت جبرائیل علیه السلام کیلوب انصارک
 بو فکر و اندیشه لرینی بلرددی . و اول رسول اکرم حضرت تلمی (ای جماعت

انصار بن الله قلی ورسولی یم سزک شهر نکره هجرت ایتدم حیات و مماتم سزک
یانکزده در (دیو پیوردی • و بوندن انصار کرام غایت صویندیلر
وسوینچلرندن یغلا دیلر •

او یوله وقتی کیلده که حضرت بلال رضی الله عنه کعبه اوستینه چقوب اذان
اوقدی، و اول وقت ابو جهلک قزی جویریہ « الله ائامه احسان ایتمشکه وقتیه
وفات ایدوب بلالک کعبه اوستنده باغر دغنی کورمدی » دیمش • حارث بن
هشام ده « کاشکی بوکوننی کورمیچه اولکان بوسام ایدی » دیمش • بوسوزلرک
آرتنچه رسول اکرم آنلرک یاته واردی و هر قایوسینک سویلا دکلرینی
برم برم اوزلرینه خبر ویردی وشول وقت حارث ایمانه کیلدی •
نه صور انقلابدرکه ایرته ایله کعبه ده نیچه یوز بوتلر تورور ایدی آن واحدده یرایله
برابر ایدلوب او یوله وقتی اذان اوقلور، و حرم شریفده بونجه بوتلر وار ایدی
بارچه سی یوق ایدلوب کعبه نك اطرافنده نیچه منک آغزدن تکبیر ایدلور •
لات و عزایه تابنلور ایدی یا لغز حق سبحانه و تعالی یه عبادت اولنیور •
فتح مکه کوننده رسول اکرم ایرلردن سکزه، خاتونلردن دورت کشینک قانلرینی
هدر ایتمش ایدی • او آدملر بونی ایشدوب هر قایوسی بریرکه قاچمشلر ایدی
خاتونلرک بری ابوسفیانک خاتونی هنددر • اول هند بیعت عامه کون باشقه قیافتکه
کروب رسول اکرمک حضورینده کلوب بیعت و برمش اسلام اولوب قانی
معصوم ایتمش • صونکره هندک حانی ایشدوب قاچقانلرک هر قایوسی
مسلمان اولوب جالرنی خلاص ایتمشلردر • لکن دورت کشی ایکسی ایر
ایکسی خاتون اصحاب کرامه راست کلوب اسلاملرندن اول قتل اولندیلر آنلر
عبدالله بن خطل و آنک جاریه سی، و مقیس بن صبابه و ساره نام خاتون در •

﴿ واقعه خذیمه ﴾

مکهنی فتح قیلدقدن صونکره رسول اکرم اطرافنده کی قبیله لری دینه
دعوة ایچون مأمورلر کونلردی • بونلرک بری خالد بن الولید خذیمه قبیله سنه
قصص الانبیاء ۶

کوندلمش ایدی . خذیمه قبیله سی سلاخلرینی ناشلاب اطاعه قیلمسه لرده خالد
آنلری قتل ایتدرمشدر . بوخبر رسول اکرمه ایرشدکده رسول اکرم بیک
خفالنوب (« یارب » خالدک قیلدی اشدن بری من) دیمش . وکوب مال ایله حضرت
علینی خذیمه یه کوندروب مقتول اولمشلرک دیتلری بی بردرمشدر . دیتدن
آرتوب قالغان ماللری حضرت علی یینه بلنمکان قضالرنکر ایچون دیویروبو
قالدردی . وپونی ایشدکده رسول اکرم بیک تحسین قیلدی .

﴿ غزوه حنین ﴾

مکه مکرمه فتح اولندقدن صونکره قریش قومنک کوبی مسلمان اولدی
وهر طرفده دین اسلام شهرت بولدی لکن هوازن قبیله سی بنی سعد ، وبنی
جشم ، کبی برنیچه قبیله لر ایله اتفاق ایدوب رسول اکرم ایله محاربه ایتیمه
حاضرلندیلر ، وطائف ایله مکه آراسنده « حنین » نام یرکه جیولدیلر . وبوخبر
رسول اکرمه ایشدلی . وشوساعت رسول اکرم ده صوغشقه حاضرلندی .
و فتح مکدهن صونکره مسلمان اولان قریشنک اولوغلرندن عتاب بن اسید
رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی مکده قائم مقام ایدوب قالدردی . و مکه
اهلنه احکام دینی اوکرتنک ایچون معاذ بن جبل رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی
عتاب ایله برابر قالدردی . وشوالنک یدنجی کرنی رسول اکرم دلایلنه بنوب
اون ایکی بنک عسکرله مکدهن چقوب حنین طرفنه یوردی وشوالک اون برنده
حنینه واصل اولدی . اهل اسلامدن بمضلری عسکرک کوبلکینه باقوب
بوعسکر هیچ بروقتده مغلوب اولماز دیدی ، وبوایسه یاکلش برسوز ایدی .
چونکه قوتک کوبلکی غلبه لک اسبابندن ایسه ده نصرت و یاردای بیرن
آنبحق جناب حقدر . کشی لازم اولان اسبابی حاضر ایتلی ، نصرت و یاردای
جناب حقدن کوتملی در . جناب حق تعالی غالب اولتی اوزندن ایکانی
بلدرمک ایچون بوغزاده اسلام عسکرینی اول مغلوب ایتدی . وصونکره
الله تعالی طرفندن یاردام اولوب اسلام عسکری غالب اولدی *

هوازن عسکری حنینده پریشان اولدقدن صونکره بر طاقه سی داو طاس نام برده
 جیلدیلر ابو عامر حضرت تلی بر کسک عسکرایله اویره واروب صوغشده قده شهید
 اولدی یرینسه ابو موسی الاشعری حضرت تلی توروب صوغشنی قازاندی .
 و بیک چوق اسیرلر وغنیمت ماللری آوب قایتدی ، واسیرلرک اچنده رسول
 اکرمک ایمچک قز قرداشی «شیمانیت الحارث» هم وارایدی . رسول اکرم آتی
 کورکاج طانوب مبارک کوزلردن یناش کلدی و خر قه سنی یرکه توشاب شیمایی
 آنک اوستینه اوتورتدی و بیک ضرور حرمت و رعایت ایتدی . و آنکا بر قول
 و جاریه ایکی توا و بر نیچه قوی بیروب قوم قبیله سینه ککوندردی .
 صرب قبیله لری حنینده مغلوب اولغاج ثقیف قبیله سی و طنلری اولان طاقه
 کیتدیلر و قلعه یه کروپ قاپاندیلر هوازن قبیله سینک رئیسی مالک بن عوف ده
 آنلر ایله برابرایدی . رسول اکرم اسیرلرنی وغنیمت ماللرنی مکّه یه اون میل قدر
 اولان جهرانه نامیره جمع ایتدروب صاقلامیه بر آزعسکر قالدروب باشقه لریله طاقه
 کیتدی و طائف اهلی محاصره ایتدی سلمان فارسی حضرت تلیزک معر قبیله
 منجینق هم قولانلدی . محاصره اون سکر ککونسکه قدر ممتد اولدی .
 طائف فتحی میسر اولدی . رسول اکرم آدن واز کیچدی و عسکر یله
 طائفدن قایتوب جهرانه یه کیلدی . اسیرلری وغنیمت ماللرنی تقسیم ایلدی .
 و اول وقت هوزان قبیله سینک اولوغلری جهرانه کیلدیلر و اسلام ایله مشرف
 اولدیلر . اولاد و عیاللرنک کیرو قایتارلمقنی نیاز ایلدیلر . رسول اکرم
 بنی هاشمک حصه سینه تیکان اسیرلر سز کدر دیدی . و بارچه مهاجرین
 و انصارده بزم حصه لر مژه تیکان اسیرلر بارچه سی رسول الله نکدر دیدیلر .
 و باشقه قبیله لر استراسته من آنلرغه تبعیت ایتدیلر . بو صورتله برکونده آتی
 منک اسیر ازاد ایلدی . و هر قایوسینه رسول اکرم طرفندن بر رقات کیم
 کیدرلدی . صونکره مالک بن عوف ده کیلدی و اسلام ایله مشرف اولدی .
 رسول اکرم طرفندن آنکاده یوزتوه احسان ایلدی . خاتم الانبیاء علیه السلام

حضرت تری ذی القعدة نك اور تهلرنده جمرانهدن مسكیه كیندی و بیت اللهی
 زیارة ایتدی . و عتاب بن اسید رضی الله عنه حضرت ترینی مکیه والی تعیین
 ایتدی . احکام شرعیه نی بلدرمک ایچون معاذ بن جبل رضی الله عنه حضرت ترینی
 مکده - قالدردی . و اوزی اصحاب کرامیله برابر مکدهن چقدی ذی القعدة نك
 آخزلرنده مدینهیه واصل اولدی . بوسنه ابوسفیان ایله یانکھی مسلمان
 اولان قریشک اولوغاری مکدهن مدینهیه کوجدیله . مکده اون الی یاشنده
 ابوحنوره اسملی غایت کوزل طاوشلی بریکت و ارایدی ، رسول اکرم انکا
 اذان او کرتوب آتی مکده مؤذن ایتوب قالدردی . پیغمبرمزنک مؤذنساری
 آراسنده حضرت بلالدن صونکره اک مشهوری بودر . و ذی الحججه اینده
 رسول اکرمک ماریه نام جاریه سندن ابراهیم اسملی اوغلی دنیایه کیدلی .
 و رسول اکرمک صور قزی زینب رضی الله تعالی عنها حضرت تری بوسنده
 دارفادان داربقایه کوچدی . خطبه اوقس ایچون رسول اکرمه منبر
 یاصالدی . و بو منبر اوج درجه لی و اسلامده یاصالغان منبرنک اولسکسیدر .

﴿ هجرتدن طوقزنجی سنه ﴾

بایلردن زکوة نی جیبوب فقیرلره تقسیم ایتمک ایچون رسول اکرم
 اطرافه کشیلر کوندردی . و بوسنده طی قبیله سینک رئیس اولان مشهور
 خاتم الطائی نك اوغلی عدی بن خاتم حضور نبویه که کیلوب اسلام ایله مشرف
 اولدی . سببی بودر : طی قبیله سینک بتخانهلرنده فلس نام لی برتقاری و ارایدی . رسول
 اکرم اول بتی یوق ایتمک ایچون حضرت علی نی کوندردی . حضرت علی باروب
 آتی یرایله برابر ایتدی . عدی ابن خاتم شام طرفنه قاچدی ، قز قرنداشی
 سفانه قوله توشدی ، حضرت علی چوق مال و اسیرلر ایله سفانه نی مدینهیه
 کتوردی . رسول اکرم سفانه نی ازاد ایدوب عدی نك یانته کوندردی .
 صونکره عدی بن خاتم مدینهیه کلوب اسلام ایله مشرف اولدی .

غزوة تبوك

روم قيصرينك امريله اسلام ضررينه شامده بيك زور عسکر جمع اولدني ايشلدى
 و بونك اوزرينه رسول اکرم شامه کيتمک و رومه عسکريله صوغش ايتک ايچون
 مدينه منوره ده عسکر جيماغه باشلادی . و مکدن و باشقه عرب قبيله لرندن
 عسکر جيماق ايچون هر طرفه کشيلر کوندردی . قحط و اجلق زمانى
 اولدغندن قدرتى اولانلر تک عسکره ياردام ايتمکنى امر ايتدی . قدرتى
 اولان لردن بيک کوب ياردا ملر اولدی . حتى مسلمان خاتونلر يزا کلر نى عسکره
 هديه ايتديلر . حضرت ابوبکر الصديق بارچه مالنى بونک يولنده صرف ايلدی .
 عثمان ذى النورين حضرت لرى عسکره ياردام ايچون اوج يوز توه يوکى آزق
 و منک آلتون آچيه و یردی . رسول اکرم اهل اولادنى باقاق ايچون حضرت
 على نى ، و مملکت اشرفينى کورمک ايچون محمد بن مسلمه نى مدينه ده قالدردى .
 و حير تدن او شبوط قوزنجى بلنک رجبنده پنجشنبه کونى عسکريله مدينه دن چقدى .
 مناقلرک رئيسى اولان عبدالله بن ابى منافق لردن برخيلي جماعت ايله بوسفردن
 کيرو قالديلر . و حتى اول عبدالله ابن ابى « رومه دولتى محمد او يغه حساب
 ايدبور مى آنک اصحابيله اسير اوله جقنى کوزمله کورمش کنى بيلورم ،
 دير ايدى . و اهل اسلام دن بعضلى دخی هيچ بر عذر سز زحمت و مشقتدن
 قاچوب سفردن کيرو قالديلر . رسول اکرم ايله کيدن عسکر نك حسابى
 اوتوز بک کشيدن آرتق و اون منكى آتلو ايدى . رسول اکرم عسکريله
 مدينه برلان شامک يارتى يولى اولان « تبوك » نام يره واردى . و برصونک
 باشينه قوندى . رسول اکرم تبوکک قدر کيلماکى بتون اطرافه
 يايلمش اولدني حالده هيچ بر روم عسکر لردن و ياکه قيصره تابع اولان عرب لردن
 بر حرکتده کور نمدى . و بوسبيله محاربه واقع اولدى . و اسلام عسکرينک
 شام چيگنه قدر کيلوبده رومه دولته ميدان او قوماقى هر طرفه خوف و هييت
 و یردى . رسول اکرم يکرمى کون قدر لى تبوکده توردى و اصحاب کراميله

مشورت ایدوب ینه آغه یورمک ایچون آنلرک فکرنی صوردی . حضرت عمر
 «اگر طرف باریدن مأمور ایسه نك پیورک کیده لم» دیدی . رسول اکرم
 (اگر طرف باریدن مأمور اولسام سننک فکر نکرنی صورمازایدیم) دیویوردی .
 وبونک اوزرینه حضرت عمر «یا رسول الله شامده قوه وجهیتلر چوق اهل
 اسلام هیچ یوق وسزنک بومرته یاقتلا شو نکر آنلره خوف وهیبت ویردی .
 بویل بونک له اکتفا ایده ام کیله جکده جناب حق نه کوستر بقسام» دیدی .
 وینه شو وقت شامده طاغون اولدینی ایشلدی . رسول اکرم (طاغون
 واریره کر مکز) دیویوردی . وبویله تبوکدن آنلره کیدیلیوب مدینه یه
 کیر و قایتدی . رسول اکرم تبوک غزاسنه چقاچقده برخیلی منافقلر مسجد
 قبائک جماعتنی آیرمق ایچون بره مسجد صالماغه اتفاق ایدوب رسول اکرم
 سفرده وقت بومسجدی تمام ایشلر ایدی . رسول اکرم قایتوده وقت الله
 تعالی طرفدن بومسجد ضرارنک حالی بلدرلدی . وشو ساعت رسول اکرم
 اصحابنی یاروب اول مسجدی بوزدردی . صونکره رمضان شریفنک اچنده
 سلامت اولدینی حالده مدینه یه ایرشدی . وبوسفردن غدرسز کیر و
 قالمش بیک کوب پشیمان اولدی . صادق وکاذب آرلدی ، منافقلر طائفه سی
 بتونلای رسوا اولدی . وبوغزاده اسلامک آواز وهیتی شام یورتلرینه
 کراکی قدر بایلدی *

بوسنه طائف اهلی رسول اکرمه کیلوب مسلمان اولدی لر . رسول اکرمک
 قزی ام کلثوم رضی الله عنها حضرت تلمی دنیادن آخرته ککوچدی . ودخی
 منافقلرک رئیس اولان عبدالله بن ابی وفات اولدی . رسول اکرم
 آنک جنازه سنی اوقوب قبری اوسننده دعا قیلمشیدی ، شو ساعت حق تعالی
 طرفدن وحی کیلدی (لا تُصَلَّ عَلَیْ أَحَدٍ مِنْهُ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَیْ قَبْرِه) آیه
 کریمه سی نازل اولدی . کفرلک اوزره وفات اولانلردن هیچ برسنه نماز
 اوقمه ووقبرنده تورمه دیمک معنی ددره . وحی وقتی کیلده کده رسول اکرم
 حضرت ابوبکر الصدیق اوج یوز کشی ایله مکه یه کوندردی . وآنلر

گتند کدن صونکره رسول اکرمه « براءة » سوزه سی ایندی . و بونی حجه
 اوقق ایچون حضرت علینی آنلرک آرئندن یباردی . مکه که بتدکرنده حضرت
 ابوبکر الصدیق خطبه لر اوقدی و خلققه حجتک مناسکنی او کراتدی . و بویله
 مؤمنلر شریعت بو نیچه حجتی ادا قلدیلر . کافر لرده جاهلیتده کی عادت لریله
 حج قلدیلر . صونکره حضرت علی « براءة » سوره سنی اوقدی . « و بولدن
 صونکره مشرکلر حج ایتمسون ویلا نفاج هیچ برکسه بیت الله نی طواف ایتمسون »
 دیوندا ایندی . و بو حال مشرکلره بیک آغر کیلدی . صونکره آنلردخی
 ایمان ایبدیلر *

﴿ هجر بدن اونچی سنه ﴾

بوسنه دخی هر طرفدن مدینه منوره که ایله چی لر کیلوب کیمکه و هر
 قابوصی دین اسلامی قبول ایذوب قایتمده اولدی . و رسول اکرم هر طرفه
 امیرلر و والیلر تعیین قیلوب کوندرما کده اولدی . الحاصل مکه مکرمه
 فتح قیلندقدن صونکره قریش طائفه سی کلا مسلمان اولدیلر و باشقه قبیله لرده
 بربرایمانه کیلدیلر ، یراق یاقین آدم فوج فوج کلوب ایمان کتر مکه باشلادی .
 بو خصوصده (اذاجاء نصر الله و الفتح) سوره سی نازل اولدی . و بوسوره نك
 معناسی « اول وقتکه الله تعالی طرفدن یاردام و فتح لر کیله و کوراسن که آدم لر
 الله تعالی نك دیننه فوج فوج کرملر ، ایندی ربك حق تعالی یه حمد ایله و استغفار
 ایت » دیمکدر . و بونده رسول اکرم حضرت تالری نك عمری آز قالدیغنه اشاره
 وار ایدی . حتی بوسوره اوقلدقدنه حضرت عباس بو اشاره نی آنکلاب
 یغلامشدر . و بوزمانلرده حج وداع هم واقع اولمشدر * رسول اکرم حج بیتله
 مکه مکرمه یه کده جکنی اعلان ایتردی . و رسول اکرم ایله برابر حج ایتمک
 ایچون اطرافدن طویار طویار کشیلر مدینه یه جییدیلر ذی القعدة نك یکریمی
 بشنچی کوننده او یله نمازنی اوقدقدن صونکره اهل بیتی و اصحاب کرامیله
 مدینه دن چقوب ذوالحلیفه نام یره واردی . ایرته سی کون اویرده احرام

کیدی اویله نمازنی اوقدقدن صونکره قرق منکدن آرتق حاجیلرله مکّه
 مکرمه یه دوضری یوردی . و ذی الحجه نك دورتنچی کون مکّه یه ایرشدی .
 وبویل باشقه اطرافنده حجکه کوب مسلمانلر کیلیدی . جمعه کرنی
 صرفه اولوب اول خاتم الانبیاء حضرت تلی یوزبنکدن آرتق حججاج ایله حج
 اکبر ایلیدی . غایت تأثیرلی برخطبه اوقدی . آدملره وعظ ونصیحت
 ایلیدی . (بن سزله شریعت حکملرینی ایرشدردم . واوزمدن صونکره
 ایکی نرسه قالدردم . سزله اول ایکی نرسه که لازم اولدوقکز وقتده هیچ
 برآدشمازسنز . آنلرک بری الله تعالی ننگ کتابی ، وایکنجه سی پیغمبرینک
 سنتی در) دیویوردی . ینه کوب دین حکملرینی بیان ایلیدکن صونکره (ای
 جماعت! تبلیغ ایتمی) دیو صوردی . و اصحاب کرام تبلیغ ایتمک دیدیلر .
 رسول اکرم اوچ کره (شاهد اول یارب) دیو بیوردی . ایکندی یتیم
 و حالانکه اویله نمازی اوقلامش ایدی . حضرت بلال اذان اوقدی واقامت
 توشوردی اویله نمازی قلندی ، صونکره حضرت بلال ینه اقامت توشوردی
 ایکندی نمازی قلندی . و اول وقت (الیوم اکملت لکم دینکم وانتمت علیکم
 نعمتی ورضیت لکم الاسلام دیناً) آیه کریمه سی نازل اولدی . معنی سی « بو کون
 سزک دینکزی تمام ایتمدم، و سزله نعمتی تمام ایلدم، و سزک ایچون دین اولمغه
 اسلامی اختیار ایتمدم » دیمکدر . بو آیه کریمه خانم الانبیاء حضرت تلی ننگ
 یوفانی دیندن کوچا کینه اشاره ایدی . حضرت ابوبکر بو آیتی
 ایشتکاجده اول اشارتی آنکلادی . رسول اکرمک وفات ایده چکی خبر
 ویرلوردیو آغلادی . صونکره رسول اکرم عرفاندن حرکات ایدوب مزدلفه یه
 واردی . و اخشام نمازی قلنماش ایدی اول اخشام صونکره یستو نمازی
 قلندی . و ایرته سی کون منی به کیلیدی قربان چالدی و چاچی آلدردی . صونکره
 (ای جماعت! حج احکامنی بدن او کرانکز بلجم بلکه بوندن صونکره بنمله بویرده
 کور شمازسنز) دیویوردی . صونکره رسول اکرم مکّه یه کیلیدی طواف

وداع ایتدی، وابن عباس قولئیدن زمزم اچدی حج تمام اولدی . حاجرل
طاغلدی رسول اگرمدہ مدینہ یه قایتدی . ذوالحلیفہ یه کیلده کیچ
اوپرده قالدی ایرتہ سی کون مدینہ یه کردی . واول وقتلده رسول اکرمک
اوغلی حضرت ابراهیم دنیادن آخرتہ کوچدی . واول کون قویاش
توتولدی . آدملر حضرت ابراهیمک وفاتی ایچون قویاش توتولدی دیب بلدیله
رسول اکرم آنلری ردایدوب (آی قویاش حق تعالی نک برلکینه دلیل اولان
علامه لر درهیچ رکسه نک ترمکی باک او ایچی ایچون توتولمز لر » دیدی . و هجرتک اوشبو
اوتنچی یلنده یمامه ده « مسلیمة الکذاب » یئمده « اسود عنسی » پیغمبرلک دعواسنه
قالقشدیلر . رسول اکرم آنلری هلاک ایتتمک ایچون اول طرفنک
مسلمانلرینه امر کونرددی . و بو ایکی ملعونک تیز هلاک اولاجه لرینی اصحاب
کرامنه بلدردی .

« امتحان »

مصالحه حدیبیه نی اول کملر یوزدیله ؟ و مصالحه نی تجدید ایچون مدینہ یه کم کلدی ؟ تجدید
ایده بلدیعی قریشکه نه سویلدی آنلر نه ایتدیله ؟ ساره نی کملر توتدیله ؟ حضرت عباس
رسول اکرمه قایدہ راست کلدی ؟ ابو قیافه نک اسلامی نیچوک اولدی ؟ ابوسفیان قومه
باروب نه سویلدی ؟ خندمه ده خالد بن ولید حضرتلرینه کملر قارشو توردیلر ؟ رسول
اکرم بیت شریفک قابوسنده نه صورتدی ؟ ونه جواب وپردیلر ؟ کعبه نک مفتاحی
کنک قولنده قالدی ؟ قانلری هدر قلنمش کسه لردن نیچه سی قتل اولدیله ؟ حدیبه
واقعه سی نیچوک اولمشدر ؟ حنین غزاسینه سبب نه اولدی ؟ طائف محاصره سی نیچه کونکه
قدر صورتدی ؟ رسول اکرم مکده کمنی مؤذن ایتوب قالدردی ؟ عدی بن حاتم نک
اسلامی نیچوک اولدی ؟ تبوک غزاسی نیچوک اولدی ؟ تبوکده نیچه کون توردقن
صونکره قایتدی ؟ مسجدضارانه مسجددر ؟ آنکا نه قلندی « براءة » سوره سی قاچان
نازل اولدی ؟ مکبه کمی یبارلوب حجه مشرکلر هم یالانقاچ طواف قلمقدن منع
ایتدردی ؟ حج وداع قاچان واقع اولمشدر ؟ .

﴿ هجرتدن اون برنجی سنه ﴾

عربک اک ضرور تجارنی شام ایله اولدغندن اهل اسلام ایچون اول
طرفده شهید اولمش زیدبن حارثه حضرت تلرینک اوغلی اسامه نی باش ایدوب

(آنانك شهيد اولدغي بره وار ودشمانلردن اوچنكي آل « ديو بيوردي .
 بركون صونك رسول اكرم حضرتلري خسته اولدى لكن صوغش
 اشريفه اصلا توقتاو ويرمدى ، ربيع الاوله بركون قاله خسته اولدغي
 حالده اسامه به سنجاق ويردى ، واولده مدينه نك طشنه چقوب « جرف » نام
 يرده عسكرنى قوودى . اصحاب كرامك اك الوغلى ابوبكر ، عمر
 سعد ، سعيد ، ابو عبيده ، كيبيل بارچه سى سفر كه مأمور وهمسده حاضر
 لئمه كده ايديلر . واول فخر عالم رسول اكرم حضرتلري خسته لكدن
 قوتسزا اولدغندن بر طرفندن فضل ابن عباس وايكنچي طرفندن على بن ابى
 طالب حضرتلري توندقلري حالده منبره چقوب اوتوردى . جناب حقه حمد
 ايتد كدن صونكره (اى ناس هر كك آرقه سنه اورمش ايسم مونه آرقم
 كيسون اورسون ، وهر كك آله جنى اولسه مونه مالم كيسون
 آسون) ديو بيوردي .

صونكره منبردن اينوب اويله نمازنى قىلدى . اصحاب احمد ايجون استغفار
 ودعاء قىلدى . جزيرة العربدن مشركلرنك چقارلمقتى ، كيلوب كيدن
 ايلچيلره اوز زمانداغى كى رايه وحرمت ايدلمكنى وصيه ايتدى . وينه بو آرده
 (الله تعالى بر قولنى دنيا ايله اوزينه ايرشمك اراسنده خير قىلدى ، قوله
 انكا ايرشمكنى اختيار ايتدى) ديورسول اكرم اوزينك آخرته انتقال
 ايدمككنى انكلا تدى . صونكره مسجد شريفه آچلان قابولرى قاپاندى
 يالغز ابوبكر قابوسينك اچق قالمقتى امر ايتدى . وسزى الله غه تابشردم ديو حجره .
 سعادتنه كيتدى . آندن صونكره فخر عالم نك خسته لكى كوچايدى .
 انصار كرام بوندن ابدراب مسجد شريفك اطرافنده دولاشماغه باشلاديلر .
 حضرت عباس رسول اكرمك الدنه دوشوب اوغلى فضل ايله على بن ابى طالب بر
 قولطغينه كروب رسول اكرمى تكرار مسجد شريفه كتورديلر . او فخر عالم
 حضرتلري ينه منبره چقدى وانصاره خطاب ايدوب (اى ناس ! بنم انتقالى

فکر لای تلاش و آبدراش اید و بویا بمشمن هیچ برینمه بر امنی ایچنده ابد قالدیمو ؟
 بنده سزک ایچنکرده قالدوردم معلومدنکز اولسونکه بن حق تعالی حضرتینه
 واصل اوله جقمین وانک شرف و صلتینه بارچه نکزدن ارتق تیوشلی من، سزه
 نصیحتم بودرکه مهاجرین اولینه حرمت و رعایت ایده سز (دیوبیوردی .
 بعده) ای مهاجرین سز لره وصیتم بودرکه انصاره کوزل معاصله ایده سز
 آنلر سزه یخشیلیق ایتدی لر سزی کفند مملکتلرینه کیتور دیلر ، خانه لرنده
 صاقلادیلر دنیا تار اقلری وار حالند سز لر ی اوزلرندن آرتق کور دیلر ،
 و ماللرینه اور تاق ایتدی لر . هر کم انصاره حاکم اولورسه آنلره رعایت
 ایلسون . و اچارنده قصور ایدنلر اولورسه عفو ایلسون) دیوبیویحت
 ایلدی . و جمله یه خطاب ایدوب بر خیلی وعظ و نصیحت ایتد کدن صونکره
 (بن سزه شفق تلو و صرح تلو ایدم ، سز لرینه بنکاکا و وشه جقس نکزه ، تابله جق یرض
 خوض کور یافاسیدر . هر کم حوض کور یافاسنده بنمله یولقمق
 استرایسه قسوانی و تلنی فائده سز اشلردن صاقلاسون) دیوبیوردی .
 وصول اکرمک خسته لکی کوچاید کیده اهل بیتک اتفایله حضرت عائشه نک
 حجره سندد یا تمایقینه قرار ویرلش ایدی . بو کره دخی اول خاتم الانبیاء حضرت نلری
 ایتینه وعظ و نصیحت ایتد کدن صونکره منبردن اینوبینه حضرت عائشه نک
 حجره سنه کیتدی و دوشا کینه یادتدی و خسته لکی زمانده دائما آذان او قلد قده
 مسجد شریفه کیلوب و امام اولوب جماعت ایله نمازنی قیلور ایدی . لکن وفاتنه
 اوچ کون قالد قده خسته لکی کوچایدی و مسجد شریفه کیلاماز اولدی .
 و امامت لکنی حضرت ابوبکره تابشردی . ربیع الاول نک اون ایکنچی کونی
 دوشنبه کون برازحالی کیلوب ایرته نمازینه مسجدکه چقدی . اصحاب کرام
 بارچه سی صف اولوب حضرت ابوبکرک آرتنده نماز او قلد قورینی کوردی
 و بوندن شاد اولوب یوزی کولدی . و او زیده حضرت ابوبکره او یوب
 نماز قلدی . اصحاب کرام رسول اکرمی مسجدده کوروب صحنلنننش دیوبیک شاد

اولدیلر . رسول اکرم بنه حضرت عائشه نك حجره سينه كيتدى وراحة
 دوشا كينه ياتدى . اسامه كيلوب رسول اكرمك حضورينه كردكده رسول اكرم
 آنكا (على بركة الله كيت) ديدى . اوده چقوب كيتدى وعسكره
 باروب « حر كة ايدكز » ديو بيوردى . وقت زوالك آلدنده حضرت
 جبرائيل ايله عزرائيل عليهم السلام رسول اكرمك قاپوسينه كيلدیلر . حضرت
 جبرائيل اچروكروب عزرائيل كده كرمك اچمون رخصت ايسته دكنى
 خبر وىردى ، رسول اكرم رخصت وىردى حضرت عزرائيل اچروكروب
 سلام وىردى ، الله نك امرنى بلردى . خاتم الانبياء عليه اكمل التحايا
 حضرت جبرائيلك يوزينه باقدى اوده يار رسول الله ملاء على سنكمانظر در ديدى .
 رسول اكرم عزرائيله اشكنى يرينه كيلتور ديو بيوردى . حضرت عزرائيله
 رسول اكرمك روح عزيرنى قبض ايدوب اعلاء عيلينه اولاشدردى . صلى الله
 تعالى عليه وسلم وعلى آله واصحابه اجمعين

رسول اكرمه اولوم علامتلى بلنكده اسامه نك آناسى ام ايمن حضرت تلى
 اوغلى اسامه به خبر كونردى اسامه ، ابو عبیده رضی الله تعالى عنهم حضرت تلى
 بويله برخبر ايشندكلرى كې عسكردن قالقوب مسجد شريفه كلدیلر . بووقده
 امهات المؤمنين رسول اكرمك روح عزيرنىك اعلاء عيلينه اوچوب كيتدكنى كوروب
 فرياده باشلدیلر آللك فرياد و فغانى مسجد شريفه كې اصحاب كرامى شاشدردى .
 ضور برتالاش و آبدراشه توشردى . يالغز حضرت ابوبكر اوزينى
 شاشدريميوب واردى حضرت يغمبرى كوردى كيلوب بازچه اصحاب كرامه
 اشدن خبر وىردى (وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل افان مات او قتل
 انقلبتم على اعقابكم ومن ينقلب على عقبيه فلن يضر الله شيئا وسيجزي الله الشاكرين)
 ايه كريمه سنى اوقدى . معنى شريفى « محمد دكل ، مكر بر رسول در آندن اول
 ميچه رسوللر كيلوب كيچمشدر . اكر اول الور يا قتل اولتورسه سز كيرودونه
 چكميزه ، هر كم كيرودونر ايسه الله غه هيچ بر ضرر ايتمز ، الله تعالى اسلام نعمتنيك

شکرانی ایدنلره خیرلی جزا ابدہ جکدر . ینہ حضرت ابو بکر (انک میت
وانہم میتون « ایه کریمہ سنی اوقدی « یا محمد تحقیق سن اولہ جکسک و تحقیق
اول ہ سرکار دہ اولہ جکدر . رسول اکرمک وفاتندن حیران و سرکردان
اولان بارچہ اصحاب کرام حضرت ابو بکرک سوزنی ایشدوب عقلری اوزلرینہ
کیلدیلر ، حضرت ابو بکرک سوزینہ قاندیلر . و اول وقتدہ حضرت اسامہ نک
عسکری شہرکا کردی . حضرت بریدہ دہ سن جاق شریفی حضرت رسولک
قابوسی آدینہ تکدی . رسول اکرمک مکہ دن مدینہ یہ کیلدی کون نیچوک
منقر اولدیسہ بو کون وفاتندہ شہرنی ظلمتہ و قایغو قاپلادی . کوزلر اغلار
کوزیاشلری آغار، حسرت اوقی هرکنک باھرنی داغار ایدی . لکن اغلامقلہ
اش تیموب امتک مصالحنی کورمک و شریعتک احکامنی یورکزمک ایچون
ہر اشدن اول رسول اکرمہ خلیفہ صایلامق لازم ایدی . و بو درجہ یہ
بارچہ دن اولی و احق رسولک یارغاری حضرت ابو بکر ایدی . لکن انصار دن
بہ ضیلری اوزلرندن امیر صایلامق فکرنہ توشدیلر . و بی ساعدہ صفہ سینہ
چیلشدیلر . خزرچ قبیلہ سینک رئیس اولان سمد بن عباده حضرت تلرینی
صایلامق اولدیلر . لکن اوس قبیلہ سی اوزلرینک رئیس لری اسید بن حضیرنک
باشنہ چیلدیلر . تردد و اندیشہ یہ توشدیلر . حضرت عمر انصارک بو اشنی
اشتدکی کبی رسول اکرمک خانہ سعادت نہ واردی ، حضرت ابو بکر ی چقاروب
اشدن خبر ویردی . حضرت ابو بکر حضرت عمر ایلہ حضرت ابو عبیدہ یی
آلوب انصارہ واردی . و بو نلرک اوچی بردن میدانہ کیلکاج گویاکہ رسول
اکرم درلوب کیلمش کبی اهل اسلامک قبلرینہ تاثیر ایدی . و هر کم آنلرک
سوزینی کوتوب توردی . حضرت ابو بکر حمد و ثناء ایتدکدن صونکرہ
بارچہ یہ خطاب ایدوب « ہوامت اولدہ طاشدن و آغاچدن یا صالمش بتلہ تابنورلر
ایدی . حق تعالی اوزینہ عبادت و اوزینی توحید ایچون آنلرہ رسول
کوندردی . عرب قومنہ بابلرینک دینی قویمق آصر کیلدی . حق تعالی

مهاجرین اولین نبی ایمان یابنده ممتاز قیلدی . مهاجرین رسول اکرمه یار اولدیلر
 و برلکینده مشرک لک اذ او جفاسنه صبرایتدیلر . ریوزنده اول حقیقه تابناغان
 و رسولنه ایمان ایتمکان آنلردر . رسول اکرمک یاری و قوم قبیله سی
 آنلردر . بوسیدن آنلر امیر لککه بارچه دن آرتق و اولی در . ای انصار
 سز کده دینده فضیلت کز وار قلمک کز الکار اولنه من حق تعالی سزی دیننه
 و رسولینه یار دام ایچون انتخاب ایلدی و سز لره رسولنک هجرتی میسر قلدی .
 مهاجرین اولین دن صونکره سزک مرتبه نکزده باشقه کسمه یوقدر .
 رسول الله غه یار دام ایتمک کز ایچون دعوا ایتمک کز فضل و شرفک
 اهلی سز بونکا هیچ کسه نک دیه جکی یوقدر . لکن امیر لک حقنده صرب
 قبیله لری آتجق قریشی بلور باشقه نک امیر لکی قبول ایتمز زیر اقریش قومی
 حسبده هم نسبهده صربک افضلی در و مملکت لریده جزیره العربک اورته سیدر .
 بزردن امیر، سز لردن وزیر اولور . هیچ بر مشورتدن کیر و قالماسز .
 سز نک فکر نکز النما یچه هیچ بر اش کورلر « دیدی . حضرت عمر
 دخی انصاره خطاب ایدوب « رسول اکرم خسته وقتنده سزی بزه وصیت
 ایتدی . اگر سز امیر اوله جق اولسه نکز ایدی بزی سزه وصیت ایدر ایدی »
 دیو حضرت ابوبکرک کلامی قولاندردی . صونکره ینه انصار ایله مهاجرین
 اراسنده بر خیل سوز اولدقنده عیدده بن الجراح « ای انصار ابتداء بودینه
 یار دام ایدن سز ایدنک کز صاقت کز ابتداء بوزانده سز اولمیه سز » دیدی .
 بوسوزنی ایشتکاج انصار دن حزر ج قبیله سندن بشیر بن سعد رضی الله تعالی عنه
 حضرت لری ایاغه قالقوب « ای جماعت محمد علیه الصلوة والسلام قریشدن در
 وانکا خلیفه اولمقنه اوز قومی اولی و احق در . بزم اسلامه خدمت و جهاد
 و نصرت ایتمک زده حقمز واردر ، لکن بوندن مراد من الله و رسولنک
 رضا قلری دره دنیاده نه هیچ عرض و عوض ایسته منمن » دیدی . الحاصل
 شورده حضرت ابوبکر ی خلیفه صایلا دیلر . انصار و مهاجرین بیعت و یردیلر .

وایرتسی کون بارچه خالق بیعت ابتدیلر . شویله حضرت ابوبکر
 مسجد شریفه کیلوب منبره چقدی و جناب حقنه حمدوشکر ایتد کدن
 صونکره « ای جماعت بن سزه والی و امیر اولدم و حالانکه سزک الک خیر لولکر
 دکلم، اگر یخشیلق ایده رسم بنکا یاردام ایدنکر، و اگر یمانلق اشلرسم بنکاتوضی یولی
 ککوستر نکر، طوضریلق امامتدر یا لایحیلق خیانتدر . سزک ضعیفکر بنم
 قاشمده کوچیلیدو حقی آلوب ویرمن ، و کوچلنکر بنم قاشمده ضعیفسدر
 آندن باشقهنک حقی آلورمن . انشاءالله تعالی هیچ برنکر جهادی قویماسون
 جهادی قویفان قوم خوراولور . بناللهغه ورسولنه اطاعت ایتدکده سزده
 بنکا اطاعت ایدنکر . اگر بناللهغه عاصی اولورسم سزنگده بنکا اطاعت
 ایتمکنکر لازم اولماز . قالنکر نمازه ورحمکم الله تعالی » دیدی . صونکره رسول
 اکرم حضرت تلیربی نجیبین و تکفین ایدوب حضرت عائشه رضی الله عنهانک
 حجره سنه دفن ایتدردی . و سنجاق شریفی بریده یه و یروب اسامه نک قاپوسی
 الدنده دیکدردی . و هیچ برکده سفردن کیر و قالمسون دیوندا ایتدردی *
 اسامه رضی الله تعالی عنه حضرت تلیری سنجاغ شریف ایله مدینه نک خارچنه
 چقوب اولده عسکر قوردقی یره عسکرنی قوردی . و بارچه اصحاب کرامده
 خلیفه که اطاعت ایدوب قورالاندیلر و عسکر قورلدقی یره جیلیدیلر . و بیع الاخر
 اینک باشنده خلیفه رسول الله عسکر اولان یره کیتدی . و حضرت اسامه بی
 آمنه بندروب اوزی یساو اولدغی حالده اوزاتدی، و اسامه یه « الله سلامتک
 ویرسون کیت و رسول الله سنکانه امر ایتدیه آنکا کوره حرکت ایت »
 نیز و داعلشدکده « اگر معقول کورسک عمری بنکا یاردام ایچون قالدر »
 دیدی . حضرت اسامه ده رضا اولوب حضرت عمری قالدردی خلیفه
 حضرت تلیری عمر الفاروق ایله مدینه یه قایتیدیلر . اسامه ده عسکر یله شام طرفنه
 کیتدی بلقا ناحیه سنه واردی و اناسنی اولدرکان کیشینی تابوب اولدردی .
 و دشمانلرینه غالب اولدی و کوب غنیمت مالی آلوب مدینه یه قایتدی . رسول

اللہ نیک اک صونکرہ حاضر ایتدکی و برنجی خلیفہ سینک اک اول یبارد کی
 عسکر بو عسکر در . ( )

﴿ خلافتہ ابی بکر رضی اللہ عنہ ﴾

یوقارودہ بیان قلمش اوزرہ حضرت ابوبکر جملہ اهل اسلامہ امام
 و خلیفہ اولدی . رسول اکرمک و فاتی ایشتوب دینلری ضعیف کسه لر
 دینلرندن دونمشلر ایدی . و بمض عرب قبیلہ لری زکوٰۃ و یرمکن باش طارتوب
 اطاعتدن چقمشلر ایدی . حضرت ابوبکر بونلرہ عسکر کوندروب ینہ دن
 اطاعتنہ کر کردی . یمامہ دہ پیغمبرک دعوا قلش مسیلمہ الکذابی ہم باشقہ
 پیغمبرک دعوا قلمش لری قتل ایتدردی . قرآن کریم اولدہ اصحاب کرامسک
 حفظندہ ایدی مسیلمہ ایلہ اولن صوغشده حافظلردن کوبلری شهید اولغاج
 حضرت عمرک اخطاریلہ و بارچہ قراء صحابہ نک اجتماعیلہ حضرت ابوبکر
 قرآن کریمک آیاتی بربرکہ جمع ایتدروب مصحف شریف یازدردی . صونکرہ
 حضرت عثمان بومصحف شریفدن اسخهلر یازدروب اطرافہ کوندرمشدر .
 خالد بن ولیدی عسکرہ رئیس ایدوب بغداد و بصرہ طرفلرینہ کوندردی ،
 و اول واروب « شام » شهرنی محاصرہ ایتدی . و بو وقتلردہ ہجرتدن اون اوچنچی
 یلدہ التمش اوچ باشندہ خلیفہ ابوبکر « رضی اللہ عنہ » وفات ایتدی . اوریننہ حضرت
 عمرنی خلیفہ ایدوب قالدردی . ایکی یل طوقز آی خلیفہ لک ایتمش در .

﴿ خلافتہ عمر رضی اللہ عنہ ﴾

حضرت عمر نک خلافتی زمانندہ اهل اسلام عسکری بیک قوتلانو بھر طرفدہ
 شهرلر فتح ، و یرلر ضبط ایتدیلر . عسکر باشی سعد بن ابی وقاص « رضی اللہ عنہ »

( ) بو اورندہ رسول اکرم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم زمان سعادتلرندہ اولمش وقایمک نک
 مشهورلرنی قسقہ چہ یازغان کی اولدق تفصیاتی استہ لان کسہ زور تواریخ کتابلرینہ
 قاراسون مرادنی آنلردہ بولور .

حضرت تری اون منک عسکر ایله « فرات » کنارنده قادسیه صوغشنی قازاندی
 و بوضوغشده عجمارنک عسکر باشی « رستم » قتل « درفش کاویان » دنیلان
 باراقلمی ضبط اولمادی . کسری لرنک پای تختی اولان مداین شهری
 فتح ایدلوب خزینه سنی مدینه یه کتوردیلر . بتون ایران مملکتی اسلامک
 برولایتی اولدی . آزر باجماندن ایلوو کیدلوب دوبندی و تقلیسی فتح ایتدیلر .
 اسلام عسکری قیصرک یوزبکرمی منک کشیکک عسکرینی « یرموک » کنارنده
 پریشان ایدوب حلب ، اورفه ، مرعش ، انطاکیه صیدا شهرلرنی تصرفلینه
 آلدیلر . یتیش کون قدر محاصره ایدوب « شام » شهرنی فتح ایتدیلر . فلسطینه
 کوندراش عمرو بن عاص حضرت تری روم عسکرینی بوزوب نابلس ، یافه ،
 خزم شهرلرنی فتح ایتدی . روم عسکری قاچوب « قدس » شهرینه کوروب
 قپاندیلر . قدس اهالی سی خلیفه نک کندینه تسلیم اوله من دیوب حضرت
 عمرک کلکتی استه دیلر . حضرت عمر « رضی الله عنه » برقولی ایله برتوکه
 نوبت ایله بنوب قدسه کلدیلر . اتفاقاً شهره کوردکبه بنک نوبتی قولتی
 اولدغندن حضرت عمر یاوا اولدغی حالمه شهره کرمشدر و شهری تسلیمینه المشدر .
 حضرت عمر قدس اهالیسنه امان و یردی . عیسویلرک امتیازلرنی و پاپاسلرک
 کیلسه لره نظارتی اسکیکجه قالدردی . و براز تورددن صونکره مدینه یه
 قایتدی * حضرت عمر یاشی آیللی بشده حالمه هجرتدن یکریمی اوچنجی سنه ده
 ذی الحججه نک یکریمی اوچنجی یومنده « ابوالؤلؤ » دنیلان مجوسی الاصل
 برقول طرفندن شهید ایدلدی . وصیتی بوینچه حضرت پیغمبرک جوارنده دفن
 اولدی . حضرت عمر « رضی الله عنه » بیک اوتکن عدالتی سور، خاطره
 گونکله باقمز شریعتدن قیل قدر آریلمز برذات ایدی . حضرت عمره اوزنکدن
 صونک اوله جتی خلیفه یی تعیین قلوب کیت دینلکده بواشی ترکلاکمده
 یوکلاکمده اولکاندن صوک یوکلامککه هیچ قادر دکلم . لکن حضرت
 رسول اوزلرندن راضی اولمش عشره مبشرمدن آلتی ذاتک مشورتی ایله

کمی خلیفه ایدہ لرلر سہ شو خلیفہ اولور دیوجواب ویردی . واول التی ذات اصحاب کرامدن حضرت عثمان ، و حضرت علی ، عبدالرحمن بن عوف ، سہد بن ابی وقاص ، طاحہ بن عبد اللہ ، زبیر بن العوام رضی اللہ عنہم دو . و بوالخیبہ « اصحاب شوری » ہم دینلور . ابو بکر عمر سعید ابن زید ابو سعید بن خراچ

﴿ خلافة عثمان رضی اللہ عنہ ﴾

حضرت عمر دن صونکرہ « اصحاب شوری » نك انتخاییلہ حضرت عثمان خلیفہ تعین اولندی . زمانندہ مصر ، سوریه طرفلرندہ روملرلہ محاربہ ایلدی . شام والیسی « معاویہ » استانبولی محاصره ایتدیسهده فتح میسر اولدی . اسلاملر « قبریس » اطهسنی آلدیلر . حضرت عثمان حضرت ابوبکر زمانندہ یازلقان مصحف شریفدن برنیچه نسخهلر یازدیروب اطرافه طاغندی * کوفه اهاالیسی حضرت عثمانه یاقینلٹی اولان والیلر نك ضررینه فسادچقار دیلرہ بصره ، مصر ، شام اهاالیسی دخی حضرت عثمان کندوقر ییلرندن مأمورلر - تعیین قلدغندن شکایت قلدقه باشلادیلر . آخر الامر بوفتنه ضورایوب اطرافدن فسادچیلر جیلوب کیلوب هجرتدن اوتوز بشنجی سنه ذی الحججه آینک اون ایکی یومندہ حضرت عثمان نك خانه سنی محاصره ایدوب نہایه امان ویرمیوب شهید ایتدیلر . حضرت عثمان (۱۲) سنه خلیفه لک ایتشدر . وفاتندہ یاشی (۸۲) ده ایدی « رضی اللہ عنہ » حضرت عثمان یومشاق یوزلی هیچ بر کسه نك کونکافی یقمق اسنه من ایدی .

﴿ خلافة علی رضی اللہ عنہ ﴾

حضرت عثمان دن صونکرہ حضرت علی خلیفه اولدی . اسلامک بر قسیمی حضرت علی ، حضرت عثمانه یاردام ویرمدی و قائلریدن قصاص آمدی دیب حضرت تلینک خلافتنه قائلدیلر . حضرت عائشه ، طاحه ، زبیر بن العوام (رضی اللہ عنہم) بو طائفهده ایدیلر . حضرت علی نه قدر نصیحت ایتسهده دن کللامدیلر .

بوك محمدخان اق اور دا حڪمدارى يادكار خانك يار داميله سرايغه هجوم قيلول آفاسى
وغ محمدخاننى سرايدن چغاروب (۸۳۹) سنهده سرايده خان اولمشدر . الوغ
محمدخان تابع اولغان قوم قبيله سيله كيتوب قزانده مستقل دولت تشكيل ايتمشدر .

❖ چوك احمدخان ❖

احمدخان چوك محمدخان اوغليدر . اقصاق تيمور اولادندن خراسان
همسى اولان سلطان حسين ميرزا باقرانك قزقر داشى «يكاي بيكم» نى نكاحلنوب
اوغلى اولمشدر . (۸۷۷) سنهده روسيه مملكتينه واروب اليكسين قلعه سنه
هجوم قلعهده روسيه لى ركوب عسكر ايله قارشى كيلوب وايكنجى طرفدن خان
كرمان خانى دانيال بن قاسم و برادرى مرتضى كيلدكرينى خبر آلوب دانيال
مرتضى لرنگ سرايغه هجوم قلعهندن خوف ايدوب كيروقايتمشدر . وبوچوك
احمدخان اشترخان شهرنده خان اولمش ذاتلرنگ بريدر . وبواحمدخان صونك
وغللى سيد احمدخان اولسهده قرداشلر ينگ نزاغلرندن طنچ اولغان . وسبر خانى اياق
خان هجوم ايدوب (۹۸۸) سنهده سيد احمدخانى قتل ايتدى ديكان سوزده بار . وبوندن
صونكره اوغلى صيد محمد خان بن سيد احمدخان خان اولمشدر .

❖ شيخ احمدخان ❖

شيخ احمدخان چوك احمدخانك اوغليدر . وسرايده حكومت سورن خانلرك آخر بردر
(۹۰۸) سنهده خان روسيه حڪمدارى اوچنجى ايوان واسيلى اوغلنه مسكاوكه
يلجى يباروب هر يله آلنه كلكان جزيه و خراجلرى صور ادى . حڪمدار قارشياق
ايله مكتوبن اياق آستينه تابتاب كلكان ايلجى لرنى اولدروب برسنى كنه قايتاروب
يبارمش . احمدخان حڪمداره تاديب بېرمك ايجون كوب عسكر ايله روسيه
مملكتينه كيلوب يور طلرى اچنه كروب غارت ويغما ايتمش ايسهده روسيه خلقى بيكده
كوب جيلوب ضرور صوغش اولوب خان عسكرى مغلوب اولمشدر . خان كندسيده
بر مرتبه اسير توشد كده قاچوب خلاص اولمش ايسهده «الحكم لله» ينه تكرر
نوتولوب قتل اولمشدر . وبويله سرايده حكومت سوران ناتار دولتى سرايدن تمام
منقرض اولدى . «انالله واناليه راجعون» *

و تاتار دولتی اشترخانده، قزاقانده قزاقانده مستقل حکومت ابدن خانلرک ازاره لری
 قالدی . و بودولتلیک ظهوری اقصاق تیمورک بوطرفه کیلوب سمراندولتی
 ضعیف لندروب کتد کندن صونکره اولمش ایدی . و صونکره (۹۶۰) سحر یسه
 قزان دولتی و بوندن ایسکی بل صونکره اشترخان دولتی روسیه حکم دایمش
 ایوان غموزنی تحت اطاعتنه کر مشلدر . انجق قزاقانده (۱۱۹۸) سنه که قدر کو
 ایدوب مذکور سنه ۲۰ نجی شعبانده روسیه به کلاخاق اولندی .

ملاحظه

تاتار دولتی زوالینه ایسک سبب تاتارلرک اخلاقی بوزلقیدر . و باور
 او یغونسلر بوندن پیدا اولمشدر . ننا کیکه اتحادیرینه اختلاف ، اتفاق اوریند
 افتراقیر اشوب (نظم) کلدی تألفیرینه افتراق * کتدی و فاکلدی نفاق و شقاق *
 برشزاده و بیکر اوز فائده سی ایچون ملة فائده سی ترک ایدوب دشمنانه سمرلیرنی افنا
 بلکه مقصودنه ایشور ایچون دشمنان یار دام هم طلب ایدوب بر بر یله نزاعلاشور
 صوغشیر ایدوب تدریجا بته بته اوز لرینک محکوملری اولنلره محکوم اولمشدر .
 سحانه و تعالی متبو عزم او ان اولوغ روسیه دولتیقانون و نظاملری
 عدالت لکندن استفاده ملة و وطن او غورنده خدمت لره موفق ایلکای ایدی . آمین
 بوسالده استطرادا ذکر لری سبقت ایتمش هلاکو ، ابقا ، و اقصاق تیمور خانلرک تاریخلری
 آورده اولسه ذکر قلمق مناسب کورلد کندن زبرده هر قیوسنک احوالی فی الجملة بیان ایدلیر

هلاکو اوغلی ابقا خان

تولی خان ملک اوغلی منکو خان چنگیز تختنه اوترغانده «ایرات» خلقندن ارغون نا
 کسه فی خراسانقه حاکم تعیین ایتمشدی . ارغون اون سنه اداره قلدقندن صونکره وفات
 اولغاج آنک اورینده منکو خان انسی هلاکو خان فی تعیین ایدوب ایران حکومتی ویردی
 کوب عسکرله غره دوغری پورمکه امر ایلدی . هلاکو خانده بابالرینه رحمت ایشدر راک
 درجه ده قانلر دوکوب چوق مغمور شهرلری خراب ایلدی . و بغدادده عباسی
 دولتیق انقضائه سبب اولدی . هلاکو ملک بغدادده کی و حشیلکی جهان یاراد لغندن
 پیری هیچ کسه طرفندن واقع اولمشدر (۶۶۳) سنه وفات اولوب صراغه ده حیات